

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de toegepaste economische
wetenschappen

Masterthesis

Een gedragseconomische analyse van rechters in België

Jo Gysens

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen,
afstudeerrichting beleidsmanagement

PROMOTOR :

Prof. dr. Samantha BIELEN

COPROMOTOR :

Prof. dr. Wim MARNEFFE

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be
Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2016
2017

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de toegepaste economische
wetenschappen

Masterthesis

Een gedragseconomische analyse van rechters in België

Jo Gysens

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen,
afstudeerrichting beleidsmanagement

PROMOTOR :

Prof. dr. Samantha BIELEN

COPROMOTOR :

Prof. dr. Wim MARNEFFE

Woord vooraf

Met deze masterproef sluit ik mijn masteropleiding in de Toegepaste Economie Wetenschappen, optie beleidsmanagement, af. In dit woord vooraf zou ik graag mijn dank willen betuigen aan iedereen die mij geholpen heeft om deze masterproef tot een goed einde te brengen.

Eerst en vooral zou ik oprecht mijn promotor prof. dr. Samantha Bielen willen bedanken voor haar deskundig advies en haar begeleiding. Ik heb tijdens het opstellen van deze masterproef veel geleerd, dit grotendeels door prof. dr. Bielen haar tussenkomst. Ook wil ik mijn copromotor prof. dr. Wim Marneffe bedanken voor zijn goede raad.

Daarnaast gaat mijn dank uit naar mijn naaste familie en vrienden voor de steun die ze mij hebben geboden en het advies dat ze hebben uitgebracht. Een speciale bedanking gaat hierbij uit naar mijn moeder voor haar immer goede raad en ondersteuning. Tenslotte wil ik nog dokter Luc Broos en docent Ilse Vanderstukken bedanken voor hun bijstand met raad en daad.

Samenvatting

In deze masterproef wordt onderzoek gevoerd naar het effect van de persoonlijke karakteristieken van de rechter en de procureur op de veroordelingsbeslissing, de uitspraak omtrent de duur van de gevangenisstraf en de beslissing om een bijkomende geldboete op te leggen. In tegenstelling tot de Verenigde Staten is er in België nog maar weinig onderzoek gebeurd inzake het beslissingsproces van rechters en bijhorende determinanten. Naar het effect van de persoonlijke karakteristieken van parketmagistraten op de uitkomst van het gerechtelijk proces is er zelfs nog helemaal geen onderzoek gevoerd, noch in de Verenigde Staten noch in België. Het doel van deze masterproef is dan ook om zelf data omtrent dit onderwerp te verzamelen en te analyseren. In het kader hiervan werd er overgegaan tot een handmatige analyse van strafdossiers, die handelden rond zedenzaken, aan een Belgische correctionele rechtbank en waarin een vonnis werd uitgesproken tussen 1 januari 2006 en 31 december 2014. In totaliteit zijn er data van 1,015 observaties met betrekking tot zedenzaken beschikbaar. Deze werden behandeld door 32 verschillende rechters en 54 verschillende procureurs. Om de resultaten voortkomend uit de praktijkstudie een solide theoretische onderbouw te kunnen schenken, werd er vooreerst een literatuurstudie aangevat. Hierin werd duidelijk dat een vonnis niet louter een objectieve interpretatie is van het recht, maar ook afhankelijk is van de persoonlijke karakteristieken van de rechter. Zo blijkt uit bestaande onderzoeken dat kenmerken zoals geslacht, leeftijd, aantal jaren ervaring, burgerlijke staat en ervaring als parketmagistraat een invloed kunnen uitoefenen op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. De resultaten van deze studies zijn echter wel niet sluitend; zo vinden verschillende andere onderzoekers ook helemaal geen effect van de voornoemde variabelen op de uitkomst van het proces. Het feit dat dergelijke persoonlijke attributen echter mogelijkerwijze wel een impact kunnen hebben, kan inconsistentie in de rechtspraak met zich meebrengen. Hoewel de rechter gebonden is door een aantal wettelijk vastgelegde regels en principes, beschikt hij toch nog steeds over een grote discretionaire bevoegdheid wat zijn uitspraak rond de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting betreft. Wanneer zijn interpretatie van de informatie wordt aangetast door persoonlijke karakteristieken, kan dit ertoe leiden dat de rechter milder of zwaarder zal oordelen, in vergelijking met andere rechters die niet over dezelfde karakteristieken beschikken. Onderzoek voeren naar het effect van dergelijke persoonlijke kenmerken op de gerechtelijke beslissing kan dan ook zeer interessante bevindingen opleveren. Eenzelfde redenering kan gevolgd worden wanneer er wordt gekeken naar de impact die de procureur heeft op de uitkomst van het gerechtelijk proces. Hoewel de procureur en de rechter in principe onafhankelijk zijn van elkaar, stelt men vast dat er toch een belangrijke wisselwerking tussen beiden plaatsvindt. Zo blijkt uit de bestaande literatuur dat de rechter en de procureur vaak rekening houden met elkaars beleid. Aangezien het Openbaar ministerie, onder leiding van de procureur des Konings, tijdens het requisitoir een standpunt inneemt over de schuldvraag en de strafvordering, kan deze wisselwerking dus een invloed uitoefenen op de uitspraak van de rechter. In tegenstelling tot de grote hoeveelheid studies die reeds gebeurd zijn inzake het effect van de persoonlijke karakteristieken van de rechter op de uitkomst van het proces, is er nog geen werk beschikbaar dat handelt rond de persoonlijke attributen van de procureur. Vanuit een Belgische context onderzoek voeren naar dit onderwerp, kan dan ook zeer interessante resultaten opleveren en het begin vormen voor verder en uitgebreider onderzoek.

In het empirische luik van deze masterproef wordt, aan de hand van regressieanalyses, het effect nagegaan van de kenmerken geslacht, leeftijd, diploma, burgerlijke staat en aantal jaren ervaring op de veroordelingsbeslissing, de duur van de gevangenisstraf en de beslissing om een bijkomende geldboete op te leggen. Deze kenmerken worden zowel voor de rechter als voor de procureur onderzocht. Bij de regressies die betrekking hebben op de rechter wordt er nog een variabele toegevoegd, namelijk of de rechter ervaring heeft als parketmagistraat. Op basis van de uitgevoerde analyses kan gesteld worden dat enkele persoonlijke attributen wel degelijk een invloed uitoefenen op de duur van de gevangenisstraf en op de beslissing om een bijkomende geldboete op te leggen. Op de veroordelingsbeslissing zijn er echter geen significante effecten vast te stellen. De meest prominente vaststelling van het kwantitatief onderzoek is dat het geslacht van de rechter en het geslacht van de procureur een impact hebben op de uitkomst van het proces. Zo is de verwachte kans dat er een geldboete wordt opgelegd groter wanneer de rechter vrouwelijk is en neemt de duur van de gevangenisstraf toe wanneer de procureur van het vrouwelijke geslacht is. Belangrijk om te vermelden is dat het hier weliswaar gaat om eerder beperkte effecten. Naast het geslacht lijkt ook de burgerlijke staat van de magistraten een beperkte invloed te hebben op de uitkomst van het proces. Zo ontvangen beklaagden een kortere gevangenisstraf wanneer de betrokken procureur ongehuwd of feitelijk samenwonend is. Anderzijds verhoogt de verwachte kans op een geldboete indien de rechter ongehuwd is. Een laatste significant effect heeft betrekking op de leeftijd van de procureur; zo verhoogt de verwachte kans op een geldboete zeer lichtjes wanneer de betrokken procureur ouder wordt. Verder dient er te worden opgemerkt dat de overige onderzochte variabelen geen impact hebben op de uitkomst van het proces. Hoewel er dus invloeden van enkele variabelen op de straftoemeting worden gevonden, zijn deze invloeden vrij tot zeer beperkt qua omvang. De persoonlijke karakteristieken van de betrokken magistraten oefenen dan ook geen grote invloed uit op de uitkomst van het proces. Het lijkt er dus op dat de rechters en procureurs wel degelijk proberen om eventuele persoonlijke gevoelens en/of voorkeuren te compenseren om zo toch een relatief objectieve uitspraak te kunnen verzekeren. Volledige objectiviteit in de rechtspraak kan echter nooit gegarandeerd worden aangezien magistraten, net zoals andere mensen, subjectief rationeel zijn. Deze vaststelling wordt bovendien bevestigd op basis van het afgenomen interview met een strafrechter. Hierin werd gepolst naar de persoonlijke mening van een rechter zetelend in een Belgische correctionele rechtbank. Deze meldde dat persoonlijke karakteristieken inderdaad een invloed hebben op de uitkomst van het proces, maar dat deze effecten niet dermate groot zijn dat ze de eerlijkheid van het rechtssysteem in het gedrang brengen. Deze redenering komt grotendeels overeen met de bevindingen van het kwantitatief onderzoek. Kort samengevat kan er dus gesteld worden dat de persoonlijke attributen van strafrechters en procureurs, werkzaam aan een Belgische correctionele rechtbank, een invloed hebben op de uitspraak omtrent de duur van de gevangenisstraf en op de beslissing om een bijkomende geldboete op te leggen, maar dat deze effecten niet zo sterk en voltallig aanwezig zijn als verwacht.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	i
Samenvatting	iii
Inhoudsopgave	v
Lijst met tabellen	ix
TITEL I: Probleemstelling	1
TITEL II: Onderzoeksvragen & onderzoeksoepzet.....	5
TITEL III: Literatuurstudie	7
Hoofdstuk 1: De straftoemeting	7
1. Inleiding	7
2. De straffen.....	8
2.1 Inleiding	8
2.2 De hoofdstraffen.....	8
2.2.1 De vrijheidsstraf.....	8
2.2.2 Het elektronisch toezicht	8
2.2.3 De werkstraf	9
2.2.4 De autonome probatie.....	10
2.2.5 De geldboete	10
2.3 De bijkomende straffen	11
2.3.1 De geldboete	11
2.3.2 De bijzondere verbeurdverklaring	11
2.3.3 De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank.....	11
2.3.4 De afzetting	12
2.3.5 De ontzetting	12
2.3.6 Het beroepsverbod	12
2.3.7 De bekendmaking van vonnissen of arresten	13
3. De strafmodaliteiten.....	13
3.1 Inleiding	13
3.2 De opschorting	13
3.3 Het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straffen.....	14
3.4 De probatie-opschorting en het probatie-uitstel	14
4. De straftoemetingscriteria.....	14

4.1	Inleiding	14
4.2	De wettelijke straftoemetingcriteria	15
4.2.1	Rekening houden met sociale situatie bij geldboete	15
4.2.2	Rekening houden met herstelbemiddeling.....	15
4.2.3	Aandacht voor het slachtoffer	15
4.2.4	Bijzondere wetgeving	16
4.3	De buitenwettelijke straftoemetingcriteria	16
4.3.1	Daad-gebonden factoren	16
4.3.2	Dader-gebonden factoren	16
4.3.3	Persoonlijkheid van de rechter	16
4.3.4	Context van de straftoemeting	17
4.3.5	Pleidooi van de verdediging	17
4.3.6	Aanwezigheid van de beklaagde op zitting	17
4.3.7	Alleenzetelende rechter of college.....	18
4.3.8	Slachtoffer.....	18
4.3.9	Rekening houden met strafuitvoering.....	18
5.	Regels over strafverzwaring en -vermindering	19
5.1	Regels die kunnen leiden tot strafverzwaring.....	19
5.1.1	Verzwarende omstandigheden.....	19
5.1.2	Wettelijke herhaling.....	19
5.2	Regels die kunnen leiden tot strafvermindering	20
5.2.1	Verschoningsgronden.....	20
5.2.2	Verzachtende omstandigheden.....	20
5.2.3	Samenloop van misdrijven.....	20
6.	De misdrijven.....	21
7.	Regels en principes	21
7.1	Inleiding	21
7.2	Waardering van het bewijs.....	21
7.3	Motiveringsverplichting.....	21
7.4	Rechtsbeginselen.....	23
7.4.1	Legaliteitsbeginsel	23
7.4.2	Gelijkheidsbeginsel	23
7.4.3	Recht van verdediging.....	23

8. Conclusie.....	24
Hoofdstuk 2: Invloed van persoonlijke attributen	25
1. Inleiding	25
2. Belgisch onderzoek	25
3. Amerikaans onderzoek	26
3.1 Geslacht.....	26
3.2 Leeftijd.....	28
3.3 Ervaring	29
3.4 Etniciteit.....	30
4. Conclusie.....	31
Hoofdstuk 3: Het Openbaar Ministerie	33
1. Inleiding	33
2. Rol tijdens de gerechtelijke procedure	34
2.1 Fase ter terechtzitting	34
2.1.1 Aanwezigheid.....	34
2.1.2 Requisitoir	34
2.1.3 Bewijsvoering	34
3. Onafhankelijkheid	35
3.1 Onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter	35
3.2 Onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie	35
3.3 Wisselwerking tussen het Openbaar Ministerie en de rechter	35
4. Persoonlijke attributen	36
5. Conclusie.....	37
TITEL IV: Empirisch onderzoek	39
Hoofdstuk 1: Doel empirisch onderzoek.....	39
1. Onderzoeksopzet en -doel.....	39
2. Hypotheses.....	39
Hoofdstuk 2: Interview	43
1. Inleiding	43
2. Samenvatting interview	43
3. Conclusie.....	45
Hoofdstuk 3: Beschrijvende statistieken.....	47
1. Afhankelijke variabelen	47

2. Onafhankelijke variabelen	47
2.1 Rechters	47
2.2 Parketmagistraten	49
3. Controlevariabelen	51
Hoofdstuk 4: Regressieanalyses	57
1. Inleiding	57
2. Correlatiecoëfficiënt	58
3. Kwadratische term	58
4. Analyses: rechters	59
4.1 Veroordelingsbeslissing	59
4.2 Duur gevangenisstraf	60
4.3 Geldboete	61
5. Analyses: parketmagistraten	62
5.1 Veroordelingsbeslissing	62
5.2 Duur gevangenisstraf	64
5.3 Geldboete	66
6. Conclusie	68
TITEL V: Conclusies	71
Lijst van de geraadpleegde werken	75
Bijlagen	79
Bijlage 1: De misdrijven (literatuurstudie)	79
Bijlage 2: Interview	90
Bijlage 3: Tabellen regressieanalyses	98

Lijst met tabellen

Tabel 1: Gemiddelden en definities van de afhankelijke variabelen	47
Tabel 2: Gemiddelden en definities van de onafhankelijke variabelen (rechters)	49
Tabel 3: Gemiddelden en definities van de onafhankelijke variabelen (parketmagistraten)	50
Tabel 4: Gemiddelden en definities van de controlevariabelen	56
Tabel 5: Veroordelingsbeslissing (rechters)	60
Tabel 6: Duur gevangenisstraf (rechters)	61
Tabel 7: Geldboete (rechters)	62
Tabel 8: Veroordelingsbeslissing (parketmagistraten)	63
Tabel 9: Veroordelingsbeslissing (parketmagistraten)	64
Tabel 10: Duur gevangenisstraf (parketmagistraten)	65
Tabel 11: Duur gevangenisstraf (parketmagistraten)	66
Tabel 12: Geldboete (parketmagistraten)	67
Tabel 13: Geldboete (parketmagistraten)	68
Tabel 14: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (1)	79
Tabel 15: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (2)	80
Tabel 16: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (3)	81
Tabel 17: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (4)	82
Tabel 18: Bederf van de jeugd en prostitutie	85
Tabel 19: Openbare schennis van de goede zeden	88

TITEL I: Probleemstelling

De rechtseconomie tracht regelovertrekend gedrag, zoals criminaliteit, te verklaren aan de hand van de rationele-keuzetheorie. Sinds de baanbrekende paper van Becker (1968) "Crime and Punishment: An Economic Approach" is er een vrij grote eensgezindheid onder economen dat individuen tot een bepaalde hoogte¹ misdrijven plegen omdat daar een economische baat mee gepaard gaat. Door het plegen van een misdrijf willen criminelen met andere woorden hun nut maximaliseren. Potentiële criminelen gaan kijken naar hun eigen kosten en baten van de verschillende alternatieven en gaan deze vervolgens afwegen. Ze houden hier echter geen rekening met de negatieve externe effecten die een gevolg zijn van hun beslissing (zoals bijvoorbeeld de emotionele schade van het slachtoffer). Die rationele, nutmaximaliserende ingesteldheid wordt echter nog te weinig toegepast op rechters. Hoewel de assumptie dat rechters louter regelgeving toepassen op geschillen lang heeft standgehouden, wordt deze steeds vaker in vraag gesteld sinds Posner (1993) stelde dat rechters, net als elk ander individu, hun nut willen maximaliseren.

In de Verenigde Staten is er reeds veel onderzoek gevoerd naar het beslissingsproces van rechters en bijhorende determinanten. Zo werd er in Amerikaans onderzoek duidelijk dat de persoonlijke kenmerken van rechters en hun ideologie een belangrijke rol spelen in het besluitvormingsproces rond het uitspreken van een antwoord op de schuldvraag en het bepalen van de straf en strafmaat (Hanebrink, 2010). In tegenstelling tot de Verenigde Staten is in België nog maar weinig onderzoek verricht inzake dit onderwerp. De voornaamste oorzaak is dat er in België geen gegevens beschikbaar zijn op zaakniveau, wat verdere analyse onmogelijk maakt. De bedoeling van deze masterproef is dan ook om zelf data te verzamelen en deze vervolgens te analyseren.

Wanneer rechters een straf uitspreken, zijn ze gebonden aan het legaliteitsbeginsel. De volgende definitie geeft een duidelijk beeld over de inhoud van dit beginsel: "Het legaliteitsbeginsel of nulla poena-beginsel houdt in dat een persoon alleen gehouden kan worden aan wetsbepalingen die al bestonden op het moment dat die persoon datgene doet waarop die wet betrekking heeft" (De Neve, 2014). De rechter kan dus enkel straffen uitspreken die door de wet voorzien worden. Deze straffen moeten verder binnen bepaalde grenzen (tussen een minimum- en maximumstraf) liggen. Wanneer de rechter binnen deze grenzen tot een correcte straf wil komen, dient hij rekening te houden met de straftoemingscriteria. De rechter is echter wel vrij om te kiezen met welke criteria hij rekening houdt en de waarde die hij hieraan toebedeelt. Men kan dus stellen dat de rechter toch nog over een ruime discretionaire bevoegdheid beschikt. Bepaalde factoren die onder verschoningsgronden of verzachtende omstandigheden vallen, zoals bijvoorbeeld de jeugdige leeftijd van de beklagde, kunnen er bovendien voor zorgen dat de wettelijk bepaalde minimumstraffen verlaagd worden. Verzwarende omstandigheden leiden er dan weer toe dat de door wet bepaalde maximumstraffen verhoogd kunnen worden, wat bijvoorbeeld het geval is bij recidive. Verder staat het de rechter ook vrij om de uitspraak op te schorten of de uitvoering van de straf uit te stellen (Teerlinck, 2014; Van den Wyngaert, 2006). De straf die de wet aan een bepaald misdrijf toekent, komt met andere woorden niet noodzakelijk overeen met de straf die door de rechter effectief wordt uitgesproken (Van den Wyngaert, 2006). In het reviewartikel van Kenneth Culp Davis (1970) "Discretionary Justice"

¹ Uitzonderingen hierop zijn, bijvoorbeeld, passionele misdrijven.

wordt gesteld dat onrecht veel meer resulteert uit het uitoefenen van discretionaire macht dan uit het toepassen van regels. Hij haalt hierbij zowel de rol van de procureur als die van de rechter in gerechtelijke processen aan, als zijnde twee voorbeelden van discretionair onrecht. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat de discretionaire bevoegdheid van rechters door verschillende regels en beginselen beperkt wordt. Eén van de belangrijkste hiervan is het gelijkheidsbeginsel. Dit inhoudelijk beginsel verplicht de overheid, en dus ook de rechters, om alle burgers op voet van gelijkheid te behandelen, maar enkel in de mate dat zij ook in gelijke omstandigheden verkeren. Rechters mogen met andere woorden niet zomaar willekeurig een straf kiezen binnen de strafvork, maar moeten ervoor zorgen dat mensen in gelijke omstandigheden een gelijke straf krijgen.

Hoewel onder andere het gelijkheidsbeginsel de discretionaire bevoegdheid van rechters meer aan banden legt, komt er subjectiviteit spelen bij de beoordeling over wat gelijke omstandigheden nu juist inhouden. Rechters zijn namelijk, net zoals andere mensen, rationeel beperkt, ook het psychologische en de eigen perceptie spelen een belangrijke rol in het beslissingsproces (van Velthoven & van Wijck, 2013). Rechters zijn dus subjectief rationeel: ze maken vaak beslissingen op basis van hun gevoel en hun perceptie van de werkelijkheid. Die perceptie hangt voornamelijk af van persoonlijke kenmerken en ideologie (Hanebrink, 2010). Op basis van deze vaststelling zou men dus kunnen verwachten dat een vonnis niet puur een objectieve interpretatie is van het recht, maar ook afhankelijk is van de subjectieve interpretatie van rechters. Dit brengt met zich mee dat er mogelijkwijze inconsistentie aanwezig is in de rechtspraak. Voor de kwaliteit en geloofwaardigheid van het Belgisch rechtssysteem is het echter noodzakelijk dat er hier gelijkheid in is; een beklagde kan immers niet zomaar worden overgelaten aan de mening van een individuele rechter. Hoewel dit absoluut geen eenvoudige opdracht is, is het toch noodzakelijk om de juiste balans te vinden tussen de individualisering van de straf en consistentie (Teerlinck, 2014). Aangezien men dus wil streven naar een gelijke behandeling van beklagden kan onderzoek naar de invloeden die een rol spelen in het beslissingsproces van rechters een stempel drukken op het beleid en de kwaliteit van de rechtspraak.

Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat er twee grote modellen zijn die handelen over het beslissingsproces van rechters, namelijk het ideologiemodel en het persoonlijke attributen model (Hanebrink, 2010). Het ideologiemodel stelt dat rechters beslissingen maken die de eigen normen en waarden bevestigen. Zo blijkt dat de politieke overtuiging van rechters een rol kan spelen in gerechtelijke beslissingen. Vroeger werd voornamelijk gedacht dat de status van de rechtzoekende een invloed had op de rechtspraak. Zo zouden partijen die tot een hogere klasse behoren vaak significante voordelen ondervinden en uiteindelijk het proces winnen (Sheehan & Mishler, 1992). Deze partijen hebben namelijk meer middelen en/of meer ervaring inzake gerechtelijke processen. Het ideologiemodel verklaart het succes van dergelijke rechtzoekenden op een andere manier. Zo zouden de statusverschillen niet alleen de welvarendheid en de ervaring van de partijen reflecteren, maar ook de waarden, ideologische voorkeuren en vooroordelen van de rechters. Rechtszaken die gestart worden door armere mensen, of door individuen die het opnemen tegen grote bedrijven of overheden, benadrukken vaak vorderingen inzake individuele rechten. Hierdoor doen dergelijke zaken vaak beroep op liberale waarden en genieten ze groter succes in rechtbanken met liberaal gerichte rechters (Sheehan & Mishler, 1992). Het liberaal gedachtegoed focust zich namelijk op de

ontplooiing en het loslaten van het individu. Zo meldt de liberaal gerichte rechter Bertha Wilson dat individuen beschermd worden door rechten en dat de staat speciale verplichtingen heeft om de rechten van individuen te beschermen en te respecteren (Roach, 2008). Dit wordt duidelijk gemaakt in de zaak van Janise Marie Gamble, waar rechter Wilson in het voordeel van deze beklaagde oordeelde. Gamble was medeplichtige bij de moord op een politieagent en werd veroordeeld tot een levenslange opsluiting zonder mogelijkheid tot vrijlating onder voorwaarden voor de eerste 25 jaren. Ze werd veroordeeld onder nieuwe eerstegraadsmoordbepalingen die in Canada geïntroduceerd werden na de afschaffing van de doodstraf. De moord vond echter plaats op een moment dat de oude bepalingen nog golden en Gamble in principe wel nog veroordeeld kon worden tot de doodstraf. De oudere moordbepalingen waren in sommige aspecten voordeliger voor de beklaagde omdat ze een maximum hadden van 20 jaren van onverkiesbaarheid voor vrijlating onder voorwaarden en omdat ze de eis zouden opleggen dat Gamble's eigen acties de dood van de politieagent veroorzaakt hadden. Rechter Wilson oordeelde dat Gamble's rechten geschonden waren door veroordeeld te worden onder een wet die niet van kracht was op het moment van het misdrijf. Ze verklaarde Gamble dan ook verkiesbaar voor vervroegde vrijlating onder voorwaarden. Haar mening luidde dat het de fout was van de staat om de beklaagde te berechten onder een incorrecte wet en dat men niet met zekerheid kon zeggen wat de precieze uitkomst van het proces geweest zou zijn indien Gamble wel berecht was geweest onder de juiste wet. Om deze redenen concludeerde rechter Wilson dat de beklaagde het voordeel van de twijfel moest krijgen (Roach, 2008). Aan de andere kant zijn rechtszaken die gevoerd worden door bedrijven tegen de overheid vooral gefocust op verlichting van de regelgeving en doen ze beroep op conservatieve waarden (Sheehan & Mishler, 1992).

Hoewel er reeds uitgebreid onderzoek gedaan is naar het ideologiemodel in de Verenigde Staten, zal er hier in deze masterproef niet dieper op worden ingegaan. Een eerste reden hiervoor is dat dit model moeilijk te onderzoeken is in België, aangezien rechters niet langer politiek benoemd zijn. Daarnaast worden rechters in België niet verkozen, waardoor ze ook niet geneigd zijn om beslissingen te nemen die hun kiezers tevreden houden. Naast het ideologiemodel speelt ook het persoonlijke attributen model een belangrijke rol in Amerikaans onderzoek. De centrale vraag die bij dit model hoort is de volgende: "spelen persoonlijke attributen een rol in het beslissingsproces van rechters?". Uit verschillende voorgaande Amerikaanse onderzoeken, die later in deze masterproef besproken worden, blijkt dat kenmerken zoals leeftijd, geslacht en ervaring een belangrijke invloed uitoefenen op het bepalen van een antwoord op de schuldvraag en op de straftoemeting. Aangezien de gegevens betreffende dit model relatief gemakkelijk verzameld kunnen worden in vergelijking tot het ideologiemodel, en aangezien dit model om eerder vermelde redenen meer invloed kan hebben op het Belgische rechtssysteem, zal de focus van deze masterproef liggen op het persoonlijke attributen model.

Buiten de rechter speelt ook het Openbaar Ministerie een belangrijke rol in het gerechtelijk proces. Deze kan zowel voor als tijdens het effectieve proces haar invloed uitoefenen. Vooraleer verdachten voor de rechtbank verschijnen, gebeurt er een vooronderzoek door het Openbaar Ministerie of de onderzoeksrechter. Er zijn twee verschillende soorten vooronderzoek te onderscheiden: het gerechtelijk onderzoek en het opsporingsonderzoek. Het opsporingsonderzoek is het meest courante type van vooronderzoek en wordt gevoerd door het Openbaar Ministerie onder leiding van de

procureur des Konings. Wanneer het opsporingsonderzoek is afgerond, beslist de procureur wat er moet gebeuren. Er kan dan worden overgegaan tot het seponeren van de zaak, tot een minnelijke schikking of een bemiddeling, of tot een vervolging (Openbaar Ministerie, 2015; van Velthoven & van Wijck, 2013). Deze masterproef zal echter niet ingaan op de rol die het Openbaar Ministerie speelt tijdens het vooronderzoek, maar wel op diens invloed op de uitkomst van de zaak. De procureur speelt namelijk ook een belangrijke rol tijdens het proces zelf; hij moet pleiten in het belang van de maatschappij en, nog belangrijker, hij doet een strafvordering. Dit alles zou objectief moeten gebeuren aangezien de rechter hier rekening mee houdt. Zoals reeds eerder gesteld zijn mensen, en dus ook procureurs, echter subjectief rationeel en maken ze dus beslissingen op basis van hun perceptie van de werkelijkheid (van Velthoven & van Wijck, 2013). Net zoals dit het geval is bij rechters, spelen ook de persoonlijke attributen van procureurs een rol in hun beslissingsproces, wat op zijn beurt een invloed heeft op de uitkomst van de zaak. Onderzoek voeren naar de persoonlijke attributen van procureurs kan dan ook interessante inzichten leveren inzake de kwaliteit van de uitoefening van hun bevoegdheid. Net zoals de invloed van persoonlijke attributen op het beslissingsproces van rechters, kan ook het onderzoek naar dit onderwerp een meerwaarde bieden aan de kwaliteit van het gerechtelijk systeem. In tegenstelling tot de rechters, is er nog helemaal geen onderzoek gevoerd naar de invloed van persoonlijke attributen van procureurs op de uitkomst van de zaak, noch in België noch in Amerika of andere werelddelen. In het kader van deze masterproef zullen er dus ook omtrent dit onderwerp data verzameld worden, om hier vervolgens verdere analyse op uit te voeren.

TITEL II: Onderzoeksvragen & onderzoekopzet

Verder bouwend op de verkennende literatuurstudie die in de probleemstelling werd aangevat, zal de centrale onderzoeksvraag van deze masterproef de volgende zijn:

“In welke mate oefenen de persoonlijke attributen van een strafrechter en een procureur een invloed uit op de uitkomst van het proces in zedenzaken behandeld aan een Belgische correctionele rechtbank?”

Vooraleer er verder in wordt gegaan op het effect van de persoonlijke attributen van rechters op hun beslissingsproces, is het nuttig om te weten hoe een rechter net tot een beslissing komt. Pas wanneer duidelijk is in welke mate een strafrechter vrij wordt gelaten in zijn uitspraak omtrent het bepalen van een antwoord op de schuldvraag en het vaststellen van de straf en de strafmaat, wordt ook het onderzoek naar de invloed van zijn persoonlijke attributen op diezelfde uitspraak interessant. Ook is het in deze context nuttig om te weten welke strafbepalingen net van toepassing zijn in de zaken die behandeld worden tijdens het empirisch onderzoek, aangezien deze de minimum- en maximumstraffen bepalen. Om deze informatie te verkrijgen werd er met behulp van de online bibliotheek van de UHasselt en de zoekmachine Google Scholar een literatuurstudie aangevat die zich focuste op het Belgische strafrechtssysteem. Naast deze secundaire bronnen werd er voor deze deelvraag ook gebruik gemaakt van tertiaire bronnen, meer bepaald van handboeken. Bij deze literatuurstudie sluit de volgende deelvraag aan:

- Hoe komt een uitspraak bij een strafrechter in België tot stand en in welke mate is hij hierbij gebonden aan regels en principes?

Hiernaast werd er een literatuurstudie aangevat die handelde over het effect van de persoonlijke attributen van rechters op de uitkomst van de zaak. Deze literatuurstudie is voornamelijk gebaseerd op buitenlandse onderzoeken aangezien er in België weinig informatie beschikbaar is betreffende deze kwestie. Het doel van deze literatuurstudie is om te ontdekken hoe de persoonlijke attributen van de rechter invloed kunnen hebben op de veroordelingsbeslissing, de straf en de strafmaat. De wetenschappelijke artikelen werden gezocht in de online bibliotheek van de UHasselt en in databases zoals bijvoorbeeld *EBSCOhost*. Hierbij sluit de tweede deelvraag aan:

- Welke persoonlijke attributen van de rechter blijken uit de bestaande literatuur een belangrijke invloed uit te oefenen op de uitkomst van het proces?

Naast een literatuuronderzoek is er voor dit onderwerp ook een eigen praktijkstudie verwezenlijkt, dit aan de hand van zowel een kwantitatieve als een kwalitatieve onderzoeksmethode. Zo heb ik, voorafgaand aan het kwantitatief onderzoek, een interview afgenomen met een strafrechter die zetelde in een Belgische correctionele rechtbank. De bedoeling hiervan was om te toetsen of de rechter eigenlijk zelf op de hoogte is van de persoonlijke attributen die (eventueel) een rol spelen in zijn beslissing rond de veroordeling en de bestraffing van de beklaagde. De volgende deelvraag sluit hierbij aan:

- Zijn strafrechters, zetelend in een Belgische correctionele rechtbank, zich bewust van de invloed van hun persoonlijke attributen op de uitkomst van het proces?

Zoals blijkt uit de probleemstelling waren er in België omtrent dit onderwerp nog geen data beschikbaar voor verdere analyse. Om dit onderzoek tot een goed einde te brengen was het dus noodzakelijk om zelf deze data te verzamelen. In het kader van mijn masterproef heb ik dan ook gedurende twee weken de onderzoeksgroep Beleidsmanagement van de UHasselt bijgestaan bij het handmatig analyseren van strafdossiers in een Belgische correctionele rechtbank. In totaliteit werden er data verzameld van 1,015 observaties die handelden rond zedenzaken en waarin een vonnis werd uitgesproken tussen 1 januari 2006 en 31 december 2014. Aan de hand van deze data heb ik later verscheidene regressieanalyses uitgevoerd om te kijken welke kenmerken van invloed zijn op de veroordelingsbeslissing en de keuze van straf en strafmaat. Hierbij wordt de volgende deelvraag geformuleerd:

- In welke mate oefenen de persoonlijke attributen van strafrechters een invloed uit op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting in zedenzaken behandeld aan een Belgische correctionele rechtbank?

Naast de rechter oefent ook het Openbaar Ministerie, onder leiding van de procureur des Konings, een belangrijke invloed uit op de uitkomst van de strafzaak. Om goed te kunnen begrijpen welke rol het parket van de procureur des Konings nu juist speelt en hoe belangrijk deze rol is, is hier een literatuurstudie over aangevat. Aangezien de verzamelde data betrekking hebben op zedenzaken behandeld aan een Belgische correctionele rechtbank, wordt er enkel gekeken naar Belgische literatuur hieromtrent. Andere landen hebben immers differente gerechtelijke systemen waarin het Openbaar Ministerie andere rollen vervult dan in België. De wetenschappelijke literatuur werd gezocht door onder andere gebruik te maken van de online bibliotheek van de UHasselt en de zoekmachine Google Scholar. De volgende deelvraag sluit aan bij deze literatuurstudie:

- Welke taken heeft het Openbaar Ministerie onder leiding van de procureur des Konings tijdens het strafrechtelijk proces in België en aan welke regels en grenzen is het gebonden?

Het Openbaar Ministerie beschikt over een ruime discretionaire bevoegdheid wat betreft de strafvordering. Deze strafvordering heeft een impact op de uiteindelijke uitkomst van het proces; er wordt hier door rechters immers rekening mee gehouden. Op die manier kunnen dus ook de persoonlijke attributen van de procureur een impact hebben op de rechtspraak. Rond de invloed van de persoonlijke attributen van de procureur op de uitkomst van het proces is er echter nog geen literatuur voor handen. Wegens het gebrek aan bestaande literatuur zal er dus omtrent dit onderwerp enkel een praktijkonderzoek worden gevoerd. Hierbij wordt de laatste deelvraag als volgt geformuleerd:

- In welke mate oefenen de persoonlijke attributen van procureurs een invloed uit op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting in zedenzaken behandeld aan een Belgische correctionele rechtbank?

TITEL III: Literatuurstudie

Hoofdstuk 1: De straftoemeting

1. Inleiding

Het vastleggen van de contouren waarbinnen de straftoemeting, namelijk het bepalen van de straf en de strafmaat, plaatsvindt, is een primaire opdracht van de wetgever. Binnen de contouren van de wettelijk vastgelegde grenzen heeft de strafrechter een grote beoordelingsvrijheid inzake het bepalen van de correcte straf en strafmaat. Rechters zijn echter, net zoals andere mensen, subjectief rationeel: ze maken vaak beslissingen op basis van hun gevoel, hun intuïtie en hun perceptie van de werkelijkheid. Op die manier kan deze beoordelingsvrijheid er toe leiden dat rechters in vergelijkbare gevallen niet steeds vergelijkbare straffen opleggen. Een vonnis is dus eerder een subjectieve interpretatie van de rechter dan een puur objectieve interpretatie van de wet (Duker, 2003; Teerlinck, 2014; Vander Beken & Balcaen, 2009). Dit alles betekent echter niet dat de rechter zomaar naar eigen goeddunken bepaalde handelingen mag stellen. Om rechterlijke willekeur te voorkomen, zijn er verschillende wettelijke en buitenwettelijke bepalingen die de discretionaire bevoegdheid van de strafrechter trachten in te perken. In dit deel zal dan ook gezocht worden naar een antwoord op de eerste deelvraag: "Hoe komt een uitspraak bij een strafrechter in België tot stand en in welke mate is hij hierbij gebonden aan regels en principes?".

Wanneer de rechter is overgegaan tot de veroordeling van de beklaagde, zal hij vervolgens over de straf en de strafmaat moeten beslissen. Hij wordt hierbij slechts gebonden door de grenzen van de minimum- en maximumstraffen, kan rekening houden met verzachtende en verzwarende omstandigheden, kan een veroordeling met uitstel uitspreken of de opschorting van de uitspraak bevelen en kan tenslotte ook nog kiezen voor alternatieve straffen (Boudeweel, 2009; Teerlinck, 2014; Vanderveken, 2014). De minimum- en maximumstraffen, en de verzachtende en verzwarende omstandigheden bestaan al sinds de tijd van Napoleon. Dit in tegenstelling tot het uitstel en de opschorting van de straf; deze zijn namelijk nog niet heel lang geleden ingevoerd, meer specifiek in 1964. Met de invoering van deze twee modaliteiten is de discretionaire bevoegdheid van de rechter alleen maar groter worden. Hiernaast heeft de rechter bij het opleggen van de straf meestal ook nog de keuze tussen verschillende soorten hoofdstraffen. Hij is hierbij wel verplicht om uit te gaan van het wettelijk vastgelegd straffenarsenaal. Verder bestaan er ook nog verschillende bijkomende straffen die de rechter, al dan niet verplicht, kan opleggen (Vander Beken & Balcaen, 2009).

Vooraleer verder wordt ingegaan op de regels en principes die de beoordelingsvrijheid van de rechter trachten in te perken, is het interessant om een algemeen beeld te schetsen van de straftoemeting. Daarom zal er in dit deel eerst worden ingegaan op de verschillende straffen en de modaliteiten daarvan. Daarnaast worden ook de wettelijke en buitenwettelijke straftoemetingscriteria uitgelicht en besproken. Verder worden de regels die kunnen leiden tot strafverzwaring en strafvermindering behandeld om te eindigen met een informatieve bespreking over de verschillende zedenmisdrijven en bijhorende straffen. Aangezien het empirisch onderzoek van deze masterproef gevoerd is aan een correctionele rechtbank van eerste aanleg in België, zal enkel gefocust worden op de straftoemeting door de rechtbank van eerste aanleg, meer bepaald in het kader van zedenzaken. Deze zaken maken immers onderdeel uit van het empirisch luik.

2. De straffen

2.1 Inleiding

Wanneer de rechter beslist om een straf op te leggen heeft hij de keuze tussen een brede waaier aan wettelijk vastgelegde straffen. In artikel 7 van het Strafwetboek is er een overzicht van de verschillende soorten straffen terug te vinden. Zo wordt er een onderscheid gemaakt tussen straffen van toepassing in criminele, correctionele en politiezaken. Verder wordt er ook melding gemaakt van hoofdstraffen en bijkomende straffen.

2.2 De hoofdstraffen

Artikel 7 van het Strafwetboek maakt melding van vijf verschillende hoofdstraffen, met name de vrijheidsstraf, de werkstraf, de geldboete, de autonome probatiestraf en de straf onder elektronisch toezicht. Deze laatste twee hoofdstraffen zijn pas zeer recentelijk in werking getreden, namelijk op 1 mei 2016. Traditioneel gezien wordt de vrijheidsstraf aanschouwd als de meest zware straf. Hierop volgen het elektronisch toezicht, de werkstraf, de autonome probatie en tot slot de geldboete. Het belangrijkste kenmerk van de hoofdstraf is dat ze steeds zelfstandig wordt opgelegd; zo zal een beklagde bijvoorbeeld nooit tegelijkertijd tot een vrijheidsstraf en een werkstraf worden veroordeeld. Wel kunnen er bovenop de hoofdstraffen bijkomende straffen worden opgelegd (De Coensel, 2016).

2.2.1 De vrijheidsstraf

Het woord 'vrijheidsstraf' kan betrekking hebben op verschillende soorten van vrijheidsberovingen. Voor de gemeenrechtelijke misdrijven maakt men een onderscheid tussen de opsluiting, de gevangenisstraf en de hechtenis. Wanneer men een misdaad heeft gepleegd spreekt men van opsluiting. Deze kan levenslang of tijdelijk (5-40 jaar) zijn. Wanneer men spreekt van een gevangenisstraf kan het gaan om een politiegevangenisstraf (1-7 dagen) of een correctionele gevangenisstraf (8 dagen – 5 jaar). In het geval van een gecorrectionaliseerde misdaad kunnen er zelfs gevangenisstraffen worden opgelegd tot 40 jaar. Wanneer het gaat om politieke misdrijven, spreekt men van een hechtenis (De Coensel, 2016).

2.2.2 Het elektronisch toezicht

De straf onder elektronisch toezicht brengt de verplichting met zich mee om gedurende een bepaalde termijn zich op een bepaald adres te bevinden, behoudens afgesproken verplaatsingen, waarbij onder andere elektronische middelen worden gebruikt ter controle hiervan (art. 37ter Sw.). Het elektronisch toezicht kan sinds 1 mei 2016 als autonome straf worden uitgesproken. De rechter kan een straf onder elektronisch toezicht opleggen van dezelfde duur als de gevangenisstraf die hij anders zou opleggen. Die feiten moeten wel zo van aard zijn om politieel of correctioneel bestraft te worden met een gevangenisstraf van ten hoogste één jaar, eventueel rekening houdend met verzachtende omstandigheden. Bepaalde misdrijven worden wel uitgesloten uit het toepassingsgebied van de straf onder elektronisch toezicht, namelijk de misdrijven van verkrachting, bederf van de jeugd en prostitutie (indien gepleegd op of met behulp van minderjarigen), openbare schennis van de goede zeden, doodslag en, mits de aanwezigheid van verzwarende omstandigheden, aanranding van de eerbaarheid. Deze uitsluiting geldt ook voor misdrijven die gestraft zouden

kunnen worden met een opsluiting voor meer dan twintig jaar indien ze niet in wanbedrijven worden omgezet (art. 37ter Sw.). De voornoemde uitzonderingen gelden ook voor de werkstraf en de autonome probatiestraf. De bedoeling van de wetgever is om hiermee een duidelijk signaal uit te zenden om voor dergelijke zware feiten een gevangenisstraf op te leggen (De Coensel, 2016). Aangezien de straf onder elektronisch toezicht pas in 2016 werd ingevoerd als hoofdstraf, is ze niet van toepassing op de zedenzaken gebruikt in het empirisch gedeelte van deze masterproef.

De duurtijd van het dragen van een enkelband wordt bepaald door de rechter en situeert zich tussen één maand en één jaar. Aan de straf onder elektronisch toezicht worden steeds enkele algemene voorwaarden verbonden² (art. 37ter Sw.). Verder kan de rechter nog bijzondere voorwaarden opleggen ten voordele van het slachtoffer. Deze voorwaarden kunnen betrekking hebben op het verbod om op bepaalde plaatsen te komen of om met het slachtoffer in contact te treden (Justitiehuisen Vlaanderen, 2016). De straf onder elektronisch toezicht moet zijn aanvang nemen binnen zes maanden na de dag waarop de rechterlijke beslissing in kracht van gewijsde³ is gegaan. Wanneer de straf onder elektronisch toezicht wordt opgelegd, wordt er tegelijk ook een vervangende gevangenisstraf uitgesproken ingeval de straf niet of slechts gedeeltelijk zou worden uitgevoerd (art. 37ter Sw.). Belangrijk om te vermelden is dat het hier om een consensuele straf gaat, wat zoveel betekent als dat de beklaagde steeds zal moeten instemmen met de straf onder elektronisch toezicht vooraleer hier effectief tot kan worden overgegaan (Teerlinck, 2014).

2.2.3 De werkstraf

Indien een feit van aard is om door een politiestraf of een correctionele straf bestraft te worden, is de rechter sinds 2002 in de mogelijkheid om een werkstraf als hoofdstraf op te leggen. De rechter moet ook steeds voorzien in een vervangende gevangenisstraf of geldboete in het geval dat de werkstraf niet of slechts gedeeltelijk wordt uitgevoerd. Verder zijn er ook enkele feiten waarvoor de werkstraf niet mag worden uitgesproken, namelijk dezelfde misdrijven die in het stuk van de straf onder elektronisch toezicht werden besproken (art. 37quinquies Sw.).

De duur van de werkstraf moet minstens twintig uren en mag maximaal driehonderd uren bedragen. Deze duur verschilt naargelang het gaat om een politiestraf of een correctionele straf. Zo valt een werkstraf van vijfenveertig uren of minder onder de politiestrafen en een werkstraf van meer dan vijfenveertig uren onder de correctionele straffen. De werkstraf moet steeds uitgevoerd worden binnen twaalf maanden na de dag waarop de rechterlijke beslissing in kracht van gewijsde is gegaan. Deze termijn kan door de probatiecommissie ambtshalve of op verzoek van de veroordeelde verlengd worden (art. 37quinquies Sw.). De veroordeelde dient de werkstraf kosteloos te verrichten tijdens zijn vrije tijd. De werkstraf mag enkel uitgevoerd worden bij openbare diensten van de Staat, de gemeenten, de provincies, de gemeenschappen en de gewesten, bij verenigingen zonder winstoogmerk of bij stichtingen met een sociaal, wetenschappelijk of cultureel oogmerk. De werkstraf

² Namelijk geen strafbare feiten plegen; een vast adres hebben en, bij wijziging ervan, de nieuwe verblijfplaats onmiddellijk meedelen aan het Openbaar Ministerie en de bevoegde dienst voor het elektronisch toezicht; gevolg geven aan de oproepingen van de bevoegde dienst voor het elektronisch toezicht en de concrete invulling bepaald door deze dienst naleven.

³ Dit wil zeggen dat de beslissing niet meer vatbaar mag zijn voor hoger beroep, voor verzet binnen de gewone verzetstermijn of voor cassatieberoep.

mag voorts ook niet bestaan uit een activiteit die, in de aangewezen overheidsdienst of vereniging, doorgaans door bezoldigde werknemers wordt verricht (art. 37sexies Sw.). Net zoals bij de straf onder elektronisch toezicht kan de rechter pas overgaan tot het opleggen van de werkstraf wanneer de beklaagde hiermee heeft ingestemd. Door de verplichte instemming in hoofde van de beklaagde wil de wetgever vermijden dat de werkstraf dwangarbeid uitmaakt volgens artikel 4 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (Teerlinck, 2014).

2.2.4 De autonome probatie

Wanneer men spreekt van probatie bedoelt men dat aan de gunst van de opschorting of van het uitstel bijzondere voorwaarden worden gekoppeld (Duerinckx, 2016). Net zoals de straf onder elektronisch toezicht is de autonome probatiestraf in werking getreden op 1 mei 2016. Het doel van de autonome probatiestraf is om de verantwoordelijkheidszin van de beklaagde ten opzichte van de maatschappij en het slachtoffer te stimuleren (De Coensel, 2016).

De autonome probatiestraf bestaat uit de verplichting bijzondere voorwaarden na te leven gedurende een bepaalde termijn, zoals die door de rechter worden bepaald (art. 37octies Sw.). Deze straf kan enkel worden opgelegd indien het gaat om feiten die met een politiestraf of correctionele straf bestraft kunnen worden. Voorbeelden van probatiemaatregelen zijn het verbod om bepaalde plaatsen te bezoeken of bepaalde mensen te ontmoeten, of de verplichting om therapie te gaan volgen. Wanneer de autonome probatiestraf niet wordt uitgevoerd, wordt er ter vervanging in een gevangenisstraf of geldboete voorzien. Verder zijn er ook uitzonderingen waarin de autonome probatiestraf niet als hoofdstraf kan worden opgelegd, namelijk dezelfde als die vermeld bij de straf onder elektronisch toezicht (art. 37octies Sw.). De autonome probatiestraf bedraagt minstens zes maanden en ten hoogste twee jaar. Ook hier is het verplicht dat de beklaagde instemt met het opleggen van deze straf (art. 37octies Sw.).

2.2.5 De geldboete

Een geldboete wordt omschreven als een vermogensstraf of patrimoniale straf die bestaat uit het betalen van een bepaald bedrag ten bate van de Staat (Teerlinck, 2014). De geldboete kan worden opgelegd als hoofdstraf of als bijkomende straf. Wanneer het gaat om een overtreding bedraagt de geldboete minstens één euro en hoogstens vijftwintig euro. Een correctionele of criminele geldboete bedraagt ten minste zesentwintig euro (art. 38 Sw.). Wanneer verschillende personen wegens eenzelfde misdrijf worden veroordeeld, kan de geldboete worden uitgesproken tegen ieder van hen persoonlijk (art. 39 Sw.). Wanneer de geldboete binnen de twee maanden na het arrest of vonnis niet wordt betaald, kan deze worden vervangen door een gevangenisstraf (art. 40 Sw.).

In het kader van de geldboete is het belangrijk om te vermelden dat men het systeem van de opdecimen toepast. Concreet betekent dit dat men de bedragen, zoals die gesteld worden in de wet, vermenigvuldigt met een coëfficiënt zodat de boete aan de inflatie wordt aangepast zonder continue wetwijzigingen (De Coensel, 2016). Op 1 januari 2017 zijn de opdecimen verhoogd tot zeventig. Wanneer de rechter dus een geldboete bepaalt binnen de contouren van de wettelijk vastgelegde grenzen, zal hij deze vervolgens vermenigvuldigen met acht (FOD Werkgelegenheid Arbeid en Sociaal overleg, 2017).

2.3 De bijkomende straffen

Bijkomende straffen kunnen enkel en alleen samen met een hoofdstraf worden opgelegd (De Coensel, 2016). De bijkomende straffen die hieronder zullen worden besproken zijn de geldboete, de bijzondere verbeurdverklaring, de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, de afzetting, de ontzetting, het beroepsverbod en de bekendmaking van vonnissen of arresten.

2.3.1 De geldboete

De geldboete kan zowel een hoofdstraf zijn als een bijkomende straf. Voor de uiteenzetting hiervan wordt verwezen naar paragraaf 2.2.5.. Belangrijk om hier nog te vermelden is dat de geldboete in criminele zaken enkel als bijkomende straf kan worden opgelegd. In politiezaken en correctionele zaken kan het ook als hoofdstraf worden opgelegd.

2.3.2 De bijzondere verbeurdverklaring

De bijzondere verbeurdverklaring is een rechterlijke beslissing waarmee het eigendomsrecht over bepaalde zaken ontnomen wordt aan de veroordeelde. Vereist is uiteraard wel dat deze zaken een wettelijk bepaald verband hebben met het door de veroordeelde gepleegde misdrijf (Van den Wyngaert, 2009).

De bijzondere verbeurdverklaring wordt toegepast op de volgende zaken (art. 42 Sw.):

- Op de zaken die het voorwerp van het misdrijf uitmaken, en op de zaken die gebruikt werden met als doel het plegen van het misdrijf, wanneer zij eigendom van de veroordeelde zijn;
- Op de zaken die resulteren uit het misdrijf;
- Op de vermogensvoordelen die vanwege het misdrijf zijn verkregen, op de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en op de inkomsten uit de belegde voordelen.

In het geval van een misdaad of wanbedrijf en indien toepasselijk op de eerste twee aangehaalde zaken in artikel 42, wordt de bijzondere verbeurdverklaring altijd uitgesproken (art. 43 Sw.). Voor de zaken bedoeld in het laatste deel van artikel 42 kan de rechter de bijzondere verbeurdverklaring uitspreken, maar slechts indien zij door de procureur des Konings schriftelijk wordt gevorderd (art. 43bis Sw.). Bij een overtreding wordt dit slechts uitgesproken in de gevallen die bij de wet bepaald zijn (art. 43 Sw.).

2.3.3 De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank

De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank wordt uitgevoerd wanneer de beklaagde zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten. Het oogmerk ervan is dat de beklaagde gedetineerd blijft wanneer zijn straf is verlopen of dat hij toch in vrijheid wordt gesteld, mits onder toezicht en bijzondere voorwaarden (De Neve, 2009). Deze bijkomende straf vindt zijn doel in het beschermen van de maatschappij tegen gevaarlijke delinquenten (Van den Wyngaert, 2009). De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank vervangt de vroegere terbeschikkingstelling van de regering en trad in werking in 2012 (art. 34bis Sw.).

De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank is slechts mogelijk in de door de wet bepaalde gevallen. Hoven en rechtbank zijn verplicht deze straf uit te spreken voor een periode van

minimum vijf en maximum vijftien jaar die ingaat na de afloop van de hoofdstraf in het geval van een tweede veroordeling tot een criminele straf (behalve indien de eerdere straf voor een politieke misdaad werd opgelegd), in het geval van een veroordeling wegens terrorisme indien dit de dood tot gevolg had, na een veroordeling tot verkrachting of aanranding van de eerbaarheid met de dood van het slachtoffer tot gevolg, in het geval van foltering en ontvoering van een minderjarige ingeval dit de dood van het slachtoffer heeft veroorzaakt (art. 34ter Sw.). Verder kan deze straf ook facultatief worden uitgesproken voor eenzelfde periode bij verschillende veroordelingen waaronder voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid met en zonder geweld of bedreiging, en in het geval er sprake is van sommige verzwarende omstandigheden die betrekking hebben op de misdrijven voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (art. 34quater Sw.).

2.3.4 De afzetting

De afzetting heeft betrekking op de titels, graden, openbare ambten, bedieningen en betrekkingen waarmee de veroordeelde bekleed is (art. 19 Sw.). Aangezien deze straf enkel kan worden uitgesproken door het Hof van Assisen voor niet-gecorrectionaliseerde misdrijven, zal er hier in deze masterproef niet dieper op worden ingegaan.

2.3.5 De ontzetting

De ontzetting is een rechterlijke beslissing die aan de veroordeelde het recht ontnemt bepaalde burgerlijke en/of politieke rechten uit te oefenen, namelijk het recht om "openbare ambten, bedieningen of betrekkingen te vervullen; verkozen te worden; enig ereteken te dragen of enige adellijke titel te voeren; gezworene of deskundige te zijn, als instrumentair of attesterend getuige bij akten op te treden; in rechte te getuigen, anders dan om enkel inlichtingen te geven; geroepen te worden tot het ambt van voogd, toeziend voogd of curator, behalve over hun eigen kinderen, of om het ambt van gerechtelijk bewindvoerder over de goederen van een vermoedelijk afwezige of bewindvoerder van een persoon die krachtens artikel 492/1⁴ van het Burgerlijk Wetboek is beschermd uit te oefenen; een wapen of munitie te vervaardigen, te wijzigen, te herstellen, over te dragen, voorhanden te hebben, te dragen, te vervoeren, in, uit, of door te voeren, of te dienen in de Krijgsmacht" (art. 31 Sw.). Hiernaast kan er in bepaalde gevallen de ontzetting van het kiesrecht worden uitgesproken. De ontzetting kan verplicht, facultatief, levenslang of tijdelijk zijn. Verder kan deze straf ook nog geheel of gedeeltelijk worden uitgesproken (art. 31-33 Sw.).

2.3.6 Het beroepsverbod

Het beroepsverbod is het verbod om tijdelijk of definitief één of meerdere beroepen of professionele activiteiten uit te oefenen. Deze straf kan enkel worden uitgesproken bij de in de wet bepaalde gevallen. Het beroepsverbod wordt door de wet echter niet op algemene wijze geregeld in het straffenarsenaal. In het algemeen strafrecht is het beroepsverbod enkel in de artikelen 382 §2 en 382bis Sw. terug te vinden (Henry, 2015). Artikel 382 §2 heeft specifiek betrekking op de misdrijven bederf van de jeugd en prostitutie. Artikel 382bis verwijst naar meerdere zedendelicten, met name

⁴ Het gaat hier om personen die vanwege hun gezondheidstoestand niet (geheel) in staat zijn om zelfstandig hun eigen belangen waar te nemen (art. 488/1 Sw.) en over personen die zich in een staat van verkwisting bevinden (art. 488/2 Sw.).

voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, bederf van de jeugd en prostitutie, en openbare schennis van de goede zeden; in het geval deze misdrijven gepleegd zijn op of met de medewerking van een minderjarige.

2.3.7 De bekendmaking van vonnissen of arresten

De bekendmaking van de veroordeling kan enkel door de rechter worden uitgesproken in de gevallen bepaald door de wet (art. 37bis Sw.). Aangezien dit geen relevante gevallen betreffen met het empirisch onderzoek in het achterhoofd, zal hier ook niet verder op worden ingegaan.

3. De strafmodaliteiten

3.1 Inleiding

Het Belgisch strafrecht kent een paar modaliteiten: de opschorting van de straf en het uitstel van de strafuitvoering. Deze modaliteiten worden geregeld door de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, hierna de "Probatiewet" genoemd. Aan deze maatregelen kunnen verder ook bijzondere voorwaarden verbonden worden; in dat geval gaat het om de zogenaamde probatie-opschorting en het probatie-uitstel (art. 1 Probatiewet).

3.2 De opschorting

De opschorting van de uitspraak van de veroordeling is een oproefstelling van een delinquent, met diens instemming, waarbij de rechter de ten laste gelegde feiten bewezen verklaart zonder dat er een veroordeling wordt uitgesproken en waarbij de vervolging beëindigd wordt indien de beslissing niet wordt herroepen (art. 1 en art. 3 Probatiewet; Verbruggen & Verstraeten, 2013).

Belangrijk in het kader van de opschorting is dat de tenlastelegging bewezen moet zijn verklaard (art. 3 Probatiewet). De beklaagde mag verder nog niet zijn veroordeeld tot een vrijheidsstraf van meer dan zes maanden, zelfs met uitstel uitgesproken (art. 3 Probatiewet). Hiernaast is opschorting enkel mogelijk indien het feit niet strafbaar is met een correctionele gevangenisstraf van meer dan twintig jaar en indien het niet van die aard schijnt te zijn dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan vijf jaar correctionele gevangenisstraf (art. 3 Probatiewet).

De rechter die de opschorting uitsprekt moet de duur van de proeftijd bepalen, die niet minder dan één jaar en niet meer dan vijf jaar mag bedragen en die ingaat vanaf de datum van de beslissing. De beslissing waarbij de opschorting wordt toegestaan of geweigerd moet verder ook steeds met redenen omkleed zijn overeenkomstig de bepalingen⁵ van de motiveringsregel van artikel 195 Sv. (art. 3 Probatiewet). Artikel 20 van de Probatiewet maakt nog melding van enkele uitzonderingen die uit het toepassingsgebied van de opschorting worden gesloten. Aangezien deze, met het oog op het empirisch onderzoek, geen relevante uitzonderingen betreffen, zal hier ook niet dieper op worden ingegaan.

⁵ Het vonnis moet steeds de feiten vermelden waaraan de beklaagde schuldig is, alsook de straf, de burgerlijke veroordelingen en de toegepaste wetsartikelen. Het vonnis vermeldt op een beknopte, doch nauwkeurige wijze de redenen waarom de rechter een dergelijke straf of maatregel uitsprekt. De rechter moet hiernaast ook de strafmaat op een dergelijke manier rechtvaardigen.

3.3 Het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straffen

Het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf stelt een delinquent op proef. De rechter beslist dat de tenuitvoerlegging van de door hem uitgesproken straffen wordt uitgesteld. De straffen zullen dus nooit uitgevoerd worden indien de beslissing niet wordt herroepen (art. 1 Probatiwet; Verbruggen & Verstraeten, 2013).

Om het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straffen te kunnen uitspreken, mag de beklaagde nog niet veroordeeld zijn geweest tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan twaalf maanden, zelfs met uitstel uitgesproken. Het uitstel kan verder enkel opgelegd worden indien de rechter voor de huidige feiten de beklaagde niet veroordeelt tot één of meer vrijheidsstraffen van meer dan vijf jaar. Het uitstel kan zowel op de hoofdstraffen als op de bijkomende straffen betrekking hebben. Er zijn wel enkele gevallen waarin het uitstel niet kan worden uitgesproken, namelijk bij een straf van verbeurdverklaring, een straf onder elektronisch toezicht, een werkstraf, een autonome probatiestraf en een vervangende straf (art. 8 Probatiwet). Verder sluit de wet bij veroordeling tot bepaalde straffen de toepassing van het uitstel geheel of gedeeltelijk uit (art. 20 Probatiwet). Deze uitzonderingen hebben geen betrekking op zedendelicten en zijn dus niet relevant om te bespreken in deze masterproef.

De duur van het uitstel wordt bepaald door de rechter en mag niet minder dan één jaar bedragen. Verder mag deze duur niet meer dan drie jaar bedragen voor geldstraffen, werkstraffen, en gevangenisstraffen tot zes jaar, en niet meer dan vijf jaar voor de zwaardere straffen. Deze termijn gaat in vanaf de datum van het vonnis of arrest (art. 8 Probatiwet; Verbruggen & Verstraeten, 2013). De beslissing waarbij het uitstel wordt toegestaan of geweigerd, moet met redenen omkleed zijn overeenkomstig de bepalingen van artikel 195 Sv. (art. 8 Probatiwet).

3.4 De probatie-opschorting en het probatie-uitstel

In dit geval legt de rechter bijzondere voorwaarden op aan de gunst van de opschorting of het uitstel, waarop de probatiecommissies en de justitieassistenten toezien (Verbruggen & Verstraeten, 2013).

Probatiestopschorting en probatiestopschorting kennen dezelfde voorwaarden en gevolgen als hun gewone varianten. Een belangrijk verschil is dat in het geval van probatiestopschorting de beklaagde effectief moet instemmen met de bijzondere voorwaarden die de rechter hem oplegt (Verbruggen & Verstraeten, 2013). Indien de beklaagde in verdenking gesteld of veroordeeld is voor bepaalde zedendelicten, is de rechter verplicht eerst advies te vragen aan een gespecialiseerde dienst vooraleer hij een probatiemaatregel kan opleggen (art. 9 Probatiwet).

4. De straftoemeteringscriteria

4.1 Inleiding

Zoals reeds eerder vermeld, zijn straftoemeteringscriteria factoren die de rechter in rekening kan of moet brengen om binnen de grenzen bepaald door de wet tot een juiste straf voor een delict te komen (Teerlinck, 2014). Het straftoemeteringsbeleid in België heeft de tendens te neigen naar een steeds grotere individualisering, met een ruime keuze aan sanctiemogelijkheden. Volledig objectieve straftoemeteringscriteria bestaan er niet, wat leidt tot een grote discretionaire bevoegdheid in hoofde

van de rechter (De Pauw, 2009). De wetgever bepaalt namelijk nauwelijks straftoemingscriteria; de rechter mag zelf kiezen welke criteria hij gebruikt en welke waarde hij hier aan hecht (Teerlinck, 2014). Door het gebrek aan echte regelgeving hieromtrent ontstaan er bij rechters stereotypen en informatiepatronen die bepaalde straffen oproepen. Hun ervaring leert hen binnen welke marges een 'redelijke' straf ligt ten aanzien van bepaalde types misdrijven en delinquenten (De Pauw, 2009).

Er bestaan zowel wettelijke als buitenwettelijke straftoemingscriteria. Met dit laatste wordt bedoeld dat deze criteria niet expliciet in de wet worden vermeld. De rechter kan echter elk straftoemingscriterium gebruiken om zijn beslissing inzake de straf en de strafmaat te staven. De enige vereisten die hieraan verbonden zijn, zijn dat het criterium niet strijdig mag zijn met het recht op verdediging en het geen manifest onwettig criterium betreft (Teerlinck, 2014). Hieronder zullen kort de verschillende straftoemingscriteria besproken worden, om zo een beter beeld te krijgen met welke criteria de rechter zoal rekening kan houden.

4.2 De wettelijke straftoemingscriteria

4.2.1 Rekening houden met sociale situatie bij geldboete

Dit criterium wordt geregeld in de artikelen 163, 176 en 195 van het wetboek van Strafvordering. Kort gesteld komt het erop neer dat de politierechter en correctionele rechter bij het bepalen van de geldboete rekening dienen te houden met elementen inzake de sociale toestand waarin de beklaagde verkeert en die door hem worden ingeroepen. Wanneer de beklaagde, op eigen initiatief, een document kan voorleggen dat zijn preciaire financiële toestand bewijst, kan de rechter een geldboete uitspreken die beneden het wettelijk minimum ligt. Hij is hier echter geenszins toe verplicht (art. 163 Sv.). Echte concrete richtsnoeren over hoe er juist rekening dient gehouden te worden met de sociale toestand van de beklaagde geeft de wetgever echter niet (Teerlinck, 2014).

4.2.2 Rekening houden met herstelbemiddeling

Personen die een direct belang hebben in het kader van een gerechtelijke procedure krijgen de mogelijkheid aangeboden om beroep te doen op bemiddeling, in overeenstemming met de desbetreffende wettelijke bepalingen (art. 3ter V.T. Sv.). Bemiddeling wordt in dit artikel gedefinieerd als "een proces dat aan personen in conflict toelaat om, als zij er vrijwillig mee instemmen, actief en in alle vertrouwelijkheid deel te nemen aan het oplossen van moeilijkheden die voortvloeien uit een misdrijf, met de hulp van een neutrale derde en gegrond op een bepaalde methodologie." De bemiddeling is dus vertrouwelijk, uitgezonderd die documenten waarmee alle partijen instemmen om deze te bezorgen aan de gerechtelijke instanties (Artikel 554 Sv.). Wanneer de rechter kennis heeft gekregen van dergelijke documenten, dient hij dit in het vonnis te vermelden (art. 195 Sv.). De rechter mag met deze elementen rekening houden, maar is hiertoe niet verplicht. De wet bepaalt ook hier niet hoe er concreet met deze elementen dient worden rekening gehouden (Teerlinck, 2014).

4.2.3 Aandacht voor het slachtoffer

In sommige gevallen zal de wetgever specifieke aandacht voor het slachtoffer vragen, waarmee de rechter in zijn beslissing rekening kan houden. Een voorbeeld hiervan kan gevonden worden in artikel 37ter van het Strafwetboek, waar in paragraaf 4 wordt aangehaald dat bij het opleggen van een straf

onder elektronisch toezicht, de rechter hierbij rekening kan houden met de belangen van de eventuele slachtoffers.

4.2.4 Bijzondere wetgeving

Tenslotte zijn er ook nog enkele straftoemingscriteria terug te vinden in de bijzondere wetgeving. Deze zijn echter niet relevant met het oog op het praktijkgedeelte van deze masterproef.

4.3 De buitenwettelijke straftoemingscriteria

4.3.1 Daad-gebonden factoren

Het proportionaliteitsbeginsel houdt in dat de sanctie in evenredige verhouding moet staan tot het begane misdrijf. De straf die uiteindelijk uitgesproken wordt, is te bepalen door de rechter zelf en hangt af van de ernst van het misdrijf en de schuld van de beklaagde (Teerlinck, 2014; Vanderveken, 2014). De ernst van het misdrijf wordt bepaald door de waarde van de ontvreemde voorwerpen, de feitelijke omstandigheden waarin het misdrijf plaatsvond, de gevolgen van het misdrijf en de kwalificatie van de feiten (Teerlinck, 2014). Aangezien dit beginsel nergens in de wet is opgenomen, hangt de invulling ervan in grote mate af van de perceptie van de rechter (Teerlinck, 2014). De rechter kan en mag rekening houden met dit straftoemingscriterium.

4.3.2 Dader-gebonden factoren

De rechter kan en mag bij de straftoemeting rekening houden met het gerechtelijk verleden van de beklaagde. Zo is reeds bewezen dat delinquenten met gerechtelijke antecedenten vaker een onvoorwaardelijke en ook langere gevangenisstraf opgelegd krijgen dan delinquenten zonder dergelijk verleden. Verder heeft het gerechtelijk verleden ook een negatieve invloed op het toekennen van de gunst van opschorting of uitstel en het opleggen van een werkstraf (Teerlinck, 2014).

Hiernaast kan ook de persoon van de dader een invloed uitoefenen op de straftoemeting, dit dan wel onbewust. Zo lijken zowel het geslacht, de leeftijd, de nationaliteit als de sociaaleconomische positie van de beklaagde een invloed te hebben op de straftoemeting (De Pauw, 2009; Teerlinck, 2014). Het is belangrijk om hier te vermelden dat, hoewel er verschillende onderzoeken en theorieën bestaan dewelke een effect van dergelijke karakteristieken van de beklaagde op de uitkomst van de zaak vaststellen, dit absoluut geen rol zou mogen spelen in het beslissingsproces van de rechter. De rechter zou immers nooit bewust mogen discrimineren op basis van persoonlijke karakteristieken van de beklaagde.

4.3.3 Persoonlijkheid van de rechter

Theorieën geven aan dat, afhankelijk van de persoonlijkheid van de rechter, sommige daad- of daderkenmerken onder- of overbelicht worden (Teerlinck, 2014). Ook de ideologie van de rechter zou een rol kunnen spelen in zijn beslissingsproces. Hoewel de persoonlijkheid van de rechter duidelijk een invloed heeft op de uitkomst van de zaak (zoals ook wordt toegelicht in het volgende deel van de literatuurstudie), zou dit toch geen impact mogen hebben. Rechters worden immers verondersteld objectief te zijn, een voorwaarde die teniet gedaan wordt indien de persoonlijke karakteristieken en ideologie van de rechter een invloed uitoefenen op zijn beslissingsproces.

4.3.4 Context van de straftoemeting

De beslissing tot voorlopige hechtenis kan de keuze van de rechter inzake het bepalen van de straf en de strafmaat beïnvloeden. Wanneer de onderzoeksrechter beslist tot voorlopige hechtenis, zal de feitenrechter vaker een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opleggen. Dit noemt het 'dekken' van de voorlopige hechtenis, waarbij de rechter een vrijheidsstraf uitspreekt die minstens de duur van de voorlopige hechtenis betreft (Teerlinck, 2014). Hoewel dit zeker een criterium is waar de rechter rekening mee zou kunnen houden, zou dit logischerwijze toch niet mogen. Dit veronderstelt immers een soort samenwerking tussen de onderzoeksrechter en de feitenrechter, wat niet bepaald objectief is.

Hiernaast speelt ook het Openbaar Ministerie een belangrijke rol in de straftoemeting. Het Openbaar Ministerie is verantwoordelijk voor de samenstelling van het strafdossier en de kwalificatie van de misdrijven. De bewoordingen die hier gebruikt worden en de manier waarop de beklaagde en diens daden worden voorgesteld, kunnen een invloed hebben op de beslissing van de rechter. Het Openbaar Ministerie kan ook een rechtstreekse invloed uitoefenen op de straftoemeting door middel van haar strafeis. Hoewel de strafeis als niet bindend advies geldt, is het aannemelijk dat de rechter deze vaak gebruikt als vertrekpunt voor de straftoemeting (Teerlinck, 2014). Ook hier gaat het weer om straftoemetingcriteria waar de rechter rekening mee zou kunnen houden, maar in principe niet zou mogen.

4.3.5 Pleidooi van de verdediging

Wanneer de beklaagde verdedigd wordt door een advocaat, blijkt de strafrechter meestal milder te zijn. Bepaalde gunsten worden verder ook enkel toegekend wanneer zij gevraagd worden; ook hier kan de advocaat en de informatie die hij verschaft een rol spelen (Teerlinck, 2014). Het is duidelijk dat het vertegenwoordigd worden door een advocaat niet zou mogen meespelen in het beslissingsproces van de rechter. Uit het voorgaande blijkt echter dat dit soms wel gebeurt.

Verder blijkt dat het voorkomen van de dader een invloed kan hebben op de straftoemeting, terwijl dit eigenlijk niet zou mogen. Ook is de houding van de beklaagde op de zitting belangrijk: wanneer de beklaagde berouw en schuldinzicht toont, heeft dit vaak een positief effect op de uitspraak. Hiernaast hebben rechters het moeilijk met verdachten die alles ontkennen, wanneer het bewijs duidelijk het tegendeel aantoonst. De medewerking of de bereidheid daartoe heeft ook een belangrijke invloed op de straftoemeting (Teerlinck, 2014). Opnieuw gaat het hier om straftoemetingcriteria waar de rechter geen rekening mee zou mogen houden, aangezien dit de objectiviteit van zijn oordeel aantast.

4.3.6 Aanwezigheid van de beklaagde op zitting

In de paper van Teerlinck (2014) wordt het Belgisch onderzoek van Vanhamme⁶ besproken. Hieruit blijkt dat de afwezigheid van de beklaagde op de zitting negatief voor hem resulteert in de straftoemeting (Teerlinck, 2014). Wanneer er sprake is van verstek in hoofde van de beklaagde,

⁶ F. VANHAMME, "La rationalité de la peine. Quelques résultats empiriques", RDPC 2005, (494) 504 en F. VANHAMME, La rationalité de la peine. Enquête au tribunal correctionnel, Brussel, Bruylant, 2009.

zullen rechters vaak zwaarder straffen. Verder wordt er amper uitstel toegekend wanneer de beklaagde niet aanwezig is op de zitting. De verklaring die hiervoor gegeven wordt, is dat de rechter zich in dit geval in zijn autoriteit aangetast voelt. Hij zou dan het gevoel hebben belangrijke informatie te missen en zal voor zijn beslissing enkel afgaan op het schriftelijke dossier (Teerlinck, 2014). Uit deze uitleg blijkt duidelijk dat de rechter zich hier baseert op een gevoel in plaats van op objectieve informatie. Ook dit betreft dus een criterium waarmee geen rekening zou mogen gehouden worden, hoewel dit toch gebeurt.

4.3.7 Alleenzettelende rechter of college

De theorie van het groepsdenken stelt dat wanneer men beslist in groep, de leden meer gemotiveerd zijn om tot een unaniem besluit te komen dan om de verschillende alternatieven op een realistische manier te beoordelen (Vercauteren, 2016). Groepsdenken kan op die manier leiden tot gebrekkige beslissingen waarbij men niet genoeg rekening houdt met alle informatie voorhanden. Of dit effectief het geval is bij rechters zetelend in een college is echter niet geweten. Rechters worden namelijk geacht onafhankelijk en onpartijdig te oordelen; het feit dat een rechter zijn beslissing volledig baseert op de mening van een andere rechter zou dus ook niet mogen. Enige generalisatie van voorgaande theorie naar gerechtelijke beslissingsprocessen is dan ook kort door de bocht (Teerlinck, 2014).

4.3.8 Slachtoffer

De invloed van het slachtoffer op de straftoemeting blijkt zeer klein te zijn. De vergoeding van het slachtoffer kan soms aanleiding geven tot een mildere straftoemeting. Verder bepaalt het Hof van Cassatie dat de rechter rekening mag houden met de houding van de beklaagde ten opzichte van het slachtoffer na de feiten en tijdens het onderzoek (Teerlinck, 2014).

4.3.9 Rekening houden met strafuitvoering

In België is er een groot verschil tussen de straffen die uitgesproken worden en hun effectieve uitvoering. Zo worden korte gevangenisstraffen vaak niet of via elektronisch toezicht uitgevoerd. Beklaagden die tot een lange gevangenisstraf worden veroordeeld, komen vaak na een derde van hun straf al vrij. Uit Belgisch onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de rechters rekening houdt met de strafuitvoering bij het uitspreken van de straf (Teerlinck, 2014). Zo zal een deel van de rechters een zwaardere straf uitspreken opdat de straf zeker wordt uitgevoerd, terwijl een ander deel de uitgesproken straf net zal verlichten omdat ze toch al weten dat de straf anders niet of slechts gedeeltelijk zal worden uitgevoerd (Teerlinck, 2014). Hoewel rechters mogelijkerwijze rekening houden met de strafuitvoering, zou dit in principe niet mogen. Rechters die in het met redenen omklede vonnis expliciet vermelden rekening te houden met de strafuitvoering, kunnen tuchtrechtelijk vervolgd worden.

5. Regels over strafverzwaring en -vermindering

5.1 Regels die kunnen leiden tot strafverzwaring

5.1.1 Verzwarende omstandigheden

Verbruggen & Verstraeten (2013) definiëren verzwarende omstandigheden als "bijzondere, in de wet omschreven omstandigheden van een misdrijf die dat misdrijf in de ogen van de wetgever ernstiger maken". De wetgever voegt ze toe aan de delictsomschrijving van al bestaande strafbaarstellingen en verzwart de geldende strafmaat voor het misdrijf in kwestie. Verzwarende omstandigheden brengen een wettelijke strafverhoging met zich mee doordat zij ofwel de bovengrens, ofwel de ondergrens van de wettelijke straftoemeting, ofwel beide verhogen. Verzwarende omstandigheden hebben een verplicht karakter; de strafrechter die het bestaan ervan vaststelt, is verplicht hiermee rekening te houden bij de kwalificatie van het ten laste gelegde feit. De verzwarende omstandigheden worden voor elk delict apart in de wet opgenomen. Als geen enkele wettekst een verzwarende omstandigheid voorziet, mag de rechter geen strafmaat boven de wettelijke maxima uitspreken (Verbruggen & Verstraeten, 2013).

Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen objectieve en subjectieve verzwarende omstandigheden. Objectieve verzwarende omstandigheden hebben betrekking op de materiële elementen van het feit zelf. De wettelijke strafverzwaring strekt zich in deze gevallen uit over alle deelnemers (daders en medeplichtigen). Een voorbeeld van een objectieve verzwarende omstandigheid is doodslag bij roofmoord (Teerlinck, 2014; Verbruggen & Verstraeten, 2013). Subjectieve verzwarende omstandigheden hebben uitsluitend betrekking op de persoon van de dader. Een voorbeeld hiervan is de voorbedachtheid (Verbruggen & Verstraeten, 2013).

5.1.2 Wettelijke herhaling

Men spreekt van wettelijke herhaling wanneer iemand een misdrijf pleegt nadat hij vroeger reeds werd veroordeeld voor een ander misdrijf. Deze omstandigheid kan leiden tot strafverzwaring. De herhaling heeft geen invloed op de kwalificatie en de aard van het misdrijf; zij kan enkel de strafmaat beïnvloeden. Er zijn een aantal voorwaarden die vervuld dienen te worden vooraleer men kan spreken over wettelijke herhaling. Ten eerste moet er reeds een veroordeling bestaan tot straffen wegens een misdaad, een wanbedrijf of een overtreding die aan het nieuwe misdrijf voorafgaat. De veroordeling moet uitgesproken zijn door een Belgische rechtbank, hoewel de wetgever hiervan uitdrukkelijk kan afwijken. De veroordeling moet verder ook in kracht van gewijsde zijn gegaan voordat het nieuwe misdrijf werd gepleegd. Bij een beslissing tot opschorting van de uitspraak of bij een eenvoudige schuldigverklaring is er geen wettelijke herhaling mogelijk. Verder vormen ook tuchtrechtelijke en administratieve uitspraken geen grondslag voor wettelijke herhaling. De laatste voorwaarde waaraan voldaan moet zijn is dat er een nieuw misdrijf gepleegd is waaraan de wetgever de mogelijkheid of de verplichting van strafverzwaring koppelt (Teerlinck, 2014; Verbruggen & Verstraeten, 2013). Het gemeenrechtelijk stelsel van de wettelijke herhaling en de bijhorende verzwarende strafmaten worden geregeld in de artikelen 54 tot en met 57bis van het Strafwetboek.

5.2 Regels die kunnen leiden tot strafvermindering

5.2.1 Verschoningsgronden

Verschoningsgronden zijn bijzondere omstandigheden die strafvermindering tot gevolg hebben. In tegenstelling tot de verzachtende omstandigheden zijn verschoningsgronden omschreven in de wet en hebben ze een verplicht karakter. Wanneer de rechter een bepaalde verschoningsgrond bewezen acht, is hij ook verplicht daarmee rekening te houden bij de straftoemeting (Verbruggen & Verstraeten, 2013). Enkele voorbeelden van verschoningsgronden zijn de minderjarigheid van de beklaagde, de uitlokking en het herstel van de schade (Teerlinck, 2014; Verbruggen & Verstraeten, 2013).

5.2.2 Verzachtende omstandigheden

Verzachtende omstandigheden zijn omstandigheden die eigen zijn aan de feiten of aan de dader (Verbruggen & Verstraeten, 2013). De strafrechter kan soeverein deze feiten in rekening brengen bij de bepaling van de strafmaat. Zo kan hij verzachtende omstandigheden inroepen om de strafmaat vast te stellen hetzij onder het niveau van de wettelijke bovengrens, hetzij onder de wettelijke ondergrens. Wanneer de rechter een straf uitspreekt die beneden het wettelijk minimum ligt, zal hij dit wel moeten motiveren in het vonnis (Teerlinck, 2014; Verbruggen & Verstraeten, 2013). Welke elementen inhoudelijk als verzachtende omstandigheden in aanmerking kunnen komen, wordt door de wet niet geregeld. De invulling ervan wordt dus volledig aan de rechter overgelaten. Deze laatste kan wel enkel verzachtende omstandigheden aannemen in de gevallen die de wet toelaat. De artikelen 79 tot en met 85 van het Strafwetboek bespreken op welke manier de straf wordt verlaagd indien verzachtende omstandigheden worden aangenomen (Verbruggen & Verstraeten, 2013).

5.2.3 Samenloop van misdrijven

Er is sprake van samenloop van misdrijven wanneer dezelfde dader meerdere misdrijven heeft gepleegd, hiervoor wordt vervolgd en er nog voor geen enkel misdrijf een veroordeling werd uitgesproken. Het gaat hier dus om één dader, die verschillende feiten heeft gepleegd en die allemaal tezamen voor de rechter worden gebracht. Het optellen van de straffen van alle afzonderlijke misdrijven kan aanleiding geven tot enorme strafquota. Om onrechtvaardige situaties te vermijden zorgen de regels van samenloop voor een bovengrens en kunnen ze op die manier leiden tot strafvermindering (Verbruggen & Verstraeten, 2013).

Er is eendaadse samenloop wanneer eenzelfde feit verschillende misdrijven oplevert (art. 65 Sw.). Een voorbeeld hiervan is aanranding van de eerbaarheid in het openbaar. Dit combineert de misdrijven aanranding van de eerbaarheid en openbare zedenschennis. In zulk geval kan slechts één straf worden uitgesproken, met name de zwaarste (art. 65 Sw.). Men spreekt van een voortgezet of collectief misdrijf wanneer verschillende misdrijven de voortgezette uitvoering vormen van eenzelfde misdadig opzet (Teerlinck, 2014). Net zoals bij de eendaadse samenloop kan hier enkel de zwaarste straf worden uitgesproken (art. 65 Sw.). Ten slotte is er ook nog meerdaadse samenloop. Dit bestaat op het ogenblik dat een persoon zich schuldig heeft gemaakt aan meerdere misdrijven, die afzonderlijke feiten opleveren, zonder dat die persoon veroordeeld is geweest voor deze feiten wanneer hij het andere feit pleegt (Verbruggen & Verstraeten, 2013). De regels van samenvoeging

van straffen worden door de wetgever geregeld in de artikelen 58 tot en met 64 van het Strafwetboek.

6. De misdrijven

In de context van het empirisch gedeelte van deze masterproef is het nuttig om te weten welke strafvorken net van toepassing zijn in de behandelde zaken aangezien zij de minimum- en maximumstraffen bepalen. Het is dan ook interessant om een uiteenzetting te geven van de verschillende zedenmisdrijven en bijhorende wetsartikelen. Aangezien de opsomming en de uitleg van deze wetsartikelen zeer veel plaats in beslag neemt, is ervoor geopteerd om deze in de bijlagen toe te voegen, meer bepaald in bijlage 1.

7. Regels en principes

7.1 Inleiding

Er zijn verschillende regels en principes waarmee de rechter rekening dient te houden bij de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. Het gaat hier om de waardering van het bewijs, de motiveringsverplichting en enkele rechtsbeginselen. Deze zullen hieronder elk één voor één besproken worden in het kader van het strafrecht.

7.2 Waardering van het bewijs

Het Belgisch rechtssysteem wordt gekenmerkt door een vrij bewijsstelsel. Dit houdt in dat de beoordeling van de bewijzen aan de soevereine appreciatie van de rechter wordt overgelaten. De bijhorende beslissing van de rechter moet wel gebaseerd zijn op regelmatig verkregen en regelmatig overgelegde gegevens van de zaak (Vander Beken & Balcaen, 2009). Het is de overtuiging van de rechter zelf die vervolgens bepaalt of een feit al dan niet als bewezen wordt aanvaard (Van den Wyngaert, 2009).

7.3 Motiveringsverplichting

De beslissingsvrijheid van de strafrechter wordt deels aan banden gelegd door de motiveringsverplichting. Het belangrijkste doel van de motiveringsverplichting is het beschermen van de burger tegen rechterlijke willekeur. Zo vereist de motiveringsverplichting dat de rechter aan de partijen verklaart waarom hij een bepaalde beslissing heeft genomen en dat hij bewijst dat deze beslissing binnen het wettelijk kader valt (Vanderveken, 2014). Het is belangrijk dat de rechter aantoonbaar welke elementen hebben geleid tot de gevormde overtuiging en beslissing; hij zal met andere woorden zijn uitspraak moeten verklaren en verantwoorden (Boudeweel, 2009). In het kader van de motiveringsverplichting zijn er verschillende wetsartikelen die de discretionaire bevoegdheid van de rechter aan banden leggen. Hieronder worden deze elk beknopt besproken.

Zo staat er in artikel 149 van de Grondwet te lezen dat elk vonnis met redenen omkleed dient te zijn en dat deze redenen in openbare terechtzitting dienen te worden uitgesproken. Bij het invoeren van artikel 149 heeft de wetgever echter geen inhoudelijke invulling gegeven aan de bijhorende motiveringsverplichting. Dit heeft tot gevolg dat de invulling van dit artikel in handen ligt van het Hof van Cassatie. Deze is van mening dat het artikel slechts een loutere vormvereiste oplegt; wat

betekent dat het artikel niet geschonden is wanneer de motivering van de rechter onjuist of onnauwkeurig is, maar enkel wanneer de motivering volledig ontbreekt (Vanderveken, 2014). Artikel 149 GW houdt in dat de rechter zijn keuze zowel in rechte als in feite motiveert (Boudeweel, 2009). Het is dus niet voldoende dat de beslissing enkel in rechte gemotiveerd wordt, ook de feiten waarop de beslissing van de rechter steunt dienen voldoende bewezen te zijn. Wanneer deze feiten bewezen zijn, worden vervolgens de wetsartikelen vermeld waarin hun strafbaar karakter tot uitdrukking komt (Boudeweel, 2009; Vanderveken, 2014). Indien de feiten niet afdoende bewezen kunnen worden en de rechter dus geen degelijke motivering in feite kan geven, zal er geen veroordeling kunnen plaatsvinden.

Ook het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens heeft in artikel 6 een recht van motivering voor de veroordeelde vastgelegd. Zo wordt er geoordeeld dat de motiveringsverplichting een essentieel onderdeel is van een eerlijk proces. De afwezigheid van een degelijke motivering houdt dus een schending van dit artikel in. In tegenstelling tot het bovenstaande grondwetsartikel worden er hier wel bepaalde kwaliteitsvereisten verbonden aan de motivering (Boudeweel, 2009; Verstraeten, 2006). De motivering die in het vonnis of arrest wordt opgenomen moet namelijk pertinent en draagkrachtig zijn. Met pertinent wordt bedoeld dat de motivering duidelijk met de beslissing te maken moet hebben. Draagkrachtig betekent dat de aangehaalde redenen moeten volstaan om de beslissing als het ware te dragen (Van Garsse, Maes, & Keunen, 2016).

Hiernaast is er nog de wet van 27 april 1987 die ertoe geleid heeft dat in België zowel de straf als de strafmaat verplicht gemotiveerd moeten worden. Indien de keuze van straf en strafmaat niet wettelijk zijn vastgelegd, stelt de wet van 27 april 1987 dat de rechter zijn beslissing op een "nauwkeurige, maar op een wijze die beknopt mag zijn" moet motiveren. Zoals blijkt uit deze vage omschrijving worden er dus geen werkelijke inhoudelijke vereisten opgelegd (Boudeweel, 2009; Vanderveken, 2014). Op dit gebied wordt er eigenlijk amper geraakt aan de beoordelingsvrijheid van de rechter: deze dient zijn beslissing wel te motiveren, maar de inhoud hiervan lijkt ondergeschikt.

Tenslotte wordt er in artikel 780 van het Gerechtelijk Wetboek duidelijk gemaakt welke vermeldingen verplicht moeten gebeuren in een vonnis op straffe van nietigheid. Hierin staat onder meer te lezen dat de rechter steeds moet antwoorden op de conclusies of middelen van de partijen. In strafzaken wordt er echter vaker gewerkt met artikel 149 van de Grondwet en heeft dit artikel dus slechts een beperkte meerwaarde (Boudeweel, 2009).

Naast deze algemene wetgeving bestaan er verder ook nog voorgeschreven bijzondere motiveringen die reeds eerder in deze masterproef werden aangehaald. Zo moet de beslissing tot opschorting, uitstel en probatie gemotiveerd worden volgens de bepalingen van artikel 195 van het Wetboek van Strafvordering. Wanneer er verzachtende omstandigheden worden aangenomen, moeten deze verplicht vermeld worden in het vonnis/arrest. Hiernaast moet het vonnis, in het geval van bijzondere verbeurdverklaring en in het geval van internering, duidelijk maken dat de wettelijke voorwaarden hieromtrent vervuld zijn. De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank dient verder ook met redenen omkleed te zijn.

7.4 Rechtsbeginselen

7.4.1 Legaliteitsbeginsel

Bij het bepalen van de straf en de strafmaat is de rechter steeds gebonden door het legaliteitsbeginsel. Het legaliteitsbeginsel wordt beschouwd als de voornaamste hoeksteen van het strafrecht. Het houdt in dat enkel de wet gedragingen strafbaar kan stellen. Een bepaalde gedraging kan dus slechts gerechtelijk bestraft worden wanneer deze het voorwerp uitmaakt van een voorafgaande wettelijke strafbaarstelling. Dit beginsel stelt dat zowel de straf als de delictsomschrijving wettelijk bepaald moeten zijn. Het eist van de wetgever dat deze op voldoende nauwkeurige wijze bepaalt welke feiten als strafbaar worden aanschouwd opdat aan de rechter geen al te grote beoordelingsvrijheid wordt gelaten (Van den Wyngaert, 2006). Hoewel het legaliteitsbeginsel de beoordelingsvrijheid van de rechter inperkt, gunt het de rechter wel een zekere keuzevrijheid door hem, binnen de wettelijk gestelde grenzen, een passende straf en strafmaat te laten bepalen (Vander Beken & Balcaen, 2009).

7.4.2 Gelijkheidsbeginsel

Naast het legaliteitsbeginsel zorgt ook het gelijkheidsbeginsel voor een inperking van de discretionaire bevoegdheid van de rechter. Het stelt namelijk dat de rechter bij de keuze van de straf verplicht is gelijken als gelijken te behandelen en indien er verschillen optreden deze op een verschillende manier te benaderen (Vander Beken & Balcaen, 2009). Burgers die niet in gelijke omstandigheden verkeren, mogen dus wel verschillend behandeld worden. Rechters mogen met andere woorden niet zomaar willekeurig een straf kiezen binnen de strafvork, maar moeten ervoor zorgen dat mensen in gelijke omstandigheden een gelijke straf krijgen (Van Garsse, Maes, & Keunen, 2016). Doordat de rechter in deze omstandigheden binnen de wettelijk aangegeven grenzen niet meer beperkingen kan opleggen aan de ene dan aan de andere, wordt zijn discretionaire bevoegdheid verder ingetoomd. Afwijkingen van dit beginsel zijn mogelijk, maar enkel indien zij staven op objectieve, redelijke motieven en ook op een dergelijke manier worden verantwoord (Duker, 2003).

7.4.3 Recht van verdediging

“Nemo iudex in causa propria”, wat zoveel betekent als: niemand mag rechter zijn in eigen zaak. Het recht van verdediging geeft aan dat eigenrichting verboden is en dat het voor de rechter verboden is uitspraak te doen zonder de partijen te hebben gehoord (du Jardin, 2003). Dit algemeen rechtsbeginsel vindt zijn grondslag in artikel 6.1. EVRM, waarin het recht op een eerlijk proces is opgenomen. Bij het bepalen van de straf en de strafmaat mag de rechter geen rekening houden met de manier waarop de beklaagde zijn onschuld heeft trachten te bewijzen. Indien de rechter dit wel doet, is er sprake van een schending van het recht van verdediging. Voorbeelden kunnen gevonden worden in het feit dat de beklaagde ervoor kiest de schuld af te schuiven op het slachtoffer in plaats van zijn handelingen eerlijk toe te geven of in de hardnekkige ontkenningen in hoofde van de beklaagde. Wanneer de rechter expliciet met dergelijke factoren heeft rekening gehouden bij het bepalen van de straf en de strafmaat, kan dit leiden tot de vernietiging van de beslissing door het Hof van Cassatie (du Jardin, 2003; Vander Beken & Balcaen, 2009).

8. Conclusie

Uit het voorgaande kan men concluderen dat het Belgisch strafrechtstelsysteem niet altijd consistentie in de straftoemeting kan garanderen. Het is echter wel zeer belangrijk dat de burger niet zomaar wordt overgelaten aan de persoonlijke grillen van de rechter. Het probleem hiermee is dat er altijd sprake is van subjectiviteit bij de beoordeling over wat gelijke gevallen en gelijke omstandigheden nu juist inhouden. Door de beperkte rationaliteit van mensen, en dus ook van rechters, valt te verwachten dat er inconsistentie zal blijven voorkomen bij de straftoemeting. Volledige gelijkheid bekomen is trouwens ook onmogelijk. Gelijkheid is iets waar men naar moet streven, maar men kan haar nooit in die mate opleggen in strafzaken (Vander Beken & Balcaen, 2009). Een juist evenwicht vinden tussen gelijkheid en individualisering van de straf lijkt dan ook onontbeerlijk.

Hoofdstuk 2: Invloed van persoonlijke attributen

1. Inleiding

Het persoonlijke attributen model suggereert dat de persoonlijke karakteristieken van de rechter een invloed kunnen hebben op zijn uiteindelijke beslissing in rechtszaken (Hanebrink, 2010). De bestaande empirische literatuur ondersteunt dit idee. In het volgende gedeelte zal hier dan ook dieper op worden ingegaan. De bedoeling hiervan is om, met het oog op het praktijkgedeelte van de masterproef, een idee te krijgen welke persoonlijke attributen van rechters nu juist een belangrijke invloed uitoefenen op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting.

Hoewel gerechtelijke beslissingen genomen worden binnen een kader van wetten en regels, hebben rechters hieromtrent nog een grote discretionaire bevoegdheid. In wat hieronder volgt zullen verschillende onderzoeken worden aangehaald inzake de invloed van persoonlijke attributen op het beslissingsproces van rechters. In dit deel zal er dus een antwoord worden gezocht op de tweede deelvraag, namelijk: "Welke persoonlijke attributen van de rechter blijken uit de bestaande literatuur een belangrijke invloed uit te oefenen op de uitkomst van het proces?". De variabelen die, gebaseerd op de bestaande Amerikaanse literatuur, de meeste invloed lijken uit te oefenen zijn geslacht, leeftijd, ervaring en etniciteit.

Belangrijk om op te merken is dat, wanneer de resultaten van een bepaalde studie besproken worden, er niet vermeld wordt dat er gecontroleerd wordt voor andere factoren, i.e. 'ceteris paribus'. Dit is echter altijd het geval.

2. Belgisch onderzoek

De persoon van de rechter heeft een belangrijke invloed op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting, zo blijkt duidelijk uit Amerikaans onderzoek. Er bestaat, weliswaar in beperkte mate, ook Belgische literatuur omtrent dit onderwerp. Hieruit blijkt onder andere dat, afhankelijk van de persoonlijkheid van de rechter, bepaalde daad- of daderkenmerken over- of ondergewaardeerd worden (Teerlinck, 2014). Hiernaast zouden rechters met autoritaire persoonlijkheden strenger straffen en minder invoelend optreden dan meer democratisch ingestelde rechters (De Pauw, 2009). Rechters verschillen ook in de beoordeling van de misdrijven zelf: de ene rechter tilt zwaarder aan diefstallen in iemands woning dan aan een kluis kraak, terwijl een andere rechter de kluis kraak net ernstiger vindt (van Duyne & Verwoerd, 1985). Ook zouden rechters die eerst parketmagistraat waren de neiging hebben om strengere straffen uit te spreken (Teerlinck, 2014). In de paper van Teerlinck (2014) wordt het Belgisch onderzoek van Van Kerckvoorde⁷ besproken, dewelke de invloed van de persoonlijkheid van de rechter op de straftoemeting bij rijden onder invloed trachtte aan te tonen. Van Kerckvoorde onderzocht de straftoemeting bij twee politierechters en vond dat de ene rechter duidelijk strengere straffe dan de andere. Dit verschil zou echter wel merendeels tenietgedaan worden door het feit dat er meer in beroep wordt gegaan tegen strengere vonnissen en dit meestal leidt tot een mildere bestraffing (Teerlinck, 2014).

⁷ J. VAN KERCKVOORDE, "Straftoemeting bij rijden onder invloed: van de druppel naar de 'strop', Panopticon 1981.

3. Amerikaans onderzoek

3.1 Geslacht

Gruhl, Spohn, & Welch (1981) onderzochten de invloed van het geslacht van de rechter op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. De hypothese luidde dat vrouwelijke rechters milder zouden zijn ten opzichte van de beklaagde dan mannelijke rechters. Dit zou tot gevolg hebben dat vrouwelijke rechters minder vaak de beklaagde veroordelen, minder vaak de beklaagde opsluiten indien ze wel overgaan tot een veroordeling, en de beklaagde vervolgens ook voor een minder lange tijd opsluiten (Gruhl, Spohn, & Welch, 1981). Deze hypothese werd gebaseerd op een onderzoek van Gibson (1978), die concludeerde dat vrouwen meer liberaal gericht zijn dan mannen. Rechters die liberaal zijn, zijn meer ontvankelijk voor de belangen van lagere klassen, waaruit een groot deel van de criminele beklaagden afkomstig is. Hierdoor zouden vrouwelijke rechters dan ook milder zijn in het berechten van criminelen (Gibson, 1978). Gruhl, Spohn, & Welch (1981) verwachtten wel dat er enkele uitzonderingen zouden zijn naargelang het type misdrijf. Zo verwachtten ze dat hun hypothese niet zou standhouden bij bijvoorbeeld het misdrijf van verkrachting. De onderzoekers testten deze hypothese aan de hand van een dataset bestaande uit 32,529 zaken die voorkwamen in een "Metro City" in de Verenigde Staten en die afgehandeld werden gedurende de periode 1971-1979. Het grootste deel van deze zaken, namelijk 82 procent, werd afgehandeld door een mannelijke rechter. De misdrijven die onderzocht werden waren moord, doodslag, verkrachting, diefstal, aanranding, inbraak, autodiefstal, verduistering, ontvangen van gestolen goederen, vervalsing, seksuele misdrijven (andere dan verkrachting), in het bezit zijn van drugs en rijden onder invloed. De resultaten van het onderzoek staven de vooropgestelde hypothese niet. Er zijn wel enkele verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke rechters wat hun veroordelingsbeslissing en keuze van straf en strafmaat betreft, maar deze verschillen zijn slechts klein en niet altijd in de verwachte richting. Na gecontroleerd te hebben voor het type misdrijf, is er bijna geen algemeen verschil tussen mannelijke en vrouwelijke rechters wat de gemiddelde opgelegde duur van de gevangenisstraf betreft. Er zijn echter wel significante verschillen op te merken inzake het percentage beklaagden dat veroordeeld werd en het percentage beklaagden dat naar de gevangenis werd gestuurd. Zo zouden vrouwelijke rechters de beklaagde minder vaak veroordelen, maar indien ze dit wel doen, sturen ze de beklaagde vaker naar de gevangenis dan hun mannelijke collega's. De onderzoekers benadrukken wel dat deze verschillen, hoewel statistisch significant, niet groot zijn. Hiernaast keken de onderzoekers ook nog naar de gerechtelijke uitspraken bij elk type misdrijf apart. Hieruit blijkt dat mannelijke en vrouwelijke rechters, afhankelijk van het type misdrijf waarin ze zetelen, anders oordelen. De onderzoekers vonden hier echter geen consistent patroon in terug. Zo laten de resultaten bijvoorbeeld zien dat vrouwelijke rechters de beklaagde sneller veroordelen in het geval van verkrachting, maar dat ze minder geneigd zijn om hem naar de gevangenis te sturen en een hoge strafmaat op te leggen. De onderzoekers concludeerden dan ook dat ze geen degelijk bewijs hebben gevonden om hun hypothese te staven.

Ook in de studie van Kulik, Perry, & Pepper (2003) werden er geen solide resultaten met betrekking tot het effect van geslacht op de uitkomst van het proces gevonden. Kulik, Perry, & Pepper (2003) analyseerden de impact van het geslacht, de etniciteit, de leeftijd en de politieke overtuiging van rechters op de uitkomsten van 143 seksuele intimidatie zaken, afgehandeld in de periode 1981-1996

in de Verenigde Staten. In dit onderzoek wordt er getracht een verklaring te geven waarom vrouwelijke rechters strenger zouden oordelen dan hun mannelijke collega's. Zo wordt aangehaald dat de levenservaringen van vrouwen en van leden van etnische minderheidsgroepen fundamenteel verschillen van hun mannelijke, blanke tegenhangers (Kretser, 1992). Deze levenservaringen beïnvloeden mensen continu doorheen hun leven. Verschillende onderzoekers geloven dat dit zowel het geval is voor gewone mensen als voor rechters. Zo hebben vrouwelijke rechters misschien persoonlijke ervaring met gelijkaardige problemen als het slachtoffer in seksuele discriminatie of intimidatie zaken. Deze ervaring kan hen dan gevoeliger maken voor de positie van het slachtoffer, wat op zijn beurt de gerechtelijke uitspraak beïnvloedt (Kulik, Perry, & Pepper, 2003). Ook in het onderzoek van Gutek (1995) wordt er een verklaring gegeven waarom demografische factoren iemands perceptie betreffende seksuele intimidatie kunnen beïnvloeden. Zo speculeert de onderzoeker dat demografische variabelen zoals leeftijd, etniciteit en geslacht de kwetsbaarheid van een persoon en diens ervaring met seksuele intimidatie beïnvloeden. Hierdoor kunnen persoonlijke karakteristieken die geassocieerd worden met iemands kwetsbaarheid voor dergelijke seksuele intimidatie een invloed uitoefenen op de perceptie die deze persoon heeft betreffende dit misdrijf (Gutek, 1995). De hypothese die Kulik, Perry, & Pepper (2003) formuleerden was dan ook dat vrouwelijke rechters, in seksuele intimidatie zaken, vaker uitspraken zouden doen in het voordeel van de aanklager dan mannelijke rechters. De bevindingen van het onderzoek komen echter niet overeen met deze hypothese; er wordt immers geen effect van geslacht gevonden. Zo zouden vrouwen en mannen even vaak uitspraken doen in het voordeel van de aanklager. De onderzoekers wijzen het onvermogen om het effect van geslacht op de uitkomst van het proces te bewijzen toe aan de lage statistische kracht van hun onderzoek. Zo zouden vrouwelijke rechters slechts een klein aantal van de zaken uit de steekproef hebben afgehandeld, namelijk 15 van de 143 zaken.

Andere studies uitgevoerd door Peresie (2005), Steffensmeier & Hebert (1999) en Lim, Silveira, & Snyder Jr (2016) kwamen wel tot een meer sluitende conclusie betreffende het effect van het geslacht van de rechter op de uitkomst van het proces. De steekproef van Peresie (2005) bestond uit 54 vrouwelijke rechters en 273 mannelijke rechters zetelend in 556 seksuele discriminatie en intimidatie zaken afgehandeld in 1999, 2000 en 2001 in de Verenigde Staten. De uitkomst van het proces werd hier gedefinieerd als 'pro-aanklager' of 'pro-beklaagde'. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de aanwezigheid van een vrouwelijke rechter, in een college van drie zetelende rechters, de kans dat de aanklager gelijk krijgt in seksuele discriminatie en intimidatie zaken tot driemaal verhoogt. In de studie uitgevoerd door Steffensmeier & Hebert (1999) werden de uitspraken inzake de straf en strafmaat van mannelijke en vrouwelijke rechters met elkaar vergeleken. De onderzoekers maakten gebruik van een dataset bestaande uit alle zaken, met betrekking tot overtredingen en misdaden, afgehandeld in de periode 1991-1993 in 18 provincies van Pennsylvania. De steekproef bestond uit 39 blanke vrouwelijke rechters en 231 blanke mannelijke rechters. Rekening houdend met verschillende zaaktyperende kenmerken (bijvoorbeeld het strafblad van de beklaagde) en karakteristieken van de rechter (bijvoorbeeld het aantal jaren ervaring), blijkt dat de kans dat er een vrijheidsstraf wordt uitgesproken 11 procent groter is wanneer een vrouwelijke rechter de zaak behandelt, dan wanneer het gaat om een mannelijke rechter. Wat de strafmaat betreft, zouden vrouwelijke rechters vrijheidsstraffen uitspreken die gemiddeld 4 tot 5 maanden langer zijn dan die uitgesproken door mannelijke rechters. Ook Lim et al. (2016) deden onderzoek

naar het effect van persoonlijke attributen op de uitkomst van het proces. Zo onderzochten ze onder andere de invloed van het geslacht van de rechter op de uitgesproken duur van de gevangenisstraf. Lim et al. (2016) maakten gebruik van een dataset, verkregen via de Texas Department of Criminal Justice, die in totaal ongeveer 440,000 zaken bedroeg waarin de beklagde veroordeeld werd tot een gevangenisstraf. Deze dataset strekte zich uit over de periode 2004-2013. De zaken die onderzocht werden, betroffen geweldsdelicten, zedendelicten, vermogensdelicten en drugsdelicten. De populatie van het onderzoek bestond uit 80 procent vrouwelijke rechters en 20 procent mannelijke rechters. Uit de resultaten blijkt dat vrouwelijke rechters, zetelend in zaken met betrekking tot geweldsdelicten, ietwat strenger zijn wat de strafmaat betreft. Zo zouden vrouwelijke rechters de beklagde gemiddeld ongeveer 2 maanden langer naar de gevangenis sturen dan hun mannelijke collega's. In alle overige delicten werd er echter geen effect van geslacht op de strafmaat gevonden.

3.2 Leeftijd

De onderzoeken van Manning, Carroll, & Carp (2004) en Hanebrink (2010) gingen het effect na van de leeftijd van de rechter op de uitkomst van het proces (in het onderzoek gemeten als 'pro-aanklager' of 'pro-beklaagde') in leeftijdsdiscriminatiezaken. De hypothese die in beide onderzoeken vooropgesteld werd, was dat oudere rechters vaker uitspraken zouden doen in het voordeel van de aanklager. Manning, Carroll, & Carp (2004) gebruikten een dataset bestaande uit 544 leeftijdsdiscriminatiezaken, die door 287 verschillende rechters behandeld werden gedurende de periode 1984-1995 in 42 staten van Amerika plus het District van Columbia en Puerto Rico. De onderzoekers hadden de verschillende rechters ingedeeld in drie leeftijdsgroepen: jonger dan 46 jaar, tussen 46 en 64 jaar en ouder dan 64 jaar. Uit de resultaten blijkt dat de oudste rechters, in vergelijking met de jongste groep rechters, twee keer zo waarschijnlijk zijn om de aanklager gelijk te geven in leeftijdsdiscriminatiezaken. De onderzoekers keken verder ook naar het effect van de leeftijd van de rechter op 1,592 gerechtelijke beslissingen in ras- en geslachtsdiscriminatiezaken afgehandeld gedurende dezelfde periode en op dezelfde plaatsen als hierboven vernoemd. Uit de resultaten blijkt dat de leeftijd van de rechter in dergelijke zaken geen significant effect heeft op de uitkomst van het proces. Hanebrink (2010) voerde een gelijkaardig onderzoek uit, met als voornaamste verschilpunten dat hij gebruik maakte van een dataset van rechters zetelend in 'federal appellate courts' in plaats van in 'federal trial courts' en dat hij de rechters niet indeelde in verschillende leeftijdsgroepen. Het gebruik van verschillende leeftijdsgroepen om het effect van leeftijd op de uitkomst van het proces te schatten wordt immers door verschillende academici bekritiseerd. Epstein & Martin (2004) bootsten het onderzoek van Manning, Carroll, & Carp (2004) na en kwamen tot de conclusie dat de resultaten van het onderzoek varieerden naargelang het begin- en eindpunt van de verschillende leeftijdsgroepen, suggererend dat de resultaten van Manning, Carroll, & Carp (2004) volledig afhankelijk waren van de specifieke leeftijdsgroepen die ze hadden gebruikt. Epstein & Martin (2004) maakten ook gebruik van andere leeftijdsgroepen en kregen maar voor 2 van de 23 mogelijkheden significante resultaten. Ze concludeerden dan ook dat de resultaten van het onderzoek gevoerd door Manning, Carroll, & Carp (2004) absoluut niet robuust zijn. Hanebrink (2010) maakte in zijn onderzoek gebruik van een dataset bestaande uit een gerandomiseerde steekproef van gerechtelijke uitspraken in leeftijdsdiscriminatiezaken tussen 1925 en 2004 in de Verenigde Staten. De resultaten van zijn onderzoek geven aan dat de leeftijd van de rechter, hier gedefinieerd als een continue variabele, een positief significant effect heeft op de kans

dat er een uitspraak wordt gedaan in het voordeel van de aanklager. Wanneer gekeken wordt naar de oudste rechter in de steekproef, stijgt de verwachte waarschijnlijkheid dat er een beslissing wordt gemaakt in het voordeel van de aanklager met 45 procent, in vergelijking met de jongste rechter. Deze conclusie komt overeen met de resultaten van een andere studie (Steffensmeier & Hebert, 1999). De bevindingen van dit onderzoek laten namelijk zien dat oudere rechters strengere straffen en strafmaten opleggen dan jongere rechters. De onderzoekers van deze laatste studie wijzen dit toe aan het feit dat oudere rechters vaker conservatief denken en hierdoor meer geneigd zijn om de beklaagde strenger te straffen.

Een ander onderzoek, uitgevoerd door Kulik, Perry, & Pepper (2003), kwam echter tot een andere conclusie. Zoals reeds eerder vermeld, analyseerde deze studie de invloed van het geslacht, de etniciteit, de leeftijd en de politieke overtuiging van rechters op de uitkomsten van 143 seksuele intimidatie zaken in de Verenigde Staten. De uitkomst van het proces werd ook hier gemeten als 'pro-aanklager' of 'pro-beklaagde'. Wat de variabele leeftijd betreft, vonden de onderzoekers dat jongere rechters meer geneigd zijn om uitspraken te doen in het voordeel van de aanklager dan oudere rechters. Zo blijkt uit de resultaten dat de kans dat er een uitspraak gedaan wordt in het voordeel van de aanklager 29 procent groter is wanneer er een jongere rechter in de zaak zetelde. De uitleg die hiervoor gegeven wordt, is dat oudere rechters vaak al langer in rechtszaken zetelen en een soort 'tolerantie' hebben ontwikkeld inzake seksuele intimidatie. De onderzoekers vermelden in hun studie dat deze bevindingen in contrast staan met het grootste deel van de empirische literatuur omtrent dit onderwerp en doen dan ook een oproep voor verder onderzoek hieromtrent.

3.3 Ervaring

Ook Johnson (2006) verrichte onderzoek naar de invloed van verschillende persoonlijke attributen op de uitkomst van het proces. Zo was hij onder andere geïnteresseerd in het effect van het aantal jaren ervaring van de rechter op de beslissing om de beklaagde naar de gevangenis te sturen en de bijhorende duur van de gevangenisstraf. Johnson (2006) maakte gebruik van 148,590 observaties inzake allerlei soorten overtredingen en misdaden, waarvoor de beklaagde veroordeeld werd in de jaren 1999 en 2000 in Pennsylvania. De onderzoeker vond in zijn studie bewijs dat het gedachtegoed achter het persoonlijke attributen model staafde. Zo blijkt onder andere dat het aantal jaren ervaring van de rechter een invloed uitoefent op de straftoemeting. Rechters met meer ervaring zijn namelijk meer geneigd om de beklaagde naar de gevangenis te sturen en spreken gemiddeld gezien ook langere strafmaten uit. Deze resultaten zouden volgens Johnson (2006) het gevolg zijn van het feit dat rechters met meer ervaring intoleranter zijn geworden door hetgeen ze in het verleden al hebben meegemaakt, wat zich vertaalt in strengere rechtspraak ten aanzien van de beklaagde.

De overige onderzoeken die betrekking hebben op het persoonlijke attributen model, voegen het aantal jaren ervaring van de rechter meestal als controlevariabele aan de regressieanalyses toe. Hieronder zullen dan ook enkele studies worden besproken die gebruik maken van deze controlevariabele.

De meeste onderzoeken geven dubbelzinnige resultaten met betrekking tot het effect van aantal jaren ervaring op het beslissingsproces van rechters. In het onderzoek van Peresie (2005) wordt bijvoorbeeld vermeld dat hoe meer ervaring een rechter heeft, hoe harder hij wordt. Dit kan ertoe

leiden dat de rechter zwaardere straffen en strafmaten oplegt. Peresie (2005) voegde in haar studie het aantal jaren ervaring van de rechter toe als controlevariabele, maar vond geen significant effect. Andere onderzoekers voegden ook de ervaring van de rechter als controlevariabele toe aan hun regressieanalyses (Lim et al., 2016; Steffensmeier & Britt, 2001; Steffensmeier & Hebert, 1999). In het onderzoek van Steffensmeier & Hebert (1999) werd er een negatief significant effect van ervaring gevonden; zo zouden rechters met meer ervaring minder lange gevangenisstraffen uitspreken. Een ander onderzoek vond een klein, negatief significant effect van de ervaring van de rechter op de beslissing om de beklaagde naar de gevangenis te sturen (Steffensmeier & Britt, 2001). Dezelfde onderzoekers vonden echter ook een positief significant effect van de controlevariabele ervaring op de uitspraak rond de duur van de gevangenisstraf. Zo zouden rechters met meer ervaring iets langere gevangenisstraffen uitspreken. Hiernaast bleek uit de studie van Lim et al. (2016) dat het aantal jaren ervaring van de rechter geen significante invloed heeft op de uitgesproken duur van de gevangenisstraf.

3.4 Etniciteit

In het onderzoek van Welch, Combs, & Gruhl (1988) werd er gebruik gemaakt van een steekproef van 3,418 mannelijke beklaagden die veroordeeld werden voor een misdaad tussen 1968 en 1979 in een "Metro City" in de Verenigde Staten. Deze veroordelingen werden uitgesproken door 10 zwarte en 130 blanke rechters. In hun studie werd de hypothese vooropgesteld dat zwarte rechters minder streng zouden zijn wat betreft de straftoemeting dan hun blanke collega's. De verklaring die hiervoor gegeven wordt, is dat zwarte rechters zichzelf vaker als liberaal identificeren. Het liberaal gedachtegoed gaat samen met steun aan de 'underdog' en aan het minder begoede deel van de bevolking. Aangezien beklaagden vaak afkomstig zijn uit dit deel van de bevolking, zou dit liberaal denken ervoor kunnen zorgen dat zwarte rechters, in vergelijking met hun blanke collega's, meer sympathie kunnen tonen voor de beklaagden. Zeker wanneer het gaat om zwarte beklaagden, zouden zwarte rechters milder zijn in hun uitspraak. Deze hypothese wordt echter niet gestaafd door de resultaten van het onderzoek. Hieruit blijkt namelijk dat zwarte rechters in hun keuze van de straf net strenger zijn dan blanke rechters. Wanneer er echter gecontroleerd wordt voor het geslacht van de rechter, ervaring als parketmagistraat en aantal jaren ervaring als rechter, blijkt dit resultaat niet meer significant te zijn. Een resultaat dat wel significant blijft, is dat zwarte rechters blanke beklaagden, procentueel gezien, vaker naar de gevangenis sturen in vergelijking met blanke rechters. De verklaring die hiervoor gegeven wordt, is dat blanke rechters strenger optreden ten opzichte van zwarte beklaagden dan ten aanzien van blanke beklaagden, terwijl zwarte rechters een meer gelijkwaardige behandeling van de beklaagden aanhouden. Wat de strafmaat betreft, blijkt dat zwarte rechters ietwat milder zijn dan blanke rechters. Aangezien zwarte rechters de beklaagde vaker naar de gevangenis sturen, wil dit zeggen dat ze meer geneigd zijn om minder ernstige misdrijven op een dergelijke manier te bestraffen dan hun blanke collega's. Voor zulke minder zware misdrijven spreken zwarte rechters dan ook relatief lagere strafmaten uit.

De studie van Steffensmeier & Britt (2001) onderzocht het effect van de etniciteit van de rechter op de keuze van straf en strafmaat. De onderzoekers maakten gebruik van een dataset bestaande uit 10 zwarte mannelijke rechters, die in totaal 4,374 veroordelingen inzake allerlei soorten overtredingen en misdaden hadden uitgesproken, en 80 blanke mannelijke rechters, die in totaal

34,668 gelijksoortige veroordelingen hadden uitgesproken, en dit in de periode van 1991 tot 1994 in vier provincies van Pennsylvania. Uit de resultaten blijkt dat zwarte rechters vaker een vrijheidsstraf uitspreken. Zo zou de waarschijnlijkheid dat een zwarte rechter een vrijheidsstraf uitspreekt 12 procent groter zijn dan in het geval van een blanke rechter. Met betrekking tot de strafmaat blijkt dat de etniciteit van de rechter van verwaarloosbare invloed is.

De resultaten van een ander onderzoek, uitgevoerd door Kulik, Perry, & Pepper (2003), vonden geen effect van de etnische afkomst van de rechter op de uitkomst van de zaak. De hypothese van de onderzoekers luidde dat niet-blanke rechters, in vergelijking met blanke rechters, vaker uitspraken zouden doen in het voordeel van de aanklager in seksuele intimidatie zaken. Uit de resultaten blijkt echter dat blanken en niet-blanken even vaak oordelen in het voordeel van de aanklager; de hypothese werd dus verworpen. De reden dat de vooropgestelde hypothese niet gestaafd werd door de resultaten van de studie, was volgens de onderzoekers te wijten aan de beperkte statistische kracht van het onderzoek. De rechters afkomstig uit etnische minderheidsgroepen zouden namelijk slechts een klein percentage van de zaken uit de steekproef hebben afgehandeld (Kulik, Perry, & Pepper, 2003).

4. Conclusie

Wanneer men kijkt naar de voornoemde studies, kan er worden vastgesteld dat de persoonlijke attributen van de rechter wel degelijk een invloed kunnen hebben op de uitkomst van het proces. Wat het geslacht van de rechter betreft, stellen sommige onderzoekers helemaal geen onderscheid vast in de beslissingen van mannelijke en vrouwelijke rechters, terwijl anderen wel een significant verschil opmerken. De onderzoekers die een significant verschil vaststellen, concluderen meestal dat vrouwelijke rechters strenger oordelen met betrekking tot de beklaagde en daardoor vaak zwaardere straffen en strafmaten uitspreken. Hiernaast bespreken verschillende studies het effect van de leeftijd van de rechter op de uitkomst van het proces. Uit meerdere onderzoeken blijkt dat oudere rechters strenger oordelen dan hun jongere collega's, hoewel er ook studies bestaan die het omgekeerde effect vaststellen. Ook hebben bepaalde studies onderzoek verricht naar de impact van het aantal jaren ervaring van de rechter op de gerechtelijke uitspraak. In de studie van Steffensmeier & Hebert (1999) wordt duidelijk vermeld dat hoewel leeftijd en aantal jaren ervaring niet elkaars equivalent zijn, deze twee wel vaak aan elkaar gerelateerd zijn. Dit hoeft echter niet altijd het geval te zijn; zo zijn er ook bijvoorbeeld oudere rechters die eerst een carrière als advocaat hebben opgebouwd en dus pas op latere leeftijd als rechter beginnen. In dit geval zullen de leeftijd en de ervaring van de rechter amper met elkaar gecorreleerd zijn. Uit de bestaande literatuur blijkt echter dat oudere rechters meestal meer ervaring hebben in het uitoefenen van hun job als zittend magistraat. Verder bouwend op de redenering dat oudere rechters vaker strenger oordelen dan hun jongere collega's, is de kans reëel dat rechters met meer ervaring dit ook doen. De bestaande onderzoeken inzake dit onderwerp komen echter niet tot een sluitende conclusie hieromtrent. Tenslotte blijkt dat ook de etniciteit van de rechter een invloed heeft op de uitkomst van het proces; zo zouden zwarte rechters vaker strenger oordelen ten opzichte van de beklaagde.

Hoofdstuk 3: Het Openbaar Ministerie

1. Inleiding

Er zijn twee soorten magistraten te onderscheiden in het Belgisch rechtssysteem: rechters en parketmagistraten. De parketmagistraten zorgen voor de vervolging van beklaagden en pleiten in het belang van de maatschappij. Het zijn de parketmagistraten die het Openbaar Ministerie vormen. Het Openbaar Ministerie leidt het strafonderzoek, zorgt voor de opsporing van de verdachten en doet een strafvordering tegen de beklaagden. Verder beschikt het Openbaar Ministerie ook over een adviserende bevoegdheid: het verstrekt de nodige informatie aan de rechter zodat deze een correcte beslissing kan nemen. In een strafzaak gaan zowel het Openbaar Ministerie als de beklaagde en het slachtoffer elementen aanbrengen die de rechter nodig heeft om een oordeel te kunnen vellen. De procureur des Konings en zijn (eerste) substituten vervullen de rol van Openbaar Ministerie bij de rechtbank van eerste aanleg, de politierechtbank en de rechtbank van koophandel. Samen vormen zij het parket van de procureur des Konings (Openbaar Ministerie, 2015). Aangezien deze masterproef data betreft omtrent zedenzaken die behandeld werden bij de rechtbank van eerste aanleg, zal met Openbaar Ministerie vanaf nu het parket van de procureur des Konings bedoeld worden. Wanneer er verder in deze masterproef gerefereerd wordt naar de procureur, wordt hiermee de procureur des Konings of een van zijn (eerste) substituten bedoeld.

Er wordt wel eens gezegd dat het Openbaar Ministerie in strafzaken "de motor en de waakhond van de strafvordering" is. Dit houdt in dat het Openbaar Ministerie de strafvordering instelt, de samenstelling van het strafdossier behartigt en waakt over het verloop van de strafrechtspleging en over de uitvoering van de door de rechter uitgesproken straffen en maatregelen (Fijnaut, Van Daele, & Parmentier, 2000). Wanneer het Openbaar Ministerie een strafvordering instelt, maakt het een zaak aanhangig bij de strafrechter. Dit kan zowel door het vorderen van een gerechtelijk onderzoek, als door een rechtstreekse dagvaarding of door een oproeping bij proces-verbaal. Het Openbaar Ministerie is dus belast met de toepassing van de strafwet. In België heeft het Openbaar Ministerie eenzijdig zeggenschap over het instellen van een strafvordering. Het is namelijk de enige instantie die de bevoegdheid heeft om hiertoe over te gaan. Het parket heeft met andere woorden een monopolie hierover (Lucas, 2013).

In het volgende gedeelte zal er een antwoord worden geformuleerd op de vijfde deelvraag, namelijk: "Welke taken heeft het Openbaar Ministerie onder leiding van de procureur des Konings tijdens het strafrechtelijk proces in België en aan welke regels en grenzen is het gebonden?". Zo zullen kort de taken die het Openbaar Ministerie op zich neemt tijdens de gerechtelijke procedure van het strafproces worden besproken en zal de onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie en de strafrechter onder de loep worden genomen. Er dient opgemerkt te worden dat de in deze masterproef besproken taken slechts betrekking hebben op een bepaald segment van de volledige bevoegdheid van het Openbaar Ministerie. Zo speelt het Openbaar Ministerie nog een belangrijk rol in onder andere burgerlijke zaken (Lucas, 2013).

2. Rol tijdens de gerechtelijke procedure

Het Openbaar Ministerie heeft de leiding over het opsporingsonderzoek en speelt een belangrijke rol tijdens de afsluiting van het gerechtelijk onderzoek. Hiernaast beslist het ook over een eventuele buitengerechtelijke afhandeling. Ten slotte oefent het haar invloed uit op de terechtzitting zelf. In deze masterproef zal enkel deze laatste fase besproken worden. Dit betekent niet dat het Openbaar Ministerie in de eerdere fases zijn invloed niet kan laten gelden, integendeel. Het is echter, in het kader van het praktijkgedeelte en de data die hiervoor verzameld zijn, niet relevant om deze verschillende fases te bespreken.

2.1 Fase ter terechtzitting

2.1.1 Aanwezigheid

Het Openbaar Ministerie moet aanwezig zijn bij de behandeling van een zaak voor de strafgerichten. Dit geldt zowel voor het onderzoek op de terechtzitting zelf als daarbuiten, bijvoorbeeld tijdens een reconstructie. Wanneer de procedure wordt afgehandeld in het geval van verstek in hoofde van het Openbaar Ministerie, is ze nietig. Het Openbaar Ministerie zal namelijk op de terechtzitting over de zaak moeten pleiten en eventueel rechtsmiddelen aanwenden, in het geval dat de beslissing van de rechter nadelig kan zijn voor de openbare vordering (Lucas, 2013).

2.1.2 Requisitoir

In het onderzoek ter terechtzitting zal het Openbaar Ministerie de zaak samenvatten en concluderen over de toepassing van de strafwet. Dit noemt het requisitoir. Hier neemt het Openbaar Ministerie een standpunt in over de schuldvraag en de strafvordering. Belangrijk om te vermelden is dat de parketmagistraat hierbij in eer en geweten dient te handelen. Het is dus ook mogelijk dat hij enkel de toepassing van de strafwet vordert, zonder een uitgebreide uiteenzetting van de feiten of zijn standpunten te geven. Het Openbaar Ministerie kan op de terechtzitting ook de onmiddellijke aanhouding van de beklaagde vorderen. De hoven en rechtbanken kunnen dit toestaan wanneer zij de beklaagde veroordelen tot een hoofdgevangenisstraf van een jaar of tot een zwaardere straf, zonder uitstel. Vereist is wel dat er gevreesd wordt dat de beklaagde aan de uitvoering van de straf zou proberen te ontkomen. De omstandigheden en redenen die deze vrees staven moeten worden aangegeven in die beslissing (Lucas, 2013; Van den Wyngaert, 2009).

2.1.3 Bewijsvoering

Het vermoeden van onschuld⁸ in hoofde van de beklaagde heeft tot gevolg dat het de taak is van het Openbaar Ministerie om het omgekeerde aan te tonen. Het Openbaar Ministerie zal dus bewijzen moeten zoeken om de schuld van de beklaagde te onderbouwen en zal deze vervolgens aan de rechter moeten voorleggen. Wanneer het parket er niet in slaagt om te bewijzen dat de beklaagde schuldig is of wanneer er twijfel heerst over de vraag of de tenlastelegging bewezen is, moet de beklaagde worden vrijgesproken (Lucas, 2013).

⁸ Het vermoeden van onschuld houdt in dat de persoon die wordt vervolgd, geacht wordt onschuldig te zijn zolang het bewijs van zijn schuld niet is geleverd (Verstraeten, 2006).

3. Onafhankelijkheid

3.1 Onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter

In dit stukje zal kort worden ingegaan op de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de rechter ten opzichte van het Openbaar Ministerie. Wat de onafhankelijkheid betreft, is het verboden voor de parketmagistraat om zijn visie op te dringen aan de rechter. Hieruit volgt dat het Openbaar Ministerie niet mag deelnemen aan de beraadslagingen van de rechter. Indien dit wel het geval is, wordt het vonnis nietig verklaard (Teerlinck, 2014).

De vereiste van onpartijdigheid zorgt hiernaast voor een onverenigbaarheid tussen het ambt van parketmagistraat en rechter (Teerlinck, 2014). Artikel 292 van het Gerechtelijk Wetboek stelt namelijk dat cumulatie van rechtelijke ambten verboden is, uitgezonderd de gevallen door de wet bepaald. Dit komt erop neer dat een magistraat niet tegelijkertijd als rechter en als vervolgende partij mag optreden in dezelfde zaak. Indien dit toch gebeurt, is het vonnis nietig (art. 292 Ger. W.).

3.2 Onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie

De onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie wordt gekenmerkt door een drievoudige invalshoek. Zo moet het orgaan onafhankelijk zijn ten opzichte van de hoven en de rechtbanken, ten opzichte van de uitvoerende macht en binnen de eigen hiërarchie (Lucas, 2013). In het kader van deze masterproef en het bijhorende empirisch gedeelte is het vooral interessant om de onafhankelijkheid ten aanzien van de hoven en de rechtbanken te bespreken.

Het Openbaar Ministerie mag bij het uitoefenen van haar functie niet beïnvloed worden door de rechter. Zo mag de rechter geen oordeel uiten over de houding van de parketmagistraat. Verder mag hij hem ook niet onderbreken of hem het woord ontnemen. De rechter mag het Openbaar ministerie geen bevel noch een verbod opleggen en dient geen uitspraak te doen over de opportuniteit van de vordering. Het staat de rechter wel vrij om ter zitting aan het Openbaar Ministerie mondeling de vraag te stellen of het bereid is een getuige op te roepen, bepaalde inlichtingen in te winnen of bepaalde stukken op te vragen. Het is hiernaast de taak van de rechter om de wettigheid en regelmatigheid van de handelingen en de gegrondheid van de vordering van het Openbaar Ministerie te controleren. Dit doet echter geen afbreuk aan het principe van onafhankelijkheid (Teerlinck, 2014; Van den Wyngaert, 2009; Verbruggen & Verstraeten, 2013).

3.3 Wisselwerking tussen het Openbaar Ministerie en de rechter

Hoewel het Openbaar Ministerie en de strafrechter in hun functie onafhankelijk zijn van elkaar, is er toch sprake van een belangrijke wisselwerking tussen beiden. Zo zal de parketmagistraat geen onhaalbare straffen eisen, maar stemt het zijn strafvordering af op het straftoemingsbeleid van de rechtbank. Indien hij dit niet zou doen, zou de rechter het vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie kunnen proberen te beïnvloeden door een steeds lagere of zelfs helemaal geen straf op te leggen. Deze beïnvloeding kan echter ook omgekeerd werken. Zo kan het Openbaar Ministerie een ondergrens in de straftoemeting laten ontstaan aan de hand van het beleid dat gevoerd wordt omtrent zaken die in aanmerking komen voor minnelijke schikking. Wanneer een feit te zwaar is om over te gaan tot een minnelijke schikking, zal het door de rechter ook niet lager bestraft worden dan

hetgeen werd voorgesteld in de minnelijke schikking. De rechter en het Openbaar Ministerie houden met andere woorden rekening met elkaars beleid. Indien het Openbaar Ministerie het niet eens is met de beslissing van de rechter omdat de uitgesproken straf veel lager is dan de gevorderde straf, kan het bovendien hoger beroep instellen of haar vervolgingsbeleid in de toekomst aanpassen. Aangezien het Openbaar Ministerie pleit in het belang van de maatschappij zou de rechter verder ook aan gezag verliezen indien hij met diens strafvordering geen rekening hield. Hiernaast zal de rechter ook zelden een zwaardere straf uitspreken dan hetgeen door het Openbaar Ministerie gevorderd wordt. Tenslotte kan het Openbaar Ministerie ook nog een onrechtstreekse invloed uitoefenen op de uitkomst van het proces via haar bewoordingen en de manier waarop de beklagde en diens daden worden voorgesteld (Teerlinck, 2014).

4. Persoonlijke attributen

In het empirisch luik van deze masterproef zal worden ingegaan op de vraag waarom de betrokken parketmagistraat een impact kan hebben op de uitkomst van de zaak. In tegenstelling tot de grote hoeveelheid onderzoeken die reeds gevoerd zijn naar het effect van de persoonlijke karakteristieken van rechters op de uitkomst van het proces, is er nog geen werk beschikbaar dat handelt rond de persoonlijke attributen van de procureur. De meerderheid van de studies die betrekking hebben op de rol van de procureur op de uitkomst van de zaak, focussen namelijk op de attributen van de beklagde en hoe deze karakteristieken de strafvordering van de procureur, en op die manier de uitkomst van het proces, aantasten (Crawford, Chiricos, & Kleck, 1998; Starr & Rehavi, 2013; Ulmer, Kurlychek, & Kramer, 2007). Hiernaast zijn er enkele studies gevoerd die betrekking hebben op de mate waarin de beslissingen van individuele procureurs verschillen en hoe deze beslissingen de uitkomst van het proces op een verschillende manier beïnvloeden (Engen, 2008; Kim, Spohn, & Hedberg, 2015). Hoewel deze onderzoeken vaststellen dat de uitkomst van de zaak verschilt naargelang wie de aangestelde procureur is, wordt er geen aandacht besteed aan de mogelijke rol van diens persoonlijke karakteristieken hierin.

Ondanks dat er dus nog geen literatuur bestaat omtrent het effect van de persoonlijke attributen van de procureur op de uitkomst van het gerechtelijk proces, valt er toch te verwachten dat persoonlijke karakteristieken hier een invloed op uitoefenen. Verdergaand op de literatuurstudie die handelt over de persoonlijke attributen van rechters, lijkt het mij logisch dat karakteristieken zoals geslacht, leeftijd en ervaring ook bij de parketmagistraat een invloed kunnen hebben. Aangezien het de taak is van het Openbaar Ministerie, onder leiding van de procureur des Konings, om een standpunt in te nemen over de schuldvraag en de strafvordering, en aangezien de rechter hier vaak rekening mee houdt, kunnen deze karakteristieken bepalend zijn voor de uitkomst van de zaak.

5. Conclusie

Het Openbaar Ministerie kan via haar takenpakket in strafzaken een grote invloed hebben op de straftoemeting. Het heeft namelijk zowel bij de opsporing als bij de vervolging een leidinggevende functie. Hoewel het Openbaar Ministerie en de rechter onafhankelijk zijn van elkaar, blijkt dat ze elkaar toch in belangrijke mate beïnvloeden. Zo kan het Openbaar Ministerie een rechtstreekse invloed op de straftoemeting uitoefenen door middel van haar strafeis. Hoewel de strafeis als niet-bindend advies geldt, is het aannemelijk dat de rechter deze vaak gebruikt als vertrekpunt voor de straftoemeting (Teerlinck, 2014). Wanneer de rechter een veel lagere straf oplegt dan die geëist door de procureur, zal die laatste namelijk in hoger beroep gaan of in de toekomst zijn vervolgingsbeleid aanpassen. Op die manier kan de wisselwerking tussen rechter en parketmagistraat dus wel degelijk een invloed uitoefenen op de uitspraak van de strafrechter. Onderzoek voeren naar de invloed van de karakteristieken van de procureur op de uitkomst van het gerechtelijk proces, kan dan ook zeer interessante resultaten opleveren en het begin vormen voor verder onderzoek.

TITEL IV: Empirisch onderzoek

Hoofdstuk 1: Doel empirisch onderzoek

1. Onderzoeksopzet en -doel

Zoals blijkt uit de probleemstelling waren er, tot op heden, in België nog geen data beschikbaar voor verdere analyse omtrent het effect van de persoonlijke attributen van rechters en parketmagistraten op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. Het doel van dit onderzoek was dan ook om zelf data te verzamelen en om hier vervolgens regressieanalyses op uit te voeren. Na een literatuurstudie omtrent dit onderwerp te hebben aangevat, zijn er in het kader van deze masterproef handmatig strafdossiers van een Belgische correctionele rechtbank geanalyseerd. Het betreft hier dossiers die handelden rond zedenzaken waarin een vonnis is uitgesproken tussen 1 januari 2006 en 31 december 2014. De populatie van het empirisch gedeelte bestaat dus uit de rechters en procureurs dewelke in de periode 2006-2014 zetelden in de zedenzaken van de betrokken correctionele rechtbank. In totaliteit zijn er data van 1,015 observaties met betrekking tot zedenzaken beschikbaar. Deze werden behandeld door 32 verschillende rechters en 54 verschillende procureurs. Voor elke zaak werd er informatie verzameld over de beklaagde, het slachtoffer en de zaak-specifieke kenmerken. Ook werden telkens de namen van de rechter en de procureur genoteerd, opdat hier later verdere informatie over ingewonnen kon worden. Vervolgens werden, op basis van de gegevens die verkregen werden via de griffie, enkele persoonlijke kenmerken gekoppeld aan elke rechter en procureur. Aan de hand van deze data zijn er verscheidene regressieanalyses uitgevoerd met behulp van het programma STATA. De kenmerken van de rechters die onderzocht worden omvatten leeftijd, geslacht, aantal jaren ervaring, eerder behaald diploma, burgerlijke staat en ervaring als parketmagistraat. De variabelen die met betrekking tot de procureurs zijn opgenomen in de regressieanalyses betreffen leeftijd, geslacht, aantal jaren ervaring, eerder behaald diploma en burgerlijke staat. De afhankelijke variabelen waar onderzoek naar gedaan wordt, zijn de veroordelingsbeslissing, de duur van de gevangenisstraf en de beslissing om een geldboete als bijkomende straf op te leggen. Naast deze kwantitatieve onderzoeksmethode is er in het kader van deze masterproef ook gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode. Ik heb namelijk, dankzij mijn promotor, mails kunnen verspreiden naar verschillende rechters zetelend in een Belgische correctionele rechtbank. Uiteindelijk heeft één rechter geantwoord op mijn vraag tot medewerking; deze rechter heb ik later dan ook geïnterviewd. Het doel van dit interview was om na te gaan of de rechter, die zetelde in zedenzaken, zelf op de hoogte was van het feit dat persoonlijke karakteristieken mogelijk een rol kunnen spelen in zijn beslissingsproces.

2. Hypotheses

In het onderstaande deel zullen de verschillende hypothesen in hoofde van de rechters en de parketmagistraten worden toegelicht. De link tussen de rechter en de uiteindelijke uitspraak is vrij duidelijk; het is namelijk de rechter die verantwoordelijk is voor de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. Wat de parketmagistraat betreft, blijkt uit de literatuurstudie dat de rechter rekening houdt met de door de parketmagistraat ingestelde strafvordering. Op die manier kunnen dus ook de karakteristieken van de procureur een invloed hebben op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. Aangezien er omtrent dit onderwerp nog geen literatuur voor handen is in hoofde

van de parketmagistraat, zullen voor deze steeds dezelfde assumpties worden gemaakt als voor de rechter (met uitzondering van de variabele die ervaring als parketmagistraat meet).

Voortgaand op de literatuurstudie kan geconcludeerd worden dat vrouwelijke rechters frequent strenger zijn voor de beklaagde, en dit vooral in seksuele discriminatie en intimidatie zaken. Verder wordt er door verscheidene onderzoekers verwacht dat vrouwen strenger oordelen in verschillende zedendelicten, aangezien dit hun kwetsbaarheid als vrouw op de voorgrond stelt en ze hierdoor zichzelf dus meer kunnen identificeren aan het (meestal vrouwelijk) slachtoffer. Deze redenering volgend, zouden vrouwelijke rechters sneller overgaan tot de veroordeling van de beklaagde en zouden ze deze ook zwaarder bestraffen. Gebaseerd op die redenering luiden de eerste hypothesen als volgt:

Hypothese 1a: Indien de rechter/parketmagistraat een vrouw is, stijgt de kans op een veroordeling, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat een man is

Hypothese 1b: Indien de rechter/parketmagistraat een vrouw is, zal de beklaagde een langere gevangenisstraf krijgen, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat een man is

Hypothese 1c: Indien de rechter/parketmagistraat een vrouw is, stijgt de kans op een geldboete, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat een man is

Uit het literatuuronderzoek blijkt verder dat oudere rechters soms strenger zijn voor de beklaagde inzake de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting in leeftijdsdiscriminatiezaken. Hoewel er op basis van de literatuur geen sluitende conclusie kan worden gevormd, sluit deze redenering aan bij mijn persoonlijke redenering en intuïtie. Gebaseerd op de bestaande literatuur en mijn eigen verwachtingen worden de volgende hypothesen geformuleerd:

Hypothese 2a: Naarmate de leeftijd van de rechter/parketmagistraat toeneemt, stijgt de kans op een veroordeling

Hypothese 2b: Naarmate de leeftijd van de rechter/parketmagistraat toeneemt, zal de beklaagde een langere gevangenisstraf krijgen

Hypothese 2c: Naarmate de leeftijd van de rechter/parketmagistraat toeneemt, stijgt de kans op een geldboete

Het aantal jaren ervaring als rechter kan volgens de bestaande literatuur een invloed uitoefenen op de veroordelingsbeslissing en de keuze van straf en strafmaat, en dit in allerlei soorten zaken. Hoewel er nogal dubbelzinnige resultaten blijken voort te komen uit de onderzoeken aangehaald in de literatuurstudie, wordt in deze masterproef de assumptie gemaakt dat rechters met meer ervaring sneller veroordelen en strenger bestraffen. Deze redenering sluit immers het meeste aan bij mijn eigen verwachtingen. De hypothesen hieromtrent luiden dan ook als volgt:

Hypothese 3a: Naarmate het aantal jaren ervaring van de rechter/parketmagistraat toeneemt, stijgt de kans op een veroordeling

Hypothese 3b: Naarmate het aantal jaren ervaring van de rechter/parketmagistraat toeneemt, zal de beklaagde een langere gevangenisstraf krijgen

Hypothese 3c: Naarmate het aantal jaren ervaring van de rechter/parketmagistraat toeneemt, stijgt de kans op een geldboete

Ook de burgerlijke staat van de magistraat zou een invloed kunnen hebben op de uitkomst van het proces. Volgens het onderzoek van Steffensmeier & Hebert (1999) zijn getrouwde rechters namelijk meer geneigd om een vrijheidsstraf uit te spreken. Dit sluit ook aan bij de mening van de strafrechter die geïnterviewd werd in het kader van het kwalitatief onderzoek. Deze stelde dat gehuwde rechters vaak meer waarde hechten aan traditionele normen en waarden, wat zich mogelijk kan uiten in een strengere uitspraak. Rechters die niet gehuwd zijn, zouden volgens die redenering minder snel overgaan tot de veroordeling van de beklaagde en indien ze dit wel doen, de beklaagde minder zwaar bestraffen. Zoals verder uitgelegd wordt in het volgende hoofdstuk, zal de burgerlijke staat gehuwd dienen als referentiecategorie. De hypothesen die hierbij geformuleerd worden luiden als volgt:

Hypothese 4a: Indien de rechter/parketmagistraat gehuwd is, stijgt de kans op een veroordeling, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat niet gehuwd is

Hypothese 4b: Indien de rechter/parketmagistraat gehuwd is, zal de beklaagde een langere gevangenisstraf krijgen, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat niet gehuwd is

Hypothese 4c: Indien de rechter/parketmagistraat gehuwd is, stijgt de kans op een geldboete, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat niet gehuwd is

Hiernaast blijkt dat rechters die reeds ervaring hebben als parketmagistraat sneller de beklaagde zullen veroordelen en een hogere straf en strafmaat zullen uitspreken. Zo besprak Teerlinck (2014) in haar onderzoek dat rechters die eerst parketmagistraat waren, meer de neiging hebben om strengere straffen uit te spreken. Ook het onderzoek van Steffensmeier & Hebert (1999) vermeldt dat rechters met ervaring als parketmagistraat vaak sneller veroordelen en zwaarder bestraffen dan rechters zonder zulke ervaring. De strafrechter die geïnterviewd werd in het kader van het kwalitatief onderzoek sloot zijn mening hierbij aan. Op basis van deze redenering worden de volgende hypothesen geformuleerd:

Hypothese 5a: Indien de rechter reeds ervaring heeft als parketmagistraat, stijgt de kans op een veroordeling, in vergelijking met wanneer de rechter geen dergelijke ervaring heeft

Hypothese 5b: Indien de rechter reeds ervaring heeft als parketmagistraat, zal de beklaagde een langere gevangenisstraf krijgen, in vergelijking met wanneer de rechter geen dergelijke ervaring heeft

Hypothese 5c: Indien de rechter reeds ervaring heeft als parketmagistraat, stijgt de kans op een geldboete, in vergelijking met wanneer de rechter geen dergelijke ervaring heeft

Om magistraat te kunnen worden moet er aan verschillende voorwaarden voldaan zijn. Zo moet men een diploma in de rechten hebben en Belg zijn. Verder moet men ofwel een gerechtelijke stage gedaan hebben, ofwel een examen inzake beroepsbekwaamheid afgelegd hebben, ofwel een mondeling evaluatie examen voltooid hebben. Aan de gerechtelijke stage kunnen personen deelnemen die in de voorbije drie jaar minstens één juridische functie hebben uitgeoefend. Om benoemd te worden tot rechter, dient er een stage van drie jaar doorlopen te worden. Personen die de stage van 18 maanden voltooien, kunnen benoemd worden tot parketmagistraat. Het examen inzake beroepsbekwaamheid is van toepassing voor meer ervaren juristen. Om benoemd te worden tot rechter, moet een advocaat tien jaar ervaring hebben en iemand die een juridische functie uitoefent in de privésector twaalf jaar. Voor de functie van parketmagistraat moet men minstens vijf jaar dergelijke juridische ervaring hebben. De personen die via deze weg benoemd willen worden tot rechter of parketmagistraat moeten uiteraard ook nog slagen op het examen. Personen die reeds twintig jaar als advocaat hebben gewerkt, of vijftien jaar werkzaam waren als advocaat en minstens vijf jaar een ander beroep uitoefenden waar ze de kennis van het recht nodig hadden, kunnen meedoen aan het mondeling evaluatie examen om benoemd te worden tot rechter (Federale Overheidsdienst Justitie, 2017).

Aangezien uit de dataset blijkt dat geen enkele van de magistraten een mondeling evaluatie examen heeft afgelegd, zal deze variabele ook niet gebruikt worden in de regressieanalyses. De gerechtelijke stage zal als onafhankelijke variabele in het model worden opgenomen, om te kijken wat het effect is van een differente vooropleiding op de uitspraak van de rechter. Het examen inzake beroepsbekwaamheid zal dan uiteraard de referentiecategorie vormen. De hypothesen die hierbij geformuleerd worden, zijn gebaseerd op mijn persoonlijke gedachtegang en de persoonlijke mening van een strafrechter. Mensen die een gerechtelijke stage hebben voltooid dragen slechts beperkte juridische ervaring met zich mee. Die magistraten zouden eventueel milder kunnen zijn omdat ze nog maar pas in het circuit meedraaien en nog niet zoveel gelijksoortige excuses van beklaagden gehoord hebben. Deze assumptie heeft dan uiteraard tot gevolg dat magistraten die een examen inzake beroepsbekwaamheid hebben voltooid, strenger zouden zijn. Wanneer de magistraten eenmaal verschillende jaren ervaring hebben in het uitoefenen van hun job, blijft deze assumptie dezelfde. Dit omwille van het feit dat magistraten die een examen inzake beroepsbekwaamheid hebben afgelegd een uitgebreider juridisch verleden met zich meedragen waarin ze misschien al meer hebben meegemaakt. Bij deze redenering sluiten de laatste hypothesen aan:

Hypothese 6a: Indien de rechter/parketmagistraat een examen inzake beroepsbekwaamheid voltooid heeft, stijgt de kans op een veroordeling, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat een gerechtelijke stage heeft afgelegd

Hypothese 6b: Indien de rechter/parketmagistraat een examen inzake beroepsbekwaamheid voltooid heeft, zal de beklagde een langere gevangenisstraf krijgen, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat een gerechtelijke stage heeft afgelegd

Hypothese 6c: Indien de rechter/parketmagistraat een examen inzake beroepsbekwaamheid voltooid heeft, stijgt de kans op een geldboete, in vergelijking met wanneer de rechter/parketmagistraat een gerechtelijke stage heeft afgelegd

Hoofdstuk 2: Interview

1. Inleiding

Zoals aangehaald in het vorige gedeelte is er in deze masterproef gebruik gemaakt van zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve onderzoeksmethode. Vooraleer er wordt overgegaan tot de bespreking van de regressieanalyses, zal hier eerst een korte uiteenzetting worden gegeven over de resultaten van het kwalitatief onderzoek. Het kwalitatief onderzoek bestaat uit een semigestructureerd interview; wat betekent dat de vragen niet volledig vastliggen, maar er gewerkt wordt met een aantal vooraf bepaalde onderwerpen (Sekaran & Bougie, 2015). Vooraleer het interview werd afgenomen, is er aan de betrokken rechter een korte samenvatting gegeven omtrent het doel en de aard van het onderzoek. Hierna werd het interview geopend met een algemene vraagstelling, om vervolgens over te schakelen naar meer specifieke en moeilijkere vragen. Deze zogenaamde *funnel approach* vergemakkelijkt het verloop van het interview (Sekaran & Bougie, 2015). Zoals reeds gemeld, werd er in totaliteit één rechter geïnterviewd. Het betreft hier een mannelijke strafrechter die zetelde in de behandelde zedenzaken. Aangezien dit een zeer bescheiden aantal is, kunnen de bevindingen niet worden veralgemeend. Dit interview had louter tot doel om de vooropgestelde hypotheses af te toetsen bij iemand met effectieve praktijkervaring. Er werd dan ook nagegaan of de rechter zich bewust was van een eventuele invloed van persoonlijke karakteristieken op de uitkomst van de zaak. Aan de hand van het kwalitatief onderzoek werd met andere woorden een antwoord gezocht op de derde deelvraag, namelijk: "Zijn strafrechters, zetelend in een Belgische correctionele rechtbank, zich bewust van de invloed van hun persoonlijke attributen op de uitkomst van het proces?". Verder werd er nog getoetst naar andere variabelen die een impact kunnen hebben op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. In wat hieronder volgt zal de samenvatting van het interview met de rechter worden weergegeven. Het volledig uitgetypte interview is terug te vinden in bijlage 2.

2. Samenvatting interview

Na de rechter kort te hebben ingelicht over de inhoud van het onderzoek, werd hem de algemene vraag gesteld of persoonlijke karakteristieken volgens hem een impact kunnen hebben op de veroordelingsbeslissing, de straf en de strafmaat. De rechter antwoordde hierop dat de familiale context waarin een rechter zich bevindt, kan meespelen in zijn beslissingsproces. Zo haalde hij aan dat hij zich zoveel mogelijk tracht te verplaatsen in zowel de dader als het slachtoffer en dat het referentiekader van de eigen gezinstoestand hier een belangrijke rol in speelt. Wanneer men als rechter bijvoorbeeld jonge kinderen heeft en vervolgens moet oordelen over de verkrachting van een jong kind, zal men spontaan de link leggen naar de eigen, persoonlijke toestand. Op die manier kunnen de gevoelens van de rechter dus zijn uitspraak beïnvloeden.

Na een eerste algemene vraag werd er overgeschakeld naar meer specifieke vragen met betrekking tot de impact van verscheidene persoonlijke karakteristieken van rechters op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. Wat de invloed van geslacht betreft, dacht de rechter dat dit wel een invloed zou kunnen hebben op de uitkomst van het proces, maar zelf had hij dit nog nooit echt opgemerkt. Volgens hem hing dit vooral af van de materie van het dossier; wanneer het specifiek gaat over zedenfeiten kon hij er perfect inkomen dat vrouwelijke rechters strenger zouden

zijn. Ook de leeftijd van de rechter zou volgens hem een rol kunnen spelen. Zo haalde hij aan dat jongeren veel experimenteren op seksueel gebied. Als men nog jong is wanneer men aan zijn carrière als rechter begint, herinnert men zich ook beter hoe men vroeger zelf was. Wanneer de rechter in zijn jeugd zelf geëxperimenteerd heeft, zal dit frisser in zijn geheugen zitten wanneer hij jonger is. Op die manier zouden oudere rechters dus strenger en minder tolerant kunnen zijn. Een gelijkaardige assumptie geldt voor rechters met meer ervaring; volgens de rechter zijn ervaren magistraten minder tolerant voor argumenten aangehaald door de beklaagde, dit omdat ze al zo vaak dezelfde excuses gehoord hebben. Hijzelf houdt in elk geval toch minder rekening met excuses die hij al vaak gehoord heeft. Met betrekking tot de leeftijd en de ervaring van rechters, haalde hij wel aan dat de hierboven beschreven relaties soms pas na verloop van tijd zichtbaar worden. Zo vertelde hij dat, naarmate men ouder wordt, men meer levenservaring opbouwt. Rechters beginnen dan vaak meer rekening te houden met de achtergrond van de beklaagde die voor hen verschijnt en kunnen meer begrip opbrengen voor diens situatie. Op een bepaald moment kantelt die situatie echter weer om; men maakt dan de keuze om net minder rekening te houden met de beklaagde omdat men al zo vaak dezelfde excuses gehoord heeft. Verder zei hij ook dat rechters die ervaring hebben als parketmagistraat inderdaad strenger zijn. Hij hoopte wel dat deze rechters dit bij zichzelf herkennen en dat ze deze neiging om repressiever te zijn compenseren. Wat de invloed van de burgerlijke staat van rechters betreft, was de geïnterviewde rechter vrij duidelijk: gehuwde rechters zijn volgens hem strenger. Kiezen voor het huwelijk betekent kiezen voor traditie, toch in die context. Kiezen voor traditie betekent belang hechten aan conventionele normen en waarden; dit zou volgens de rechter dus ook tot uiting kunnen komen in een strengere bestraffing. Wanneer er tenslotte gevraagd werd achter de invloed van het eerder behaald diploma, vertelde de rechter dat mensen die pas een gerechtelijke stage hebben voltooid slechts beperkte juridische ervaring met zich meedragen. Die mensen zouden dan, omwille van hun beperkte ervaring, milder kunnen zijn in vergelijking met hen die een examen inzake beroepsbekwaamheid of een mondeling evaluatie examen hebben afgelegd.

Hiernaast werden er aan de rechter ook enkele vragen gesteld inzake de invloed van andere factoren, zoals de kenmerken van de beklaagde. De rechter vertelde dat de leeftijd van de beklaagde, wanneer uitgegaan wordt van een meerderjarige beklaagde, zeker een rol kan spelen bij de straftoemeting. Van oudere mensen wordt immers verwacht dat ze meer levenswijsheid hebben vergaard en dat ze dus ook meer inzicht hebben inzake de gevolgen van hun acties. Ook de nationaliteit van de beklaagde kan een invloed hebben op de keuze van straf en strafmaat. Hoewel de rechter zelf zei dat dit eigenlijk absoluut niet zou mogen, gelooft hij wel dat allochtonen het risico lopen om zwaarder bestraft te worden. Verder vertelde hij ook dat de culturele achtergrond en de manier waarop de beklaagde omgaat met schuld en schaamte een invloed kan hebben op de mate waarin die persoon bereid is om zijn schuld te betuigen voor de rechtbank. De culturele achtergrond van een persoon kan op die manier zeker een impact hebben op de straf en strafmaat. Wat het geslacht van de beklaagde betreft, deed de rechter een opvallende uitspraak, namelijk dat hij effectief bewust minder streng is voor vrouwelijke beklaagden. Hij haalde hierbij een voorbeeld aan van leerkrachten die een relatie hebben met hun student. Indien een mannelijke leerkracht intiem is met een leerling, zal dit worden aanzien als misbruik. Wanneer een vrouwelijke leerkracht daarentegen een relatie heeft met een student, wordt de student vaak aanzien als "een gelukzak". Als beide zaken gedagvaard worden, zou de geïnterviewde rechter de vrouwelijke leerkracht duidelijk minder zwaar bestraffen dan de

mannelijke leerkracht. Ook de werkzaamheden van de beklaagde en of de beklaagde kinderen heeft spelen mee in het beslissingsproces van de rechter inzake de straftoemeting. Zo legde de rechter uit dat het hebben van kinderen een troefkaart is die door advocaten vaak wordt uitgespeeld. Er wordt dan aangehaald dat de beklaagde een gezin heeft om voor in te staan; hoe zou hij voor hen kunnen zorgen wanneer hij een strenge, effectieve straf krijgt? Volgens de rechter zijn rechters in het algemeen dan meer geneigd om die effectieve bestraffing te vermijden. Ook het werk van de beklaagde is een troefkaart die vaak door advocaten wordt uitgespeeld. In het geval van een strenge bestraffing, halen advocaten blijkbaar vaak aan dat de beklaagde dan ook nog eens riskeert om zijn job te verliezen. In dat geval is de kans bovendien groter dat de beklaagde niet meer in staat is het slachtoffer te vergoeden. Dit in het achterhoofd houdende, zullen rechters vaak rekening houden met het al dan niet hebben van een job in hoofde van de beklaagde wanneer ze beslissen over de straf en strafmaat. Naar de burgerlijke staat van de beklaagde wordt, volgens de geïnterviewde rechter, amper gekeken in het kader van een gerechtelijk proces. Het feit dat de beklaagde reeds in voorhechtenis zat op het moment van het vonnis zou een invloed kunnen hebben op de veroordelingsbeslissing. Zo haalde hij aan dat het een zeer delicate zaak is om een beklaagde vrij te spreken die reeds lange tijd in voorhechtenis heeft gezeten; dit omdat men op die manier de mening van de parketmagistraat tegenspreekt. Verder is het ook niet aangenaam voor de betrokken parketmagistraat om achteraf te weten te komen dat hij heeft meegewerkt aan de voorhechtenis van een persoon die achteraf geacht wordt onschuldig te zijn. Hoewel ze al mensen hebben vrijgesproken die een lange voorhechtenis achter de rug hadden, worden dergelijke situaties toch liever vermeden. Naast de kenmerken van de beklaagde kunnen ook de kenmerken van het slachtoffer van invloed zijn op het beslissingsproces van de rechter. De geïnterviewde rechter haalde aan dat, wanneer een vrouw slachtoffer is geworden van bijvoorbeeld ernstig geweld, dit voor hem veel zwaarder aankomt dan wanneer een man daar slachtoffer van wordt. Van mannen zou de rechter namelijk verwachten dat ze meer van zich kunnen afbijten. Dit zou dan ook tot uiting kunnen komen in de straftoemeting. Ook de leeftijd van het slachtoffer van zedenfeiten is een factor waarmee veel rekening gehouden wordt. In het geval van een minderjarig slachtoffer gaat het immers om verzwarende omstandigheden. Wat de nationaliteit van het slachtoffer betreft, vreest de rechter dat dit ook een factor van betekenis zou kunnen zijn, hoewel hij zelf aangeeft dat dit absoluut niet zou mogen.

3. Conclusie

Uit voorgaande kan men duidelijk afleiden dat de geïnterviewde rechter zelf op de hoogte is van de persoonlijke karakteristieken die een rol kunnen spelen in zijn beslissingsproces. Verder haalde hij ook nog meerdere andere factoren aan die de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting kunnen beïnvloeden, hoewel hij zelf aangaf dat dit eigenlijk niet zou mogen. Het feit dat hij hier zelf dermate bewust van is, is uiteraard een positieve zaak. De rechter haalde gedurende het interview meerdere malen aan dat het zeer belangrijk is om bewust te zijn van de eigen persoonlijke gevoelens gedurende het gerechtelijk proces. Hij gaf ook aan dat hij en zijn collega's al het mogelijke deden om deze gevoelens te neutraliseren. Niemand is 100 procent objectief, maar men moet dit wel steeds proberen na te streven, zeker als rechter.

Hoofdstuk 3: Beschrijvende statistieken

1. Afhankelijke variabelen

Tabel 1 presenteert de beschrijvende statistieken van de verschillende afhankelijke variabelen die gebruikt worden in de regressieanalyses. Er is steeds voor geopteerd om de beschrijvende statistieken te laten zien van de regressie die het grootste aantal observaties gebruikt. De beschrijvende statistieken kunnen dus lichtjes differentiëren naargelang de uitgevoerde regressie.

Indien de variabele 'veroordelingsbeslissing' de waarde 1 aanneemt, betekent dit dat de rechter de beklaagde schuldig bevond voor het begane misdrijf. Hij kon dan ofwel de gunst van de opschorting uitspreken, ofwel de beklaagde veroordelen. Uit de steekproef blijkt dat 84.14 procent van de beklaagden schuldig werd bevonden. Indien de rechter in de bestudeerde zaken overging tot de veroordeling van de beklaagde, sprak hij in 98.88 procent van de gevallen een gevangenisstraf in hoofde van de beklaagde uit. In de overige 1.12 procent werd er een werkstraf toegekend. Wat de duur van de gevangenisstraf betreft ziet men dat de gemiddelde gevangenisstraf die werd uitgesproken 32.59 maanden betreft. In 0.28 procent van de gevallen werd een gevangenisstraf van 1 maand uitgesproken, wat ook direct de minimumduur betreft. Het maximaantal maanden gevangenisstraf dat in deze steekproef werd uitgesproken bedraagt 96 maanden en werd voor 1.42 procent van de tot een gevangenisstraf veroordeelde beklaagden uitgesproken. Verder blijkt nog duidelijk dat de rechters in de behandelde zaken vaker de voorkeur gaven om strafmaten van volle jaren uit te spreken. Zo werden er, in dalende volgorde, meestal gevangenisstraffen van twee jaar, vier jaar, één jaar, drie jaar en vijf jaar uitgesproken. Hiernaast kreeg 15.73 procent van de beklaagden die veroordeeld werden tot een gevangenisstraf of een werkstraf, een bijkomende geldboete opgelegd.

Variabele	Definitie	Gemiddelde (standaarddeviatie)	Observaties
Veroordelingsbeslissing	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter de beklaagde veroordeelde of de gunst van de opschorting uitsprak, gelijk aan 0 in het geval van vrijspraak	0.8414 (0.3656)	473
Duur gevangenisstraf	Continue variabele die het aantal maanden gevangenisstraf dat door de rechter werd uitgesproken weergeeft	32.5881 (18.9067)	352
Geldboete	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter, in het geval van een veroordeling, een bijkomende geldboete oplegde, gelijk aan 0 anders	0.1573 (0.3646)	356

Tabel 1: Gemiddelden en definities van de afhankelijke variabelen

2. Onafhankelijke variabelen

2.1 Rechters

De onafhankelijke variabelen inzake de karakteristieken van de rechters die hieronder worden voorgesteld hebben steeds betrekking op de attributen van de rechters die zetelden als kamervoorzitter in de behandelde zedenzaken. Indien de rechtszaak behandeld werd door een

college van rechters zullen de karakteristieken van de tweede en derde rechter dus buiten beschouwing worden gelaten.

Wanneer men kijkt naar de beschrijvende statistieken in tabel 2 ziet men dat 32.77 procent van de uitspraken in de steekproef door mannelijke rechters gedaan werd en 67.23 procent door vrouwelijke rechters. Om preciezer te zijn bestaat de beschreven steekproef uit 12 vrouwelijke en 11 mannelijke rechters, die respectievelijk uitspraken deden in 317 en 156 zaken. Wat de variabelen leeftijd en aantal jaren ervaring betreft, werd ervoor gekozen om deze als continue variabelen te definiëren. Het gebruik van verscheidene leeftijdsgroepen (en ervaringsgroepen) wordt immers bekritiseerd als zijnde onbetrouwbaar (Epstein & Martin, 2004; Hanebrink, 2010). De resultaten van onderzoeken die gebruik maken van dergelijke leeftijdsgroepen, variëren namelijk naargelang het begin- en eindpunt van de verschillende groepen. Dit suggereert dat de bevindingen afhankelijk zijn van de gebruikte leeftijdsgroepen, wat uiteraard niet erg betrouwbaar is (Epstein & Martin, 2004). De leeftijd van de rechter werd berekend door diens geboortejaar af te trekken van het vonnisjaar. Uit de steekproef blijkt dat de jongste rechter die als kamervoorzitter zetelde 29 jaar was in het jaar waarin het vonnis werd uitgesproken, terwijl de oudste rechter reeds 65 jaar was. Met een gemiddelde leeftijd van om en bij de 53 jaar kan men concluderen dat de gemiddelde rechter in de steekproef eerder van middelbare leeftijd is. Het aantal jaren ervaring van de rechter werd op een gelijkaardige manier berekend, namelijk door het jaar waarin de rechter is begonnen werken als zittend magistraat af te trekken van het vonnisjaar. De rechter met het minst aantal jaren ervaring was in het vonnisjaar nog maar enkele maanden aan het werk, terwijl de magistraat met de meeste ervaring reeds 35 jaren in het circuit meedraaide. Het gemiddeld aantal jaren ervaring van de rechters bedroeg 13.75 jaar. Uit onderstaande tabel kan men verder ook opmaken dat 72.30 procent van de rechters gehuwd is, 17.55 procent ongehuwd is en 10.15 procent (feitelijk) gescheiden is. Verder blijkt dat 36.58 procent van de rechters uit de steekproef reeds ervaring heeft als parketmagistraat. Ook wordt in onderstaande tabel aangegeven dat 21.62 procent van de rechters een gerechtelijke stage heeft voltooid. Hiernaast blijkt dat in totaal 91.12 procent van de kamervoorzitters een examen inzake beroepsbekwaamheid heeft afgelegd. Hoewel dit resultaat, rekening houdend met het aantal rechters dat een gerechtelijke stage voltooid heeft, vreemd lijkt, blijkt uit de gegevens dat verschillende rechters zowel een gerechtelijke stage als een examen inzake beroepsbekwaamheid hebben afgelegd. Zoals reeds eerder vermeld, werd er in het kader van het kwalitatief onderzoek een interview afgenomen met een rechter zetelend in een Belgische correctionele rechtbank. Op de vraag of het normaal is dat bepaalde rechters zowel een examen inzake beroepsbekwaamheid als een gerechtelijke stage hebben voltooid, antwoordde deze rechter positief. Hij legde uit dat bepaalde mensen zowel deelnamen aan de gerechtelijke stage, als aan het examen inzake beroepsbekwaamheid en dit om hun kansen te verhogen. Het was vroeger immers mogelijk om in hetzelfde jaar zowel een gerechtelijke stage te voltooien als een examen inzake beroepsbekwaamheid af te leggen. Deze mogelijkheid is intussen afgeschaft; nu mag men per jaar kiezen om ofwel de één ofwel de ander af te ronden, maar niet tegelijkertijd.

Variabele	Definitie	Gemiddelde (standaarddeviatie)	Observaties
Vrouwelijke rechter	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter vrouwelijk is, gelijk aan 0 indien mannelijk	0.6723 (0.4698)	473
Leeftijd rechter	Continue variabele die de leeftijd van de rechter in het vonnisjaar weergeeft	53.3996 (8.2266)	473
Aantal jaren ervaring rechter	Continue variabele die het aantal jaren ervaring van de rechter in het vonnisjaar weergeeft	13.7473 (4.1182)	473
Rechter gehuwd ⁹	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter gehuwd is, gelijk aan 0 anders	0.7230 (0.4480)	473
Rechter ongehuwd	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter ongehuwd is, gelijk aan 0 anders	0.1755 (0.3808)	473
Rechter (feitelijk) gescheiden	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter feitelijk gescheiden of gescheiden is, gelijk aan 0 anders	0.1015 (0.3023)	473
Ervaring als parketmagistraat	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter ervaring heeft als parketmagistraat, gelijk aan 0 anders	0.3658 (0.4826)	257
Diploma: gerechtelijke stage rechter	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter een gerechtelijke stage voltooid heeft, gelijk aan 0 anders	0.2162 (0.4125)	259
Diploma: beroepsbekwaamheid ¹⁰ rechter	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de rechter een examen inzake beroepsbekwaamheid voltooid heeft, gelijk aan 0 anders	0.9112 (0.2850)	259

Tabel 2: Gemiddelden en definities van de onafhankelijke variabelen (rechters)

2.2 Parketmagistraten

In tabel 3 worden de beschrijvende statistieken van de onafhankelijke variabelen met betrekking tot de parketmagistraten weergegeven. Wanneer men kijkt naar het geslacht van de parketmagistraten, blijkt dat er slechts in 14.17 procent van de zaken in de steekproef een mannelijke parketmagistraat aanwezig was, in de overige 85.83 procent van de zaken was de parketmagistraat vrouwelijk. Om specifieker te zijn bestaat de beschreven steekproef uit 26 vrouwelijke en 16 mannelijke parketmagistraten, die in respectievelijk 406 en 67 rechtszaken de rol van procureur vervulden. De jongste parketmagistraat in de steekproef was 20 jaar in het jaar van het vonnis en de oudste had een leeftijd van 54 jaar. De gemiddelde leeftijd van de parketmagistraten in het vonnisjaar was ongeveer 38 jaar. De parketmagistraat met de minste ervaring was nog maar een paar maanden

⁹ Referentiecategorie.

¹⁰ Referentiecategorie.

werkzaam, terwijl die met de meeste ervaring er al 18 jaren op had zitten. Het gemiddeld aantal jaren ervaring van de parketmagistraten bedroeg 6.73 jaar. Wanneer men kijkt naar de burgerlijke staat van de parketmagistraten, ziet men dat 24.52 procent gehuwd is, 69.56 procent ongehuwd is, 0.85 procent (feitelijk) gescheiden is en 5.07 procent feitelijk samenwonend is. In totaal heeft 93.23 procent en 6.98 procent van de parketmagistraten respectievelijk een gerechtelijke stage en een examen inzake beroepsbekwaamheid voltooid. Het feit dat deze twee waarden samen meer dan 100 procent vormen, kan verklaard worden door dezelfde reden als degene gegeven in de bespreking van de beschrijvende statistieken van de rechters.

Variabele	Definitie	Gemiddelde (standaarddeviatie)	Observaties
Vrouwelijke parketmagistraat	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de parketmagistraat vrouwelijk is, gelijk aan 0 indien mannelijk	0.8583 (0.3491)	473
Leeftijd parketmagistraat	Continue variabele die de leeftijd van de parketmagistraat in het vonnisjaar weergeeft	38.0528 (4.3860)	473
Aantal jaren ervaring parketmagistraat	Continue variabele die het aantal jaren ervaring van de parketmagistraat in het vonnisjaar weergeeft	6.7329 (3.2813)	473
Parketmagistraat gehuwd ¹¹	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de parketmagistraat gehuwd is, gelijk aan 0 anders	0.2452 (0.4307)	473
Parketmagistraat ongehuwd	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de parketmagistraat ongehuwd is, gelijk aan 0 anders	0.6956 (0.4607)	473
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de parketmagistraat feitelijk gescheiden of gescheiden is, gelijk aan 0 anders	0.0085 (0.0917)	473
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de parketmagistraat feitelijk samenwonend is, gelijk aan 0 anders	0.0507 (0.2197)	473
Diploma: gerechtelijke stage parketmagistraat	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de parketmagistraat een gerechtelijke stage voltooid heeft, gelijk aan 0 anders	0.9323 (0.2514)	473
Diploma: beroepsbekwaamheid ¹² parketmagistraat	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de parketmagistraat een examen inzake beroepsbekwaamheid voltooid heeft, gelijk aan 0 anders	0.0698 (0.2550)	473

Tabel 3: Gemiddelden en definities van de onafhankelijke variabelen (parketmagistraten)

¹¹ Referentiecategorie.

¹² Referentiecategorie.

3. Controlevariabelen

De beschrijvende statistieken van de controlevariabelen worden gepresenteerd in tabel 4. Bij enkele van deze variabelen kan nog wat extra uitleg verschaft worden die niet terug te vinden is in de tabel. Zo was de jongste beklagde op het moment dat de feiten zich voordeden 17 jaar en de oudste 83 jaar. Ongeveer 44.82 procent van de beklagden had nog geen eerdere veroordelingen en 88.16 procent had nog geen eerdere veroordelingen inzake zedenmisdrijven. Het grootste aantal veroordelingen dat een beklagde op zijn strafblad had staan was 47, voor zedenmisdrijven bedroeg dit aantal 4. Het minimumaantal slachtoffers in een zaak was 0, dit was vaak het geval in zaken betreffende kinderporno en openbare zedenschennis. Het grootste aantal slachtoffers dat in een zaak terugkwam was 11. Het maximumaantal tenlasteleggingen in hoofde van een beklagde bedroeg ook 11. Wat de kwalificatie van het misdrijf betreft, zijn er nog twee andere typen zedendelicten die in de dataset voorkomen, met name ontuchthuis en aanzetten tot ontucht. Aangezien deze delicten respectievelijk 6 en 1 keer terugkomen in de volledige dataset van alle 1,015 observaties, heeft het weinig zin om deze variabelen te gebruiken in de modellen. Met betrekking tot de verzwarende omstandigheden zijn er ook enkele variabelen die wegens hun laag aantal observaties uit de regressies worden gelaten. Het gaat hier om de volgende verzwarende omstandigheden: of het slachtoffer gestorven is ten gevolge van de feiten, of de beklagde leider was van een vereniging, of de beklagde lid was van een vereniging en of het misdrijf gepleegd werd uit haatoverwegingen. Deze variabelen komen respectievelijk 1, 2, 10 en 3 keer voor in de gehele dataset.

In onderstaande tabel worden de controlevariabelen ingedeeld volgens verschillende kenmerken. De eerste groep controlevariabelen heeft betrekking op de kenmerken van de beklagde. Het gaat hier over het geslacht van de beklagde, de leeftijd van de beklagde, het geboorteland van de beklagde, of de beklagde illegaal in het land verbleef, of de beklagde destijds werkloos was, of de beklagde kinderen heeft, of de beklagde de Nederlandse taal beheerste (via de variabele tolk) en of de beklagde in voorhechtenis zat op het moment van het vonnis. De reden dat deze variabelen worden toegevoegd is omdat het hier gaat om extralegale factoren die (on)bewust kunnen meespelen bij de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. Uit bestaand onderzoek blijkt dat de leeftijd, het geslacht en de etniciteit van de beklagde worden gelinkt aan de attributies van risico op recidive en gevaarlijkheid. Zo zouden jonge, mannelijke en zwarte beklagden vaker als gevaarlijker worden bestempeld en zal sneller gedacht worden dat deze beklagden een groter risico op herhaling hebben, wat leidt tot een zwaardere bestraffing (Steffensmeier & Britt, 2001; Steffensmeier & Hebert, 1999). Ook zouden rechters een voorkeur hebben voor beklagden van dezelfde afkomst als zichzelf (Chew & Kelley, 2012). Hoewel de etniciteit in dit onderzoek niet wordt opgenomen als variabele, zal wel gecontroleerd worden voor de invloed van het geboorteland van de beklagde, of de beklagde illegaal in het land verbleef en of de beklagde de Nederlandse taal beheerste. Uit verschillende andere Amerikaanse onderzoeken (Kruttschnitt & Green, 1984; Lim et al., 2016; Ulmer & Kramer, 1996; Zatz, 2000) blijkt ook dat vrouwelijke beklagden veel milder bestraft worden dan hun mannelijke tegenhangers, wat ook overeenkomt met de mening van de geïnterviewde rechter. Deze laatste vermeldde expliciet dat hij, tijdens de beoordeling van zedenfeiten, veel milder was ten opzichte van vrouwelijke beklagden. Hiernaast werd in het interview met de rechter duidelijk dat wanneer de beklagde kinderen heeft, hier rekening mee wordt gehouden bij het uitspreken van de

straf. Ook de werkzaamheid van de beklaagde is een factor waar vaak rekening mee wordt gehouden bij de straftoemeting. Verder zou de voorhechtenis in hoofde van de beklaagde ook van invloed kunnen zijn op de uitkomst van het proces. Het feit dat de rechter rekening houdt met de beslissing tot voorlopige hechtenis van de beklaagde werd ook reeds aangehaald in de literatuurstudie van deze masterproef, meer bepaald in de context van het 'dekken' van de voorlopige hechtenis. Dit is een fenomeen waarbij de rechter een vrijheidsstraf uitspreekt die minstens de duur van de voorlopige hechtenis betreft (Teerlinck, 2014). Naast deze extralegale factoren worden er nog een paar kenmerken, die betrekking hebben op de achtergrond van de beklaagde, toegevoegd als controlevariabelen. Het betreft hier het aantal eerdere veroordelingen en het aantal eerdere veroordelingen voor zedenmisdrijven. Eerder onderzoek wijst namelijk uit dat het aantal eerdere veroordelingen van de beklaagde een krachtige invloed heeft op de veroordelingsbeslissing en de keuze van de straf en strafmaat (Steffensmeier & Britt, 2001; Steffensmeier & Hebert, 1999).

Naast de kenmerken van de beklaagde kunnen ook de kenmerken van het slachtoffer een invloed hebben op het beslissingsproces van de rechter. Uit het afgenomen interview bleek dat, hoewel de rechter hoopte dat het geen factor van betekenis zou zijn, er onbewust wel rekening gehouden kan worden met de nationaliteit/het geboorteland van het slachtoffer. In het reviewartikel van Zatz (2000) wordt bovendien aangehaald dat beklaagden die veroordeeld worden voor moord of voor verkrachting van een blank slachtoffer vaker een veel strengere straf krijgen toebedeeld dan beklaagden die vervolgd worden voor het vermoorden of verkrachten van een zwart slachtoffer. Ook het geslacht van het slachtoffer zou volgens de geïnterviewde rechter een rol kunnen spelen. Zo vertelde de rechter dat hij bijvoorbeeld veel zwaarder tilt aan feiten betreffende ernstig geweld wanneer er een vrouwelijk slachtoffer in het spel is, dan wanneer het om een mannelijk slachtoffer gaat.

De volgende clustergroep controlevariabelen betreft de kenmerken van het misdrijf. De objectieve variabelen waarvoor gecontroleerd wordt hebben te maken met het aantal slachtoffers, de aanwezigheid van fysiek bewijs en het aantal tenlasteleggingen. Logischerwijze zal er strenger bestraft worden wanneer er meerdere slachtoffers in het spel zijn, wanneer het fysiek bewijs praktisch ontegensprekelijk is en wanneer er meerdere tenlasteleggingen zijn in hoofde van de beklaagde. Hiernaast wordt er in deze groep nog gecontroleerd voor de context-specifieke omstandigheden, namelijk of de beklaagde onder invloed was, of het slachtoffer risicovol gedrag vertoonde, of het slachtoffer weerstand bood, of het slachtoffer onder invloed was en of het slachtoffer door de uitvoering van het misdrijf verwondingen had opgelopen. Indien de beklaagde onder invloed was of indien het slachtoffer risicovol gedrag vertoonde, zou de rechter milder kunnen oordelen ten opzichte van de beklaagde. In het geval van de andere context-specifieke omstandigheden wordt het omgekeerde verwacht.

Hiernaast is er nog een groep controlevariabelen die betrekking heeft op de kwalificatie van het misdrijf. Er wordt meer bepaald een onderscheid gemaakt tussen de misdrijven verkrachting, zedenschennis, prostitutie, schunnige films en prenten, mensenhandel, kinderporno, belaging en aanranding van de eerbaarheid. De reden dat al deze verschillende zedenfeiten aan de controlevariabelen worden toegevoegd, is dat bijvoorbeeld de kans dat er tastbaar bewijs wordt gevonden groter is in het geval van kinderporno dan in het geval van zedenschennis. Dit maakt dat

beklaagden die misdrijven gepleegd hebben met betrekking tot kinderporno mogelijkwijze vaker veroordeeld en zwaarder bestraft worden, in vergelijking met zedenschennis.

De laatste groep controlevariabelen betreft de verzwarende omstandigheden, meer specifiek of er bij de uitvoering van het misdrijf een wapen werd gebruikt, de relatie tussen de beklaagde en het slachtoffer, de minderjarigheid van het slachtoffer (ingedeeld in verschillende leeftijdscategorieën), of er sprake was van wettelijke herhaling, of de beklaagde een bloedverwant is van het slachtoffer en/of gezag had over het slachtoffer, of er sprake was van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging, of de beklaagde het slachtoffer lichamelijk gefolterd of opgesloten heeft tijdens de uitvoering van het misdrijf, of de beklaagde tijdens de uitvoering van het misdrijf gebruik heeft gemaakt van listige kunstgrepen of andere vormen van geweld en of de beklaagde misbruik heeft gemaakt van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer. Zoals de naam het zegt zullen de verzwarende omstandigheden er logischerwijze voor zorgen dat de rechter de beklaagde zwaarder bestraft.

Variabele	Definitie	Gemiddelde (standaarddeviatie)	Observaties
Kenmerken beklaagde:			
Voorhechtenis bij vonnis	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde in voorhechtenis zat op het moment van het vonnis, gelijk aan 0 anders	0.2093 (0.4072)	473
Tolk	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde op de zitting(en) werd bijgestaan door een tolk, gelijk aan 0 anders	0.1332 (0.3401)	473
Vrouwelijke beklaagde	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde vrouwelijk is, gelijk aan 0 indien mannelijk	0.0106 (0.1024)	473
Leeftijd beklaagde	Continue variabele die de leeftijd van de beklaagde op vonnisdatum weergeeft	39.6512 (13.7628)	473
Buitenlands geboorteland beklaagde	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde niet in België geboren is, gelijk aan 0 anders	0.2812 (0.4500)	473
Beklaagde illegaal	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde illegaal in België verbleef, gelijk aan 0 anders	0.0550 (0.2282)	473
Beklaagde kinderen	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde kinderen heeft, gelijk aan 0 anders	0.2854 (0.4521)	473
Beklaagde werkloos	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde werkloos was, gelijk aan 0 anders	0.3657 (0.4821)	473
Aantal veroordelingen beklaagde	Continue variabele die het aantal veroordelingen die de beklaagde reeds had weergeeft	2.2135 (4.3148)	473

Aantal zedenveroordelingen beklaagde	Continue variabele die het aantal zedenveroordelingen die de beklaagde reeds had weergeeft	0.1586 (0.4938)	473
Kenmerken slachtoffer:			
Vrouwelijk slachtoffer	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer vrouwelijk is, gelijk aan 0 indien mannelijk	0.8478 (0.3596)	473
Buitenlands geboorteland slachtoffer	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer niet in België geboren is, gelijk aan 0 anders	0.2008 (0.4011)	473
Kenmerken misdrijf:			
Aantal slachtoffers	Continue variabele die het aantal slachtoffers weergeeft	1.6575 (1.2576)	473
Fysiek bewijs	Binaire variabele gelijk aan 1 indien er fysiek bewijs ¹³ aanwezig was, gelijk aan 0 anders	0.7548 (0.4307)	473
Beklaagde onder invloed	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde tijdens de feiten onder invloed was van drank en/of drugs, gelijk aan 0 anders	0.1332 (0.3401)	473
Slachtoffer risicovol gedrag	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer risicovol gedrag vertoonde voor/tijdens de feiten, gelijk aan 0 anders	0.2579 (0.4380)	473
Slachtoffer onder invloed	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer tijdens de feiten onder invloed was van drank en/of drugs, gelijk aan 0 anders	0.0867 (0.2816)	473
Slachtoffer verwondingen	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer verwondingen had ten gevolge van de feiten, gelijk aan 0 anders	0.1543 (0.3616)	473
Slachtoffer weerstand	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer weerstand heeft geboden om de feiten tegen te gaan, gelijk aan 0 anders	0.4038 (0.4912)	473
Aantal tenlasteleggingen	Continue variabele die het aantal tenlasteleggingen in hoofde van de beklaagde weergeeft	2.4630 (1.6349)	473
Kwalificatie misdrijf:			
Verkrachting	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = verkrachting, gelijk aan 0 anders	0.6258 (0.4844)	473
Zedenschennis	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = zedenschennis, gelijk aan 0 anders	0.0719 (0.2586)	473

¹³ Fysiek bewijs = tastbaar bewijs (bloed, kleren, foto's ...), bekentenis, getuigen enzovoort.

Prostitutie	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = prostitutie, gelijk aan 0 anders	0.0846 (0.2785)	473
Schunnige films en prenten	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = schunnige films en prenten, gelijk aan 0 anders	0.0106 (0.1024)	473
Mensenhandel	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = mensenhandel, gelijk aan 0 anders	0.0338 (0.1810)	473
Kinderporno	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = kinderporno, gelijk aan 0 anders	0.1036 (0.3051)	473
Belaging	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = belaging, gelijk aan 0 anders	0.0465 (0.2108)	473
Aanranding van de eerbaarheid ¹⁴	Binaire variabele gelijk aan 1 indien misdrijf = aanranding van de eerbaarheid, gelijk aan 0 anders	0.6638 (0.4729)	473
Verzwarende omstandigheden:			
Misdrijf gebruik wapen	Binaire variabele gelijk aan 1 indien er tijdens de feiten een wapen werd gebruikt door de beklaagde, gelijk aan 0 anders	0.0655 (0.2477)	473
Relatie: leerkracht	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde de leerkracht van het slachtoffer was, gelijk aan 0 anders	0.0063 (0.0795)	473
Relatie: (ex)partners	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde en het slachtoffer (ex)partners waren, gelijk aan 0 anders	0.1099 (0.3131)	473
Relatie: collega's	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde en het slachtoffer collega's waren, gelijk aan 0 anders	0.0042 (0.0650)	473
Relatie: vreemden	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde en het slachtoffer vreemden waren, gelijk aan 0 anders	0.2685 (0.4436)	473
Relatie: kennissen ¹⁵	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde en het slachtoffer kennissen waren, gelijk aan 0 anders	0.3002 (0.4588)	473
Slachtoffer <10jaar	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer minder dan 10 jaar oud was op het moment van de feiten, gelijk aan 0 anders	0.2135 (0.4102)	473
Slachtoffer 10-14jaar	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer tussen de	0.3277 (0.4699)	473

¹⁴ Referentiecategorie.

¹⁵ Referentiecategorie.

	10 en de 14 jaar oud was op het moment van de feiten, gelijk aan 0 anders		
Slachtoffer 14-16jaar	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer tussen de 14 en de 16 jaar oud was op het moment van de feiten, gelijk aan 0 anders	0.2896 (0.4541)	473
Slachtoffer 16-18jaar	Binaire variabele gelijk aan 1 indien het slachtoffer tussen de 16 en de 18 jaar oud was op het moment van de feiten, gelijk aan 0 anders	0.1607 (0.3676)	473
Wettelijke herhaling	Binaire variabele gelijk aan 1 indien er sprake was van wettelijke herhaling in hoofde van de beklaagde, gelijk aan 0 anders	0.0761 (0.2654)	473
Bloedverwant en/of gezag	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde een bloedverwant was of gezag had over het slachtoffer, gelijk aan 0 anders	0.4207 (0.4942)	473
Aanranding met geweld of bedreiging	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gebeurde, gelijk aan 0 anders	0.6110 (0.4880)	473
Lichamelijke foltering of opsluiting	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de feiten samengingen met lichamelijke foltering of opsluiting van het slachtoffer, gelijk aan 0 anders	0.0528 (0.2240)	473
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde direct of indirect gebruik maakte van listige kunstgrepen of andere vormen van geweld, gelijk aan 0 anders	0.0380 (0.1915)	473
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	Binaire variabele gelijk aan 1 indien de beklaagde misbruik heeft gemaakt van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer, gelijk aan 0 anders	0.0253 (0.1574)	473

Tabel 4: Gemiddelden en definities van de controlevariabelen

Hoofdstuk 4: Regressieanalyses

1. Inleiding

Een regressieanalyse is een techniek om te onderzoeken welke variabelen een invloed hebben op de afhankelijke variabele. In dit hoofdstuk zullen in totaal 9 verschillende regressies worden getest. Er zal hier gekeken worden naar het effect van verscheidene onafhankelijke variabelen op een binaire of continue afhankelijke variabele. De continue variabele zal steeds geschat worden via de Ordinary Least Squares methode, beter bekend als OLS. Voor de binaire afhankelijke variabelen wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van de OLS-techniek om een Linear Probability Model, oftewel LPM, te schatten, aangezien dit model in het geval van binaire afhankelijke variabelen het makkelijkste is in gebruik.

Om na te gaan in welke mate de variabelen van elkaar afhangen wordt in onderstaande regressies de determinatiecoëfficiënt (R^2) gebruikt. Deze maatstaf geeft de fractie van de steekproefvariantie aan die verklaard wordt door het model (Stock & Watson, 2015). De R^2 kan waarden aannemen tussen 0 en 1. Een R^2 van 1 betekent dat de gebruikte variabelen veranderingen in de afhankelijke variabele perfect voorspellen. Wanneer de R^2 gelijk is aan 0, betekent dit dat het model absoluut niet goed is in het verklaren van de steekproefvariantie (Stock & Watson, 2015; Wooldridge, 2013). Hoe hoger de R^2 , hoe beter het geschatte model dus past bij de data. Naast de determinatiecoëfficiënt zal ook de F-statistiek in onderstaande regressies gepresenteerd worden. Ook deze maatstaf kan gebruikt worden om de *goodness of fit* te checken van het gebruikte model. Aan de hand van de F-statistiek wordt nagegaan of het geschatte model al dan niet statistisch significant is. Wanneer de F-statistiek lager ligt dan het vooraf geformuleerde betrouwbaarheidsniveau betekent dit dat de gebruikte variabelen slecht zijn in het verklaren van de variatie in de afhankelijke variabele. Hiermee wordt met andere woorden bedoeld dat het model slechts in zeer beperkte mate wordt verklaard door de empirische data (Wooldridge, 2013). In de onderstaande tabellen wordt er soms een puntje bij de waarde van de F-statistiek weergegeven. In dat geval heeft STATA besloten om de F-statistiek niet zichtbaar te maken. Dit gebeurt opdat er geen misleidende resultaten worden weergegeven, niet omdat er noodzakelijk iets mis is met het model. Het feit dat de waarde van de F-statistiek vervangen wordt door een puntje, is dan ook geen probleem.

Naast de determinatiecoëfficiënt en de F-statistiek zal er in de onderstaande resultaten ook melding worden gemaakt van de significantie van de geschatte variabelen. Die significantie wordt getoetst door middel van het vergelijken van de t-waarde van een variabele met een bepaalde kritische t-waarde. Voor het betrouwbaarheidsniveau van 90 procent, 95 procent en 99 procent wordt de absolute waarde van de t-waarde respectievelijk vergeleken met de kritische waarde 1.65, 1.96 en 2.58. Indien de t-waarde van de variabele groter is dan de kritische waarde, wordt de variabele geacht statistisch significant te zijn (Stock & Watson, 2015; Wooldridge, 2013).

Hiernaast worden in onderstaande tabellen de geschatte coëfficiënten van de variabelen en hun standaardfouten gepresenteerd. In het geval van een statistisch significante variabele, kan er aan de hand van de coëfficiënt gemeten worden hoeveel invloed een onafhankelijke variabele nu juist heeft op de afhankelijke variabele. Ook de richting van de invloed wordt aan de hand van de coëfficiënten duidelijk. De standaardfout van een geschatte variabele is een schatting van de

standaarddeviatie van die variabele. De standaarddeviatie is een maatstaf die de spreiding van de distributie van de afhankelijke variabele rond zijn gemiddelde weergeeft. De standaardfout is dus, met andere woorden, een schatting van de standaardafwijking van het steekproefgemiddelde. Met betrekking tot de standaardfout worden kleine waardes geacht beter te zijn aangezien dit aangeeft dat de observaties niet te veel afwijken van het steekproefgemiddelde. Tenslotte wordt ook de N, oftewel het aantal observaties dat gebruikt wordt in elke regressieanalyse, weergegeven (Stock & Watson, 2015; Wooldridge, 2013).

2. Correlatiecoëfficiënt

De correlatiecoëfficiënt gaat na in welke mate variabelen samenhang hebben en kan waarden aannemen tussen -1 en 1 (Stock & Watson, 2015; Wooldridge, 2013). Wanneer de absolute waarde van deze coëfficiënt groter is dan 0.80, spreekt men van een sterke correlatie. Leeftijd en ervaring zijn vaak, maar zeker niet altijd, aan elkaar gekoppeld. Wanneer de correlatiecoëfficiënt van deze twee variabelen berekend wordt op basis van dezelfde data als deze gebruikt voor het opstellen van de beschrijvende statistieken, blijkt dat deze coëfficiënt 0.6568 bedraagt voor de rechters en 0.8595 voor de parketmagistraten. Aangezien het verband tussen de variabelen leeftijd en ervaring betrekkelijk sterk is bij de parketmagistraten, wordt ervoor geadviseerd om in deze regressies telkens slechts één van deze twee variabelen toe te voegen. Er zullen dus, voor de parketmagistraten, aparte regressieanalyses worden uitgevoerd naargelang er gebruik wordt gemaakt van de variabele leeftijd, dan wel van de variabele aantal jaren ervaring. Ook voor de overige variabelen is er een correlatiematrix uiteengezet, waaruit blijkt dat de gebruikte variabelen geen sterke samenhang vertonen en er dus geen sprake is van multicollineariteit.

3. Kwadratische term

In het kader van het kwalitatief onderzoek maakte de geïnterviewde rechter duidelijk dat wanneer een magistraat meer ervaring opbouwt en ouder wordt, hij ook meer mensenkennis opdoet, meer begrip kan tonen voor de situatie van de beklagde en hierdoor ook toleranter is in zijn uitspraak. Na verloop van tijd komt er echter een kantelpunt: rechters met veel ervaring hebben vaak al gelijkaardige excuses gehoord van beklagden, waardoor ze meer en meer immuun worden voor dergelijke argumenten. Dit kan zich dan uiten in een strengere bestraffing. Het kantelpunt dat hier beschreven wordt, geeft aanleiding voor het gebruik van een kwadratische term. Een kwadratische term wordt toegevoegd aan een regressieanalyse wanneer men verwacht dat de relatie tussen een onafhankelijke en een afhankelijke variabele op een bepaald moment verandert. In het geval dat hierboven beschreven wordt, wordt door de rechter dus verwacht dat de afzonderlijke relaties tussen de onafhankelijke variabelen leeftijd en ervaring, en de afhankelijke variabelen veroordelingsbeslissing, duur gevangenisstraf en geldboete eerst negatief en later positief zijn, zodat deze relaties een U-vorm aannemen. Na het toevoegen van een kwadratische term aan een regressie, is het onmogelijk om de individuele significanties van de betrokken variabelen in isolatie van elkaar te interpreteren. Men kan bijvoorbeeld dus niet zeggen dat de variabele ervaring significant is en de variabele ervaring² niet significant; er dient te worden gekeken naar hun gezamenlijke significantie. Hoewel er in de hypotheses wordt uitgegaan van een positieve lineaire relatie, leek het toch de moeite waard om te kijken of de kwadratische term beter is in het schatten

van het model. Na het toevoegen van de kwadratische termen van de ervaring van de rechters en de parketmagistraten aan de regressieanalyses, bleek dat er geen sprake was van gezamenlijke significanties. Er kan dan ook geconcludeerd worden dat het geen zin heeft om de kwadratische term van ervaring op te nemen in de verschillende regressieanalyses. Bij de variabele leeftijd is dit echter een ander verhaal; hier bleek de kwadratische term wel significant te zijn op het 90 procent betrouwbaarheidsniveau bij de regressie met betrekking tot de parketmagistraten wanneer de afhankelijke variabele geldboete gebruikt werd. Bij de regressieanalyses die betrekking hebben op de parketmagistraten, en waarbij gebruik gemaakt wordt van de variabele leeftijd in plaats van aantal jaren ervaring, zal er dus wel gebruik worden gemaakt van een kwadratische term.

In wat volgt zullen de effecten van de karakteristieken van de rechters en de procureurs op de drie afhankelijke variabelen worden nagegaan. Zoals vermeld en gemotiveerd in de beschrijvende statistieken, worden er verschillende controlevariabelen aan de regressieanalyses toegevoegd. Uit praktische overwegingen zijn de volledige tabellen van de regressieanalyses in de bijlagen van deze masterproef geplaatst. In wat volgt zullen dus enkel de effecten van de onafhankelijke variabelen duidelijk worden weergegeven en besproken. Voor de invloeden van de verschillende controlevariabelen op de drie afhankelijke variabelen wordt er verwezen naar bijlage 3.

4. Analyses: rechters

In dit deel zullen de effecten van verschillende persoonlijke karakteristieken van de rechters op de afhankelijke variabelen veroordelingsbeslissing, duur gevangenisstraf en geldboete worden nagegaan. Er zal dan ook getracht worden een antwoord te formuleren op de vierde deelvraag, namelijk: "In welke mate oefenen de persoonlijke attributen van strafrechters een invloed uit op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting in zedenzaken behandeld aan een Belgische correctionele rechtbank?".

4.1 Veroordelingsbeslissing

Tabel 5 presenteert de effecten van de verschillende onafhankelijke variabelen met betrekking tot de rechters op de veroordelingsbeslissing. Hieruit blijkt dat geen enkele van de onderzochte onafhankelijke variabelen significant is op het 10 procent significantieniveau. Hoewel er verschillen op te merken zijn met betrekking tot de effecten van verscheidene karakteristieken op de veroordelingsbeslissing, zijn deze verschillen erg klein en vaak niet in de verwachte richting. De enige variabelen die wel de voorspelde richting aannemen zijn het diploma van gerechtelijke stage, het aantal jaren ervaring als rechter en de burgerlijke staat (feitelijk) gescheiden. Deze verschillen zijn, naast statistisch niet significant, ook vrij tot zeer klein. Alle vooropgestelde hypothesen kunnen dus verworpen worden op significantieniveau 10 procent.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke rechter	-0.0470	0.1114
Leeftijd rechter	-0.0088	0.0071
Aantal jaren ervaring rechter	0.0107	0.0086
Rechter ongehuwd	0.0973	0.1054
Rechter (feitelijk) gescheiden	-0.0918	0.1466
Ervaring als parketmagistraat	-0.2312	0.1510
Diploma: gerechtelijke stage	-0.1241	0.1259
Controlevariabelen ¹⁶		
Intercept	0.8043 **	0.3518
<i>F</i> -statistiek	4.59 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.4327	
N	364	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 5: Veroordelingsbeslissing (rechters)

4.2 Duur gevangenisstraf

Ook wat de duur van de gevangenisstraf betreft, lijkt geen enkele karakteristiek van de rechters een statistisch significante invloed uit te oefenen op het 10 procent significantieniveau. Zoals weergegeven wordt in tabel 6, zijn ook hier de meeste effecten, naast statistisch niet significant, vrij klein en niet altijd in de verwachte richting. De twee variabelen die wel de in de hypothesen vooropgestelde richting aannemen zijn het aantal jaren ervaring en de burgerlijke staat ongehuwd. Zoals aangegeven in tabel 6 zijn de effecten hiervan echter erg klein. Ook hier kunnen dus alle hypothesen verworpen worden op significantieniveau 10 procent.

¹⁶ Zie tabel 5 in bijlagen.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke rechter	-5.7872	8.0143
Leeftijd rechter	-0.6454	0.5147
Aantal jaren ervaring rechter	0.6523	0.6775
Rechter ongehuwd	-1.9163	7.9327
Rechter (feitelijk) gescheiden	1.3576	8.8851
Ervaring als parketmagistraat	-5.4236	9.8204
Diploma: gerechtelijke stage	2.1126	7.7220
Controlevariabelen ¹⁷		
Intercept	36.7729	23.1868
F-statistiek	.	
Determinatiecoëfficiënt (R ²)	0.5748	
N	271	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 6: Duur gevangenisstraf (rechters)

4.3 Geldboete

In tabel 7 worden tenslotte de effecten van de verschillende onafhankelijke variabelen met betrekking tot de rechters op de afhankelijke variabele geldboete weergegeven. In tegenstelling tot de twee vorige regressieanalyses, zijn er hier wel statistisch significante effecten terug te vinden, hoewel niet altijd in de verwachte richting. Op de eerste plaats verhoogt de verwachte kans op een geldboete in hoofde van de beklaagde met 13.53 procent wanneer de rechter een vrouw is, ceteris paribus, in vergelijking met wanneer de rechter van het mannelijke geslacht is. De hypothese die hieromtrent geformuleerd werd, kan dus niet verworpen worden op het 10 procent significantieniveau. Hiernaast is er ook een statistisch significant effect terug te vinden betreffende de burgerlijke staat van de rechter: indien de rechter ongehuwd is, verhoogt dit voor de beklaagde de verwachte kans op een geldboete met 18.05 procent, andere factoren constant gehouden, vergeleken met wanneer de rechter niet ongehuwd is. Deze vaststelling komt echter niet overeen met de vooropgestelde hypothese, waardoor deze verworpen kan worden op significantieniveau 5 procent. Het merendeel van de geschatte variabelen neemt, hoewel niet statistisch significant, wel de verwachte richting aan. De enige variabele die, naast de burgerlijke staat ongehuwd, niet de vooropgestelde richting aanneemt, is de variabele die de ervaring van de rechter als parketmagistraat weergeeft. Zoals ook het geval was bij de vorige regressieanalyses, zijn al deze

¹⁷ Zie tabel 6 in bijlagen.

effecten echter vrij klein. Voor deze variabelen kunnen de vooropgestelde hypotheses dus verworpen worden op significantieniveau 10 procent.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke rechter	0.1353 *	0.0797
Leeftijd rechter	0.0044	0.0118
Aantal jaren ervaring rechter	0.0003	0.0101
Rechter ongehuwd	0.1805 **	0.0802
Rechter (feitelijk) gescheiden	-0.1370	0.1843
Ervaring als parketmagistraat	-0.1696	0.1799
Diploma: gerechtelijke stage	-0.0843	0.1077
Controlevariabelen ¹⁸		
Intercept	0.3157 **	0.1353
F-statistiek	.	
Determinatiecoëfficiënt (R ²)	0.5728	
N	272	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 7: Geldboete (rechters)

5. Analyses: parketmagistraten

In dit deel zullen de effecten van verschillende persoonlijke karakteristieken van de parketmagistraten op de afhankelijke variabelen veroordelingsbeslissing, duur gevangenisstraf en geldboete worden nagegaan. Er zal dus een antwoord worden gezocht op de zesde en laatste deelvraag, namelijk: "In welke mate oefenen de persoonlijke attributen van procureurs een invloed uit op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting in zedenzaken behandeld aan een Belgische correctionele rechtbank?". Per afhankelijke variabele zal er een onderscheid worden gemaakt tussen de regressieanalyses die de variabele ervaring opnemen, dan wel de variabele leeftijd en diens kwadratische term.

5.1 Veroordelingsbeslissing

Tabel 8 presenteert de invloeden van de verschillende onafhankelijke variabelen met betrekking tot de parketmagistraten op de veroordelingsbeslissing. In deze tabel wordt onder meer het effect van het aantal jaren ervaring van de parketmagistraat getoond; de variabele leeftijd wordt, door eerder vermelde redenen, dus uit de regressieanalyse gelaten. Wanneer er gekeken wordt naar de gepresenteerde variabelen, ziet men dat geen enkel attribuut een statistisch significant effect heeft

¹⁸ Zie tabel 7 in bijlagen.

op de veroordelingsbeslissing, en dit op het 10 procent significantieniveau. Verder zijn de coëfficiënten ook erg klein in waarde en nemen ze vaak niet de verwachte richting aan. Enkel de variabelen die betrekking hebben op de burgerlijke staat van de parketmagistraten, nemen alle drie de voorspelde richting aan. Alle hypothesen worden dan ook verworpen op significantieniveau 10 procent.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	-0.0349	0.0578
Aantal jaren ervaring parketmagistraat	-0.0000	0.0048
Parketmagistraat ongehuwd	-0.0573	0.0436
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.0545	0.0987
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0374	0.0843
Diploma: gerechtelijke stage	0.0826	0.0652
Controlevariabelen ¹⁹		
Intercept	0.3646 ***	0.1048
F-statistiek	4.11 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.3877	
N	453	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 8: Veroordelingsbeslissing (parketmagistraten)

Ook tabel 9 demonstreert de effecten van verscheidene onafhankelijke variabelen met betrekking tot de parketmagistraten op de veroordelingsbeslissing. Het verschil met tabel 8 is dat in onderstaande tabel de variabele leeftijd is toegevoegd en de variabele ervaring is weggelaten. Hiernaast is ook de kwadratische term van de leeftijd van de parketmagistraten toegevoegd. Na de gezamenlijke significantie van de variabelen leeftijd en leeftijd² te hebben getest, blijkt de leeftijd van de parketmagistraat geen statistisch significante invloed uit te oefenen op de veroordelingsbeslissing, en dit op het 10 procent significantieniveau. Hetzelfde geldt voor alle andere onafhankelijke variabelen: geen enkele lijkt een statistisch significant effect te hebben op de onderzochte afhankelijke variabele. Met uitzondering van de variabele betreffende de gerechtelijke stage, nemen alle onafhankelijke variabelen wel de voorspelde richting aan. Zoals reeds vermeld, zijn deze effecten echter niet statistisch significant en zijn ze verder ook vrij tot zeer klein. Ook hier worden alle vooropgestelde hypothesen dus verworpen op significantieniveau 10 procent.

¹⁹ Zie tabel 8 in bijlagen.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	0.0069	0.0562
Leeftijd parketmagistraat	0.0120	0.0357
Leeftijd parketmagistraat ²	-0.0001	0.0005
Parketmagistraat ongehuwd	-0.0408	0.0425
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.1357	0.1133
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0271	0.0812
Diploma: gerechtelijke stage	0.0504	0.0586
Controlevariabelen ²⁰		
Intercept	-0.0183	0.6850
<i>F</i> -statistiek	4.43 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.3892	
N	473	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 9: Veroordelingsbeslissing (parketmagistraten)

5.2 Duur gevangenisstraf

In tabel 10 worden de effecten van de verschillende onafhankelijke variabelen op de duur van de gevangenisstraf weergegeven. In deze tabel wordt er gebruik gemaakt van de variabele aantal jaren ervaring van de parketmagistraat en wordt de leeftijd van de magistraat weggelaten. Zoals duidelijk zichtbaar is in onderstaande tabel, zijn twee van de coëfficiënten statistisch significant op het 10 procent significantieniveau en dit in de verwachte richting. Wanneer de parketmagistraat een vrouw is, verhoogt dit de duur van de gevangenisstraf in hoofde van de beklaagde met bijna 5 maanden, ceteris paribus, in vergelijking met wanneer de parketmagistraat van het mannelijke geslacht is. Indien de parketmagistraat ongehuwd is, zal de beklaagde een gevangenisstraf ontvangen die een 5-tal maanden korter is, ceteris paribus, dan wanneer de parketmagistraat niet ongehuwd is. De twee hypothesen die hieromtrent geformuleerd werden, kunnen dus niet verworpen worden op significantieniveau 10 procent. Alle overige variabelen zijn niet statistisch significant, maar nemen, met uitzondering van de variabele gerechtelijke stage, wel allemaal de verwachte richting aan. De overige hypothesen kunnen dus verworpen worden op significantieniveau 10 procent.

²⁰ Zie tabel 9 in bijlagen.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	4.9575 *	2.9369
Aantal jaren ervaring parketmagistraat	0.1439	0.2651
Parketmagistraat ongehuwd	-5.0364 *	2.6053
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-2.2648	4.6107
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-5.1847	3.6618
Diploma: gerechtelijke stage	3.3621	2.7842
Controlevariabelen ²¹		
Intercept	0.8573	5.6488
F-statistiek	13.02 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R ²)	0.5562	
N	339	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 10: Duur gevangenisstraf (parketmagistraten)

Ook tabel 11 presenteert de invloeden van meerdere onafhankelijke variabelen op de duur van de gevangenisstraf. Het verschil met tabel 10 is dat in onderstaande tabel gebruik wordt gemaakt van de leeftijd van de parketmagistraat en de kwadratische term hiervan, in plaats van dat de variabele ervaring wordt toegevoegd. Opvallend in deze regressie is dat alle coëfficiënten de verwachte richting aannemen. Drie van hen zijn bovendien statistisch significant op het 5 procent significantieniveau. Wanneer de parketmagistraat een vrouw is, neemt de duur van de gevangenisstraf in hoofde van de beklaagde met ongeveer 5.7 maanden toe, andere factoren constant gehouden, in vergelijking met wanneer de parketmagistraat mannelijk is. Indien de parketmagistraat ongehuwd, dan wel feitelijk samenwonend is, is de uitgesproken duur van de gevangenisstraf respectievelijk 5.5 maanden en 6.9 maanden korter, ceteris paribus, dan wanneer de parketmagistraat niet ongehuwd, dan wel niet feitelijk samenwonend is. De hypothesen die hieromtrent opgesteld werden, kunnen dus niet verworpen worden op significantieniveau 5 procent. Het gezamenlijke effect van leeftijd en diens kwadratische term werd apart getest op significantie, maar dit bleek niet het geval te zijn op significantieniveau 10 procent. Ook de andere variabelen zijn niet statistisch significant. Alle overige hypothesen worden dus verworpen op significantieniveau 10 procent.

²¹ Zie tabel 10 in bijlagen.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	5.6988 **	2.7789
Leeftijd parketmagistraat	2.5841	1.7719
Leeftijd parketmagistraat ²	-0.0345	0.0236
Parketmagistraat ongehuwd	-5.5141 **	2.5372
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-2.3344	4.4594
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-6.8846 **	3.2448
Diploma: gerechtelijke stage	-0.0339	2.7747
Controlevariabelen ²²		
Intercept	-43.7640	33.1787
<i>F</i> -statistiek	13.35 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5605	
N	352	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 11: Duur gevangenisstraf (parketmagistraten)

5.3 Geldboete

Tabel 12 laat de effecten van verscheidene onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele geldboete zien. Wanneer het aantal jaren ervaring van de parketmagistraat wordt toegevoegd aan de regressieanalyses en de leeftijd van de parketmagistraat wordt weggelaten, blijkt geen enkele van de onafhankelijke variabelen een invloed te hebben op de kans dat er een bijkomende geldboete wordt opgelegd, en dit op het 10 procent significantieniveau. Zoals gezien kan worden in tabel 12 zijn ook hier de coëfficiënten van de variabelen weer vrij klein. Verder lijken alle variabelen wel de voorspelde richting aan te nemen, met uitzondering van de burgerlijke staat ongehuwd. Alle vooropgestelde hypothesen worden dus verworpen op significantieniveau 10 procent.

²² Zie tabel 11 in bijlagen.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	0.0302	0.0619
Aantal jaren ervaring parketmagistraat	0.0056	0.0056
Parketmagistraat ongehuwd	0.0582	0.0417
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.1228	0.1592
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0358	0.0487
Diploma: gerechtelijke stage	-0.1057	0.0675
Controlevariabelen ²³		
Intercept	-0.2343 **	0.1076
<i>F</i> -statistiek	28.03 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5322	
N	343	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 12: Geldboete (parketmagistraten)

Tabel 13 presenteert tenslotte de effecten van verschillende onafhankelijke variabelen op de kans dat er een geldboete als bijkomende straf wordt opgelegd. In deze tabel wordt de regressie getoond waarin de variabele ervaring is weggelaten en waarin de variabele leeftijd en diens kwadratische term zijn toegevoegd. Op het eerste zicht lijken alle variabelen niet statistisch significant te zijn op het 10 procent significantieniveau. Met uitzondering van de burgerlijke staat ongehuwd, nemen alle coëfficiënten wel de voorspelde richting aan, hoewel de geschatte effecten erg klein zijn. Wat de kwadratische term betreft, zeggen de individuele significanties echter niet veel; er dient gekeken te worden naar het gezamenlijke effect van de variabele leeftijd en leeftijd². In tegenstelling tot de vorige regressieanalyses, is het gezamenlijk effect van deze variabelen hier wel statistisch significant op het 10 procent significantieniveau. Dit houdt in dat de kwadratische term beter bij de data past dan zijn originele tegenhanger. Wanneer het gezamenlijke effect van een variabele en diens kwadraat significant is, houdt dit in dat de voorspelde relatie niet-lineair is. Het teken van de coëfficiënten vertegenwoordigt dan de precieze soort van non-lineariteit. Zoals hierboven uitgelegd, werd door de geïnterviewde rechter verwacht dat de relatie tussen de leeftijd van de parketmagistraat en de straf eerst negatief en vervolgens positief zou zijn, oftewel een U-vorm zou aannemen. Uit onderstaande tabel blijkt echter duidelijk dat de relatie tussen de variabelen positief is en blijft. Er is met andere woorden helemaal geen keerpunt aanwezig in de relatie tussen de variabelen; er is altijd een positief verband. Dit verband wordt vervolgens groter naarmate de leeftijd hoger is. Qua interpretatie betekent dit dat wanneer de parketmagistraat bijvoorbeeld 38 jaar is (de gemiddelde leeftijd van de parketmagistraten in de voor deze regressie gebruikte steekproef), de verwachte kans op een

²³ Zie tabel 12 in bijlagen.

geldboete in hoofde van de beklaagde met 0.79347 procent²⁴ verhoogt, ceteris paribus. Wanneer de parketmagistraat de leeftijd van 39 jaar heeft bereikt, stijgt de verwachte kans dat er een bijkomende geldboete wordt opgelegd met 0.79663 procent, alle andere factoren constant gehouden. Wanneer de parketmagistraat 40 jaar is, verhoogt dit de verwachte kans op een geldboete met 0.79979 procent, ceteris paribus. De kans dat er een bijkomende geldboete wordt uitgesproken vergroot met andere woorden dus elk levensjaar, meer bepaald met 0.00316 procent, ceteris paribus. De hypothese die hieromtrent geformuleerd werd, kan dus niet verworpen worden op het 10 procent significantieniveau. Alle overige hypothesen worden wel verworpen op het 10 procent significantieniveau.

Onafhankelijke variabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	0.0260	0.0572
Leeftijd parketmagistraat	0.0067 *	0.0380
Leeftijd parketmagistraat ²	0.0000 *	0.0005
Parketmagistraat ongehuwd	0.0545	0.0403
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.1325	0.1452
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0001	0.0447
Diploma: gerechtelijke stage	-0.0487	0.0544
Controlevariabelen ²⁵		
Intercept	-0.0401	0.6957
<i>F</i> -statistiek	22.89 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5233	
N	356	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 13: Geldboete (parketmagistraten)

6. Conclusie

Het doel van de voorgaande regressieanalyses was om na te gaan of de vooropgestelde hypothesen bevestigd konden worden. Er werd verwacht dat een vrouwelijke magistraat, een oudere magistraat, een magistraat met meer ervaring, een magistraat die gehuwd is, een magistraat die een examen inzake beroepsbekwaamheid heeft afgelegd en een rechter met ervaring als parketmagistraat, strenger zouden zijn in het veroordelen en bestraffen van de beklaagde. Wanneer men kijkt naar de voorgaande tabellen ziet men op de eerste plaats dat de persoonlijke karakteristieken van de rechter

²⁴ $(B_1 + 2B_2X_1) = 0.0067339 + ((2 * 0.0000158) * 38)$

²⁵ Zie tabel 13 in bijlagen.

en de parketmagistraat geen invloed uitoefenen op de veroordelingsbeslissing. Wat de rechters betreft, lijkt het geslacht een invloed uit te oefenen op de beslissing om een bijkomende geldboete op te leggen. Uit voorgaande regressieanalyses blijkt namelijk dat een vrouwelijke rechter hier vaker toe overgaat dan haar mannelijke collega's. Ook bij de parketmagistraten speelt het geslacht een rol. Wanneer de variabele ervaring aan de regressieanalyses wordt toegevoegd, blijkt dat de uitgesproken duur van de gevangenisstraf hoger is wanneer de parketmagistraat een vrouw is, dan wanneer deze mannelijk is. Indien de variabele leeftijd gebruikt wordt, komt men tot dezelfde conclusie. Al deze effecten met betrekking tot het geslacht zijn echter vrij klein. Op basis van voorgaande regressieanalyses kan dus geconcludeerd worden dat vrouwelijke rechters en procureurs ietwat strenger zijn wat betreft de bestraffing van de beklaagde dan hun mannelijke collega's. Deze vaststelling komt onder andere overeen met de bevindingen van de onderzoeken van Peresie (2005) en Steffensmeier & Hebert (1999). Het feit dat vrouwelijke rechters en parketmagistraten strenger zijn kan eventueel verklaard worden door het feit dat vrouwen zich meer kunnen identificeren met het slachtoffer, aangezien het meestal vrouwen zijn die slachtoffer worden van zedendelicten (Kretser, 1992). Ook de geïnterviewde rechter haalde aan dat, in het kader van zedenfeiten, vrouwelijke rechters zich mogelijk makkelijker kunnen associëren met een vrouwelijk slachtoffer. Vrouwelijke rechters en parketmagistraten kunnen namelijk gevoeliger zijn voor de positie van het slachtoffer. In het geval van de rechters kan dit zich uiten in de door hen uitgesproken straffen en strafmaten. In het geval van de procureurs kan dit leiden tot een strengere strafvordering tijdens het requisitoir. Aangezien rechters toch vaak rekening houden met de strafvordering van het Openbaar Ministerie, kan deze strengere strafvordering dus ook leiden tot een strengere bestraffing.

Een tweede belangrijke vaststelling die gedaan kan worden heeft betrekking op de burgerlijke staat van de parketmagistraat. Zo blijkt uit de regressieanalyse, degene die de variabele ervaring opneemt, dat de uitgesproken duur van de gevangenisstraf enkele maanden korter is wanneer de parketmagistraat ongehuwd is, vergeleken met wanneer dit niet het geval is. Wanneer de variabele leeftijd toegevoegd wordt, ziet men dat de uitgesproken duur van de gevangenisstraf ietwat lager is indien de parketmagistraat ongehuwd is en indien hij feitelijk samenwonend is, in vergelijking met wanneer de parketmagistraat respectievelijk niet ongehuwd en niet feitelijk samenwonend is. Deze vaststellingen komen overeen met de vooropgestelde hypothese, die stelde dat gehuwde parketmagistraten strenger zijn in de keuze van de strafmaat dan hun niet-gehuwde collega's. Aangezien er voor de parketmagistraten nog geen gelijkaardig onderzoek voor handen is, is het dus ook onmogelijk om hier een vergelijking te maken met de resultaten van andere studies. Ook bij de rechters lijkt de burgerlijke staat een rol te spelen, doch in de omgekeerde richting als verwacht. Zo blijkt dat de verwachte kans dat de beklaagde een bijkomende geldboete krijgt opgelegd, hoger is wanneer de rechter ongehuwd is, vergeleken met wanneer hij niet ongehuwd is.

Tenslotte blijkt dat ook de leeftijd van de parketmagistraat een invloed kan uitoefenen op de uitkomst van het proces, hoewel deze invloed zeer beperkt is. Zo komt in de regressieanalyse van de parketmagistraten, degene waarin de variabele leeftijd is toegevoegd, naar voren dat hoe ouder de parketmagistraat is, hoe hoger de verwachte kans is dat er een bijkomende geldboete wordt opgelegd. Er dient wel benadrukt te worden dat het hier gaat om een, hoewel statistisch significant, erg klein effect.

Om de betrouwbaarheid en validiteit van voorgaande bevindingen te verzekeren, werd er voor elke regressie apart naar het aantal magistraten en de variatie in hun persoonlijke karakteristieken gekeken. Wat de rechters betreft, blijkt dat het laagst gebruikte aantal 18 verschillende rechters bedraagt, die in totaal uitspraken deden in 272 zaken. Voor de parketmagistraten gaat dit over 35 verschillende personen die een rol vervulden in 340 zaken. De persoonlijke karakteristieken van de rechters en parketmagistraten zijn, naast voldoende gevarieerd, ook steeds behoorlijk evenredig verdeeld. Hoewel onderzoek op grotere schaal zeker kan worden aangeraden, kan men toch stellen dat de verkregen resultaten vrij betrouwbaar zijn. Hiernaast zijn de bevindingen ook betrekkelijk robuust, aangezien er in de regressieanalyses steeds gecontroleerd wordt voor een vrij groot aantal factoren die een impact kunnen hebben op de uitkomst van het proces. Het is echter wel belangrijk om te vermelden dat het nooit mogelijk is om te controleren voor alle factoren die mogelijk een impact kunnen hebben op de afhankelijke en onafhankelijke variabele(n). Een werkelijk causaal verband kan, op basis van de resultaten van voorgaande regressieanalyses, niet vastgesteld worden. Wanneer er dus bijvoorbeeld gesteld wordt dat vrouwelijke rechters strenger zijn betreffende de beslissing om een bijkomende geldboete op te leggen, is het belangrijk om te weten dat deze vaststelling afhankelijk is van veel andere kenmerken waarvan niets of weinig geweten is en waarvoor dus niet gecontroleerd kan worden. Echte solide conclusies met betrekking tot de invloed van de persoonlijke karakteristieken van de magistraten op de straftoemeting kunnen dus niet geformuleerd worden.

TITEL V: Conclusies

Gedurende de laatste decennia is er veel onderzoek verricht naar de oorzaken van de soms ongelijke (of ongelijk ogende) behandeling van beklaagden in het gerechtelijk systeem. Zo zijn er verschillende, vooral Amerikaanse, studies gebeurd inzake het effect van de persoonlijke attributen van rechters, beklaagden en juryleden op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting (Abrams et al., 2012; Alesina & La Ferrara, 2014; Anwar et al., 2012; Argys & Mocan, 2004; Depew et al., 2016; Kulik, Perry, & Pepper, 2003; Lim et al., 2016; Steffensmeier & Britt, 2001). De grote vraag onderliggend aan al deze onderzoeken, is of het gerechtelijk proces wel werkelijk objectief of *unbiased* is (Depew, Eren, & Mocan, 2016). In tegenstelling tot de Verenigde Staten, is er in België nog maar weinig informatie omtrent dit onderwerp ter beschikking. Met deze masterproef werd er getracht om, vanuit een Belgische context, bij te dragen aan het geheel van studies hieromtrent. Gedurende het voorbije jaar werd dan ook onderzoek gevoerd naar het effect van de persoonlijke karakteristieken van rechters en procureurs, werkzaam aan een Belgische correctionele rechtbank, op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting.

Het antwoord op de centrale onderzoeksvraag: "In welke mate oefenen de persoonlijke attributen van een strafrechter en een procureur een invloed uit op de uitkomst van het proces in zedenzaken behandeld aan een Belgische correctionele rechtbank?" is niet eenduidig. Op basis van het literatuuronderzoek, hoofdzakelijk afkomstig uit Amerikaanse studies, kan gesteld worden dat de persoonlijkheid van de rechter een impact kan hebben op de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting. Uit het praktijkonderzoek, gevoerd aan een Belgische correctionele rechtbank, blijkt dat enkele persoonlijke karakteristieken van zowel de rechter als de procureur een invloed uitoefenen op de straftoemeting in zedenzaken. Uit de regressieanalyses blijkt dat vooral het geslacht van de rechter en de parketmagistraat een impact heeft op de uitkomst van het proces. Zo oefent het geslacht van de rechter een invloed uit op de beslissing een bijkomende geldboete op te leggen, terwijl het geslacht van de procureur een rol speelt in de bepaling van de duur van de gevangenisstraf. Verder zijn er ook beperkte significante effecten vast te stellen inzake de burgerlijke staat van de procureur op de strafmaat en de burgerlijke staat van de rechter op de keuze een bijkomende geldboete op te leggen. Het overige significante effect dat betrekking heeft op de leeftijd van de parketmagistraat, is verwaarloosbaar qua omvang. Er moet dan ook vastgesteld worden dat, hoewel er verschillen zijn in de straftoemeting naargelang de verscheidenheid van enkele karakteristieken, dit de eerlijkheid van de rechtspraak amper in het gedrang brengt. In tegenstelling tot meerdere Amerikaanse onderzoeken, blijken de onderzochte Belgische magistraten vrij objectief te zijn. Hoewel ook rechters en procureurs subjectief rationeel zijn, lijkt het erop dat de magistraten in de dataset hun best doen om eventuele persoonlijke gevoelens te compenseren. Uit het kwalitatief onderzoek is ook duidelijk gebleken dat rechters geneigd zijn om aan introspectie te doen en zichzelf in vraag te stellen. Dit doen ze om ervoor te zorgen dat de gerechtelijke uitspraak geen kansspel wordt dat afhankelijk is van de gemoedstoestand van de zetelende rechter. De geïnterviewde rechter maakte erg duidelijk dat zowel hij als zijn collega's er alles aan doen om eventuele persoonlijke gevoelens te compenseren. Uit het kwantitatief onderzoek blijkt dat dit gedeeltelijk ook effectief het geval is. Hoewel er effecten van enkele variabelen op de straftoemeting worden gevonden, zijn deze invloeden vrij tot zeer beperkt, en dit zowel voor de rechters als voor de procureurs. De persoonlijke

kenmerken van de betrokken magistraten hebben dus inderdaad betrekkelijk weinig invloed op de uitkomst van het proces. Om een antwoord te formuleren op de centrale onderzoeksvraag, kan gesteld worden dat de persoonlijke attributen van een strafrechter en een procureur, werkzaam aan een Belgische correctionele rechtbank, een invloed hebben op de uitspraak omtrent de duur van de gevangenisstraf en op de beslissing om een bijkomende geldboete op te leggen, maar dat deze effecten niet zo sterk en voltallig aanwezig zijn als verwacht. Op de veroordelingsbeslissing wordt er overigens geen enkele impact van de kenmerken vastgesteld. Zoals reeds eerder vermeld, is het echter wel belangrijk om op te merken dat er geen werkelijk standvastige conclusies kunnen worden geformuleerd op basis van de bevindingen uit het praktijkonderzoek. Het is immers nooit mogelijk om te controleren voor alle factoren die een invloed kunnen hebben op de gebruikte variabelen. Dit kan ertoe leiden dat de resultaten niet altijd een volledig betrouwbaar beeld geven en mogelijkwijze (gedeeltelijk) naast de realiteit tasten.

Het feit dat de bevindingen in dit onderzoek gedeeltelijk verschillen van sommige Amerikaanse studies, kan veroorzaakt worden door de invloed van ideologie. Amerikaanse rechters worden immers aangesteld door de op dat moment heersende president. Aangezien deze een bepaalde politieke partij vertegenwoordigt, is de kans erg groot dat hij rechters aanstelt die dezelfde politieke overtuigingen delen. Presidenten kiezen net die rechters die het beleid dat zij voor ogen hebben zo goed mogelijk kunnen doorvoeren. Deze politieke voorkeur van rechters kan leiden tot reële verschillen in de rechtspraak en een minder objectief oordeel. In tegenstelling tot Amerikaanse rechters, worden Belgische rechters niet politiek verkozen. Dit kan er dus toe leiden dat Belgische rechters, in vergelijking met Amerikaanse rechters, objectiever zijn in hun uitspraak. Een andere optie ter verklaring van het verschil met sommige Amerikaanse onderzoeken, kan gevonden worden in de moraal van de Belgische rechters. Zo haalde de geïnterviewde rechter meerdere malen aan hoe belangrijk hij en zijn collega's het vonden om aan interne reflectie te doen, om zo de effecten van persoonlijke gevoelens te compenseren. De rechter maakte duidelijk dat hij en zijn collega's alles in het werk stelden om zo objectief mogelijk te oordelen, ook al gaf hij toe dat dit niet altijd even makkelijk was. Hoewel er geen generaliseerbare conclusies getrokken kunnen worden op basis van een interview met één rechter, kan er wel gesteld worden dat de moraal in de betrokken rechtbank vrij hoog ligt. Ook dit kan er dus voor zorgen dat Belgische rechters hun persoonlijke gedachten en gevoelens minder laten doorwegen in het kader van de straftoemeting. Aangezien er voor parketmagistraten geen dergelijke literatuur beschikbaar is, is het ook onmogelijk om vergelijkingen te maken met eerdere studies.

Ter afronding van deze masterproef zou ik graag nog enkele aanbevelingen voor verder onderzoek willen formuleren. Een eerste aanbeveling betreft de schaal van het uitgevoerde onderzoek. Ten opzichte van enkele bestaande studies, is het aantal gebruikte observaties in deze masterproef vrij substantieel. Sommige eerdere onderzoeken zijn namelijk gevoerd op een zeer kleine schaal, waardoor de generaliseerbaarheid van de resultaten in het gedrang komt (Johnson, 2006; Zatz, 2000). Hoewel de bevindingen van dit kwantitatief onderzoek slechts betrekking hebben op één rechtbank en dus zeker niet generaliseerbaar zijn naar alle Belgische rechters, kan men toch stellen dat er met dit onderzoek een stap in de goede richting is gezet. Een ander deel van de bestaande studies heeft dan weer gebruik gemaakt van een veel grotere dataset, wat de betrouwbaarheid van

de resultaten alleen maar ten goede komt. Een aanbeveling die hieromtrent zeker gemaakt kan worden is om een gelijkaardig onderzoek op grotere schaal uit te voeren. Dit zou meer duidelijkheid geven omtrent de invloed van persoonlijke karakteristieken en zou vooral ook meer betrouwbare en generaliseerbare resultaten genereren. Hiernaast kan het, in het kader van een grootschalige studie, interessant zijn om andere afhankelijke variabelen toe te voegen. Zo kan er in de toekomst bijvoorbeeld onderzoek gedaan worden naar de hoogte van de geldboete en naar de effectieve duur van de gevangenisstraf indien er uitstel verleend wordt.

Een andere aanbeveling heeft te maken met de tijdsspreiding van het onderzoek. Dit onderzoek focuste op zedenzaken waarin een vonnis werd uitgesproken in de periode van 1 januari 2006 tot en met 31 december 2014. Volgens mij kan het echter ook interessant zijn om onderzoek te voeren over tientallen jaren heen. Zo kan er bijvoorbeeld gekeken worden naar het verschil tussen de huidige rechtspraak en de rechtspraak van 50 jaren geleden. Aangezien er vroeger veel meer aandacht werd gehecht aan traditionele normen en waarden, lijkt het me niet onlogisch dat dit zich ook vertaalde in een strengere rechtspraak. Het lijkt me dan ook interessant om de evolutie van de rechtspraak en de objectiviteit ervan in kaart te brengen. Op die manier kan er gekeken worden naar de verbeteringen, maar ook naar de eventuele terugvallen die het gerechtelijk systeem over de jaren heen gekend heeft.

Verder bleek uit het kwalitatief onderzoek dat, afhankelijk van de persoonlijkheid van de kamervoorzitter, de meningen van de twee andere zetelende rechters meer of minder doorwegen in de uiteindelijke beslissing. De geïnterviewde rechter haalde aan dat de kamervoorzitter soms een zeer dominant persoon is, die zijn mening tracht op te leggen aan de andere rechters. Aan de andere kant komt het soms ook voor dat de kamervoorzitter de argumenten van de andere zetelende rechters laat primeren. In deze masterproef werd er enkel gefocust op de karakteristieken van de kamervoorzitter en werden de attributen van de andere rechters buiten beschouwing gelaten. Op basis van voorgaande informatie lijkt het mij echter interessant om in toekomstig onderzoek ook te controleren voor de karakteristieken van de twee andere rechters. Deze kunnen namelijk meebepalend zijn voor de uitkomst van het proces.

Hiernaast kan het ook interessant zijn om in een toekomstige studie onderzoek te verrichten naar het fenomeen groep-favoritisme. Het laboratoriumexperiment van Chen & Li (2009) toonde aan dat wanneer deelnemers gekoppeld worden aan leden van dezelfde groep, ze een grotere neiging hebben om deze leden, in vergelijking met leden van een andere groep, te belonen voor goed gedrag. Indien de leden van dezelfde groep slecht gedrag vertonen, zijn de participanten verder ook minder geneigd om hen hiervoor te straffen (Chen & Li, 2009). Wanneer leden die tot eenzelfde groep behoren verder ook nog sociale banden hebben met elkaar, verhoogt dit het zogenaamde groep-favoritisme. Sociaal contact met groepsleden zou immers leiden tot een verhoogde graad van empathie naar diezelfde leden (Goette, Huffman, & Meier, 2012). Hoewel er reeds uitgebreid onderzoek gevoerd is naar de aanwezigheid van groep-favoritisme in de rechtspraak, focust de meerderheid van de studies zich op de relatie tussen de rechter, de juryleden en de beklaagde. De onderliggende assumptie die gemaakt wordt in deze onderzoeken, is dat de uitkomst van het gerechtelijk proces beïnvloed kan worden door de aanwezigheid van gelijkaardige karakteristieken tussen de verschillende partijen (Depew, Eren, & Mocan, 2016). Door het toevoegen van interactietermen aan de regressieanalyses, kan de

impact van dit zogenaamde groep-favoritisme op de uitkomst van het proces ontdekt worden. Een beperking van het praktijkonderzoek gevoerd in het kader van deze masterproef, is dan ook het gebrek aan dergelijke interactietermen. Zo is het mogelijk dat de veroordelingsbeslissing en de straftoemeting verschillen naargelang de samenstelling van de individuele persoonlijkheden van de rechter en de procureur die de zaak behandelen. De combinatie van een specifieke rechter en een specifieke procureur kan met andere woorden een invloed uitoefenen op de uitkomst van het proces (Kim, Spohn, & Hedberg, 2015). Zo is het mogelijk dat een vrouwelijke rechter sneller de strafvordering volgt van een vrouwelijke procureur dan van een mannelijke procureur. Indien de strafvordering van de vrouwelijke procureur strenger is dan die van haar mannelijke collega, kan dit lijken alsof de rechter streng is, terwijl dit effect misschien gedeeltelijk toe te schrijven is aan de procureur (Hofer, 2012). In deze context is het dan ook interessant om, naast naar de individuele effecten van de karakteristieken van de magistraten op de uitkomst van het proces, onderzoek te voeren naar de impact van de combinatie van een specifieke rechter en een specifieke procureur.

Een laatste aanbeveling, en tegelijk ook beperking, heeft te maken met de generaliseerbaarheid van de bevindingen van dit onderzoek. Zoals reeds eerder vermeld, is het kwantitatief onderzoek van deze masterproef beperkt tot één Belgische correctionele rechtbank. De resultaten die hieruit voortkomen zijn niet generaliseerbaar naar heel België. Dit deels omwille van het feit dat hiervoor niet genoeg observaties gebruikt zijn, maar voornamelijk ook omdat er substantiële geografische verschillen zijn wat de rechtspraak betreft. In het nagesprek met de geïnterviewde rechter legde deze persoon uit dat er grote verscheidenheid is in de straftoemeting tussen de verschillende rechtbanken. Zo staat de rechtbank van eerste aanleg in Turnhout bekend voor zijn 'Turnhoutse rechtspraak', wat aangeeft dat de rechters die hier zetelen -en vooral de rechters die hier hun eerste ervaring als rechter hebben opgedaan- over hun gehele carrière betrekkelijk milder straffen. De politierechter van Dendermonde staat dan weer bekend om zijn strenge uitspraken. Op basis van deze informatie lijkt het mij dan ook zeer interessant om onderzoek te voeren naar het verschil in rechtspraak rond straf en strafmaat naargelang de ligging van de rechtbank. In toekomstig onderzoek zou er dus bijvoorbeeld gecontroleerd kunnen worden voor de geografische ligging van de rechtbank waarin de rechter zetelt en voor de ligging van de rechtbank waar de rechter zijn eerste ervaring heeft opgedaan. Er kan dan worden gekeken of er verschillen zijn in de persoonlijke attributen van rechters die in verschillende steden zetelen. Ook de ideologie van rechters kan hierbij betrokken worden; afhankelijk van de plaats waar men zetelt/zijn eerste ervaring heeft opgebouwd, heeft men misschien een andere idee ontwikkeld over wat de begrippen rechtvaardigheid en objectiviteit nu juist inhouden. Hoewel dit in België zeer moeilijk is om te onderzoeken, is dit in het kader van een grootschalig onderzoek volgens mij wel mogelijk; bijvoorbeeld met behulp van uitgebreide enquêtes. Hiernaast kan het ook interessant zijn om de proportie vreemdelingen in de stad waar de rechtbank gelegen is toe te voegen als controlevariabele. Onderzoek voeren naar de oorzaak van de verschillen in rechtspraak naargelang de ligging van de rechtbank lijkt me in elk geval zeer interessant en ook zeer nuttig. Elke rechtzoekende heeft immers recht op een eerlijk proces en, zoals het gelijkheidsbeginsel stelt, dienen mensen in gelijke omstandigheden een gelijke behandeling te krijgen. Indien er werkelijk dermate grote verschillen zouden bestaan in de rechtspraak van verschillende rechtbanken, wordt het gelijkheidsbeginsel geschonden, wat te allen tijde dient te worden vermeden. Het rechtssysteem is immers nog altijd geen lotto.

Lijst van de geraadpleegde werken

- Abrams, D. S., Bertrand, M., & Mullainathan, S. (2012). Do Judges Vary in Their Treatment of Race? *Journal of Legal Studies* (0047-2530), 41(2), 347-384.
- Alesina, A., & La Ferrara, E. (2014). A Test of Racial Bias in Capital Sentencing†. *American Economic Review*, 104(11), 3397-3433.
- Anwar, S., Bayer, P., & Hjalmarsson, R. (2012). The Impact of Jury Race in Criminal Trials*. *Quarterly Journal of Economics*, 127(2), 1017-1055.
- Argys, L. M., & Mocan, H. N. (2004). Who Shall Live and Who Shall Die? An Analysis of Prisoners on Death Row in the United States. *Journal of Legal Studies*, 33(2), 255-282.
- Becker, G. S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169.
- Boudeweel, W. (2009). *Motivering van vonnissen en arresten in strafzaken*. Universiteit Gent.
- Chen, Y., & Li, S. X. (2009). Group Identity and Social Preferences. *American Economic Review*, 99(1), 431-457.
- Chew, P. K., & Kelley, R. E. (2012). THE REALISM OF RACE IN JUDICIAL DECISION MAKING: AN EMPIRICAL ANALYSIS OF PLAINTIFFS' RACE AND JUDGES' RACE. *Harvard Journal on Racial & Ethnic Justice*, 28, 91-115.
- Crawford, C., Chiricos, T., & Kleck, G. (1998). RACE, RACIAL THREAT, AND SENTENCING OF HABITUAL OFFENDERS. *Criminology*, 36(3), 481-511.
- DAVIS, K. C. (1970). DISCRETIONARY JUSTICE. *Journal of Legal Education*, 23.
- De Busscher, M., Meese, J., Van Der Kelen, D., & Verbist, J. (2015). *Strafrecht: duiding*.
- De Coensel, S. (2016). *Het Straffenarsenaal in het Algemeen en Bijzonder Strafrecht: Analyse van het huidig kader & Voorstel tot hervorming*. Universiteit Gent.
- De Neve, E. (2014). Legaliteitsbeginsel of wettigheidsbeginsel in het strafrecht. Retrieved from <http://www.elfri.be/juridische-informatie/legaliteitsbeginsel-wettigheidsbeginsel-het-strafrecht>
- De Pauw, W. (2009). *Justitie onder invloed. Belgen en vreemden voor de correctionele rechtbank in Brussel: 28 jaar straftoemeting in drugszaken* Retrieved from https://books.google.be/books?id=gg91InORShQC&pg=PA67&lpg=PA67&dq=straftoemeting+gscriterium&source=bl&ots=N_cIBZ2Feh&sig=vzqDyqgwvLA_DenNOFzKEYFcref4&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKewiomfuM793SAhVJAsAKHR1TBvAQ6AEILDAD#v=onepage&q&f=false
- Depew, B., Eren, O., & Mocan, N. (2016). Judges, Juveniles and In-group bias.
- du Jardin, J. (2003). Het recht van verdediging in de rechtspraak van het Hof van Cassatie (1990-2003).
- Duerinckx, K. (2016). *Algemeen strafrecht voor professionele bachelors* Retrieved from <https://books.google.be/books?hl=nl&lr=&id=IBYeDQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA107&dq=opdecienen+strafrechtelijke+geldboete&ots=pU0HocrTON&sig=zUuEweKiKojejXoCrj2CpSWDzE#v=onepage&q&f=false>
- Duker, M. (2003). Legitieme straftoemeting: Een onderzoek naar de legitimiteit van de straftoemeting in het licht van het gelijkheidsbeginsel, het democratiebeginsel en het beginsel van een eerlijke procesvoering.
- Engen, R. L. (2008). Have sentencing reforms displaced discretion over sentencing from judges to prosecutors? *State University of New York Press*.
- Epstein, L., & Martin, A. D. (2004). Does Age (Really) Matter? A Response to Manning, Carroll, and Carp. *Social Science Quarterly* (Wiley-Blackwell), 85(1), 19-30.
- Federale Overheidsdienst Justitie. (2017). Magistraat worden.
- Fijnaut, C., Van Daele, D., & Parmentier, S. (2000). *Een openbaar ministerie voor de 21ste eeuw* Retrieved from https://books.google.be/books?hl=nl&lr=&id=u1wRUJEffaoC&oi=fnd&pg=PR17&dq=werking%20openbaar%20ministerie&ots=qWR3T21Q_P&sig=ZR3UW45J4raLEpNM9XeB-AdgGn0#v=onepage&q&f=false
- FOD Werkgelegenheid Arbeid en Sociaal overleg. (2017). Verhoging van de opdecienen op geldboeten. Retrieved from <http://www.werk.belgie.be/defaultNews.aspx?id=36145>
- Gibson, J. L. (1978). Judges' Role Orientations, Attitudes, and Decisions: An Interactive Model. *The American Political Science Review*, Vol. 72, No. 3 (Sep., 1978), pp. 911-924.
- Goette, L., Huffman, D., & Meier, S. (2012). The Impact of Social Ties on Group Interactions: Evidence from Minimal Groups and Randomly Assigned Real Groups.
- Gruhl, J., Spohn, C., & Welch, S. (1981). Woman as Policymakers: The Case of Trial Judges. *American Journal of Political Science*, 25(2), 308.
- Guttek, B. A. (1995). How Subjective Is Sexual Harassment? An Examination of Rater Effects. *Basic & Applied Social Psychology*, 17(4), 447-467.

- Hanebrink, B. (2010). DOES AGE OF THE JUDGE MATTER? EXPLAINING APPELLATE COURT DECISION MAKING IN AGE DISCRIMINATION CASES. 25.
- Henry, J. (2015). *Het beroepsverbod voor gefailleerden en bepaalde veroordeelden: dura lex sed lex?*, Universiteit Hasselt.
- Hofer, P. J. (2012). Data, Disparity, and Sentencing Debates: Lessons from the TRAC Report on Inter-Judge Disparity. *Federal Sentencing Reporter*, 25(1), 37-45.
- Johnson, B. D. b. c. u. e. (2006). THE MULTILEVEL CONTEXT OF CRIMINAL SENTENCING: INTEGRATING JUDGE- AND COUNTY-LEVEL INFLUENCES. *Criminology*, 44(2), 259-298.
- Justitiehuizen Vlaanderen. (2016). Elektronisch toezicht als autonome straf. Retrieved from <https://www.justitiehuizen.be/elektronisch-toezicht-als-autonome-straf>
- Kim, B., Spohn, C., & Hedberg, E. C. (2015). FEDERAL SENTENCING AS A COMPLEX COLLABORATIVE PROCESS: JUDGES, PROSECUTORS, JUDGE--PROSECUTOR DYADS, AND DISPARITY IN SENTENCING. *Criminology*, 53(4), 597-623.
- Kretser, R. (1992). Women and minorities on the judiciary. *New York State Bar Journal*, 64, 8-9.
- Kruttschnitt, C., & Green, D. E. (1984). The sex-sanctioning issue: Is it history?
- Kulik, C. T., Perry, E. L., & Pepper, M. B. (2003). Here Comes the Judge: The Influence of Judge Personal Characteristics on Federal Sexual Harassment Case Outcomes. *Law & Human Behavior (Springer Science & Business Media B.V.)*, 27(1), 69-86.
- Lim, C. S. H. c. c. e., Silveira, B. S., & Snyder Jr, J. M. (2016). Do Judges' Characteristics Matter? Ethnicity, Gender, and Partisanship in Texas State Trial Courts. *American Law & Economics Review*, 18(2), 302-357.
- Lucas, N. (2013). *De rol en positie van het openbaar ministerie*. (Master), Universiteit Gent. Retrieved from http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/060/677/RUG01-002060677_2013_0001_AC.pdf
- Manning, K. L., Carroll, B. A., & Carp, R. A. (2004). Does Age Matter? Judicial Decision Making in Age Discrimination Cases. *Social Science Quarterly (Wiley-Blackwell)*, 85(1), 1-18.
- Openbaar Ministerie. (2015). <http://www.om-mp.be/>.
- Peresie, J. L. s. a. (2005). Female Judges Matter: Gender and Collegial Decisionmaking in the Federal Appellate Courts. *Yale Law Journal*, 114(7), 1759-1790.
- Posner, R. A. (1993). What Do Judges and Justices Maximize? (The Same Things Everyone Else Does).
- Roach, K. (2008). Justice Bertha Wilson: A Classically Liberal Judge. *Supreme Court Law Review (Canada)*. 41, 193-223.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2015). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach*. Retrieved from
- Sheehan, R. S., & Mishler, W. (1992). Ideology, status, and the differential success of direct parties before the Supreme Court. *American Political Science Review*, 86(2), 464.
- Starr, S. B., & Rehavi, M. M. (2013). Mandatory Sentencing and Racial Disparity: Assessing the Role of Prosecutors and the Effects of Booker. *Yale Law Journal*, 123(1), 2-80.
- Steffensmeier, D., & Britt, C. L. (2001). Judges' Race and Judicial Decision Making: Do Black Judges Sentence Differently? *Social Science Quarterly (Wiley-Blackwell)*, 82(4), 749.
- Steffensmeier, D., & Hebert, C. (1999). Women and Men Policymakers: Does the Judge's Gender Affect the Sentencing of Criminal Defendants? *Social Forces*, 77(3), 1163-1196.
- Stock, J. H., & Watson, M. W. (2015). *Introduction to Econometrics*.
- Strafwetboek. (1867). Retrieved from http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1867060801&table_name=wet
- Teerlinck, E. (2014). *De relatie tussen strafeis en vonnis: een empirisch onderzoek in de rechtbank van eerste aanleg te Gent*. (Master), Universiteit Gent. Retrieved from http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/163/033/RUG01-002163033_2014_0001_AC.pdf
- Ulmer, J. T., & Kramer, J. H. (1996). Court communities under sentencing guidelines: Dilemmas of formal rationality and sentencing disparity.
- Ulmer, J. T., Kurlychek, M. C., & Kramer, J. H. (2007). Prosecutorial Discretion and the Imposition of Mandatory Minimum Sentences. *Journal of Research in Crime and Delinquency*.
- Van den Wyngaert, C. (2006). *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht* Retrieved from <https://books.google.be/books?id=THohY9EjmPMC&pg=PA425&lpg=PA425&dq=minimum+en+maximum+straf+rechter&source=bl&ots=UejFKiP757&sig=E5K47yeal5ubnmzH8KhGZ1SUMqw&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwj5qJQ87vDPAhWLAAsAKHY0jBVEQ6AEISDAJ#v=onepage&q=minimum%20en%20maximum%20straf%20rechter&f=false>
- Van den Wyngaert, C. (2009). *Strafrecht & Strafprocesrecht in hoofdlijnen*.
- van Duyne, P. C., & Verwoerd, J. R. A. (1985). Gelet op de persoon van de rechter: een observatie-onderzoek naar het strafrechtelijk beslissen in de raadkamer.
- Van Garsse, S., Maes, G., & Keunen, S. (2016). *Blokboek Publiek Recht Deel I en II*.

- van Velthoven, B. C. J., & van Wijck, P. W. (2013). *Recht en efficiëntie: Een inleiding in de economische analyse van het recht*.
- Vander Beken, T., & Balcaen, A. (2009). Dossievoering door de rechter: beperkingen op de discretionaire bevoegdheid van de rechter bij de straftoemeting.
- Vanderveken, S. (2014). *De motiveringsverplichting van de strafrechter*. Retrieved from http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/163/299/RUG01-002163299_2014_0001_AC.pdf
- Verbruggen, F., & Verstraeten, R. (2013). *Strafrecht & Strafprocesrecht voor bachelors*.
- Vercauteren, R. (2016). Zijn we het allemaal wel écht met elkaar eens? De Relatie tussen Sociale Inclusie en Groepsdenken.
- Verstraeten, R. (2006). *Handboek strafvordering*. Antwerpen: Maklu.
- Welch, S., Combs, M., & Gruhl, J. (1988). Do Black Judges Make a Difference? *American Journal of Political Science*, 32(1), 126.
- Wet betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie. (1964). Retrieved from <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1964/06/29/1964062906/justel>
- Wetboek van Strafvordering. (1808). Retrieved from http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lq.pl?language=nl&la=N&cn=1808111730&table_name=wet
- Wooldridge, J. M. (2013). *Introductory Econometrics: A Modern Approach*.
- Zatz, M. S. (2000). The convergence of race, ethnicity, gender, and class on court decision making: Looking toward the 21st century. *Criminal Justice: The National Institute of Justice Journal*.

Bijlagen

Bijlage 1: De misdrijven (literatuurstudie)

6.1 Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting

Als voyeurisme wordt elk misdrijf aanzien in hetwelk de dader een persoon observeert, doet observeren of van hem een beeld- of geluidsopname maakt of doet maken en dit rechtstreeks of met een hulpmiddel, zonder de toestemming van het slachtoffer, terwijl het slachtoffer naakt is of een seksuele daad stelt, en terwijl het slachtoffer zich in die omstandigheden bevindt waarin hij kan verwachten dat er geen inbreuk zal gemaakt worden op zijn persoonlijke levenssfeer; en wanneer de dader dergelijke beeld- of geluidsopnames zonder de toestemming van het slachtoffer toont, toegankelijk maakt of verspreidt, zelfs al heeft het slachtoffer ingestemd met het maken ervan (art. 371/1 Sw.)

Wetsartikel	Omstandigheden	Strafvork
Art. 371/1	Voyeurisme zoals beschreven in artikel 371/1 van het Strafwetboek Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Gevangenisstraf van zes maanden tot 5 jaar Gevangenisstraf van 12 maanden tot 5 jaar
	Slachtoffer of medeplichtige < 18 jaar Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van 5 tot 10 jaar Opsluiting van 10 tot 15 jaar
	Slachtoffer of medeplichtige < 16 jaar Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van 10 tot 15 jaar Opsluiting van tenminste 12 jaar

Tabel 14: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (1)

Er is sprake van aanranding van de eerbaarheid wanneer handelingen worden gesteld die de seksuele integriteit aantasten zoals deze door het collectief bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip wordt ervaren. Dit betekent dat de handelingen moeten worden gekenmerkt door een zekere graad van zwaarwichtigheid (De Busscher, Meese, Van Der Kelen, & Verbist, 2015).

De aanranding van de eerbaarheid wordt geregeld en bestraft in de artikelen 372 tot en met 374 Sw., die hieronder schematisch zullen worden besproken.

Wetsartikel	Omstandigheden	Strafvork
Art. 372 Sw.	Zonder geweld of bedreiging, Slachtoffer of medeplichtige < 16 jaar	Opsluiting van 5 tot 10 jaar
	Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt	Opsluiting van 10 tot 15 jaar
Art. 373 Sw.	Zonder geweld of bedreiging, Slachtoffer of medeplichtige < 18 jaar	Opsluiting van 10 tot 15 jaar
	Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt	
Art. 373 Sw.	Met geweld of bedreiging	Gevangenisstraf van zes maanden tot 5 jaar
	Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Gevangenisstraf van 12 maanden tot 5 jaar
	Met geweld of bedreiging, Slachtoffer of medeplichtige < 18 jaar	Opsluiting van 5 tot 10 jaar
Art. 373 Sw.	Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van 10 tot 15 jaar
	Met geweld of bedreiging, Slachtoffer of medeplichtige < 16 jaar	Opsluiting van 10 tot 15 jaar
Art. 373 Sw.	Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van tenminste 12 jaar
	Art. 374 Sw.	Aanranding bestaat, zodra er een begin van uitvoering is ²⁶

Tabel 15: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (2)

²⁶ Hiermee wordt de poging tot aanranding van de eerbaarheid uit het toepassingsgebied geweerd

Verkrachting is elke daad van seksuele penetratie, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt. Er is een gebrek aan toestemming wanneer de daad is opgedrongen door middel van geweld, dwang of list of wanneer de daad is mogelijk gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamelijk dan wel een geestelijk gebrek van het slachtoffer (art. 375 Sw.). Het wetsartikel betreffende de bestraffing van de verkrachting wordt hieronder besproken.

Wetsartikel	Omstandigheden	Straf en duurtijd straf
Art. 375 Sw.	Verkrachting zoals omschreven in artikel 375 van het Strafwetboek Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van 5 tot 10 jaar Opsluiting van tenminste 7 jaar
	Slachtoffer < 18 jaar Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van 10 tot 15 jaar Opsluiting van tenminste 12 jaar
	Slachtoffer > 14 jaar en < 16 jaar Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van 15 tot 20 jaar Opsluiting van tenminste 17 jaar
	Slachtoffer < 14 jaar Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van 15 tot 20 jaar Opsluiting van tenminste 17 jaar
	Slachtoffer < 10 jaar	Opsluiting van 20 tot 30 jaar

Tabel 16: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (3)

Er zijn hiernaast nog enkele artikelen die bijkomende verzwarende omstandigheden bespreken inzake de misdrijven aanranding van de eerbaarheid en verkrachting. Deze artikelen worden hieronder weergegeven.

Wetsartikel	Omstandigheden	Straf en duurtijd straf
Art. 376 Sw.	De uitvoering van de aanranding van de eerbaarheid of de verkrachting heeft geleid tot de dood van het slachtoffer	Opsluiting van 20 tot 30 jaar
	De aanranding van de eerbaarheid of de verkrachting werd voorafgegaan door of ging gepaard met lichamelijke foltering of opsluiting	Opsluiting van 15 tot 20 jaar
	Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van tenminste 17 jaar
	De aanranding van de eerbaarheid of de verkrachting werd gepleegd op een persoon in een bijzondere kwetsbare toestand (ten gevolge van de leeftijd, de zwangerschap, een ziekte, een lichamenlijk of geestelijk gebrek of een onvolwaardigheid) die bekend was aan de dader, of werd gepleegd onder bedreiging van een wapen/een op een wapen gelijkend voorwerp	Dwangarbeid van 10 tot 15 jaar
	Wanneer de beklaagde een bloedverwant is en/of (occasioneel) samenwoont met het slachtoffer of wanneer de beklaagde gezag heeft over het slachtoffer en hier misbruik van heeft gemaakt; of als de dader in een van de voorgaande bedoelde gevallen werd geholpen bij de uitvoering van het misdrijf	Opsluiting van tenminste 12 jaar

Tabel 17: Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (4)

Artikel 377bis van het Strafwetboek bepaalt dat het minimum van de hierboven aangehaalde straffen betreffende voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, kan worden verdubbeld in het geval van een gevangenisstraf en met twee jaar verhoogd in het geval van een opsluiting wanneer het misdrijf gepleegd wordt wegens de haat tegen een persoon. Dit geldt bijvoorbeeld wanneer de drijfveer om het misdrijf te plegen bestaat in de haat tegen een persoon vanwege zijn huidskleur, zijn nationaliteit, zijn seksuele geaardheid, een handicap enzovoort.

Artikel 377ter Sw. vermeldt dat in de gevallen hierboven aangehaald, of in de gevallen die bij bederf van de jeugd en prostitutie en openbare schennis van de goede zeden worden besproken, het minimum van de bij die artikelen bepaalde straffen verdubbeld kan worden in het geval van een gevangenisstraf en met twee jaar verhoogd kan worden in het geval van een opsluiting. Dit kan indien het misdrijf is gepleegd ten opzichte van een minzestienjarige en wanneer de dader met voorbedachten rade handelde door de minderjarige te benaderen met het oog op een later moment het misdrijf te plegen.

Artikel 377quater Sw. bepaalt dat wanneer een meerderjarige met behulp van informatie- en communicatietechnologie aan een minzestienjarige een voorstel doet tot ontmoeting met het doel om een misdrijf te plegen zoals aangehaald in bovenstaande artikelen of in de artikelen rond bederf van de jeugd en prostitutie of openbare schennis van de goede zeden, hij gestraft zal worden met een gevangenisstraf van 1 tot 5 jaar, indien dit voorstel wordt gevolgd door materiële handelingen die tot zo'n ontmoeting leiden.

In de gevallen beschreven in de artikelen rond voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting worden de daders veroordeeld tot ontzetting van de rechten (art. 378 Sw.). Verder bepaalt artikel 378 Sw. nog dat het aan de veroordeelde verboden kan worden om een rusthuis, home, bejaardenverblijf of elk andere structuur voor gemeenschappelijk verblijf uit te baten of in dergelijke instellingen tewerkgesteld te zijn.

Artikel 378bis bepaalt tenslotte dat verspreiding van teksten, tekeningen, foto's, beelden of geluidsfragmenten waaruit mogelijkwijze de identiteit van het slachtoffer van één van de voornoemde misdrijven kan blijken, in principe verboden²⁷ is en bestraft wordt met een gevangenisstraf van twee maanden tot 2 jaar en/of met een geldboete van 300 tot 3000 euro.

6.2 Bederf van de jeugd en prostitutie

Het bederf van de jeugd en prostitutie wordt geregeld in de artikelen 379 en 380 van het Strafwetboek. Een dader wordt hier aanzien als "hij die een aanslag tegen de zeden pleegt doordat hij, ten einde eens anders driften te voldoen, de ontucht, het bederf of de prostitutie van een minderjarige van het mannelijke of vrouwelijke geslacht opwekt, begunstigt of vergemakkelijkt" (art. 379 Sw.). De Belgische wetgever heeft ervoor geopteerd om enkel de exploitatie van andermans prostitutie strafbaar te stellen. Het stellen van ontucht of prostitutie is in België bijgevolg op zich niet strafbaar, doch wel het begunstigen ervan (De Busscher, Meese, Van Der Kelen, & Verbist, 2015).

Wetsartikel	Omstandigheden	Straf en duurtijd straf
Art. 379 Sw.	Aanslag tegen de zeden zoals omschreven in artikel 379 van het Strafwetboek	Opsluiting van 5 tot 10 jaar en geldboete van 500 tot 25 000 euro
	Slachtoffer < 16 jaar	Opsluiting van 10 tot 15 jaar en geldboete van 500 tot 50 000 euro
	Indien de daden gepleegd zijn in het kader van een vereniging, ongeacht of de schuldige leidend persoon is	Opsluiting van 15 tot 20 jaar en geldboete van 1000 tot 100 000 euro

²⁷ Tenzij met schriftelijke toestemming van het slachtoffer, van de procureur des Konings of van de met het onderzoek belaste magistraat.

	Slachtoffer < 14 jaar en/of indien de daden gepleegd zijn in het kader van een vereniging, ongeacht of de schuldige leidend persoon is	Opsluiting van 15 tot 20 jaar en geldboete van 1000 tot 100 000 euro
Art. 380 Sw.	Het aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een meerderjarige, zelfs met diens toestemming, met het doel op het plegen van ontucht of prostitutie, Het houden van een ontuchthuis, Het ter beschikking stellen van kamers voor ontucht of prostitutie met het doel een abnormaal profijt te realiseren, Het exploiteren van ontucht of prostitutie	Gevangenisstraf van 1 jaar tot 5 jaar en geldboete van 500 tot 25 000 euro
	In geval van een poging tot (één van) voorgaande misdrijven	Gevangenisstraf van zes maanden tot 3 jaar en geldboete van 100 tot 5000 euro
	Indien de dader direct of indirect gebruik maakte van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of andere vormen van dwang; of indien de dader misbruik maakte van een persoon in een bijzondere kwetsbare toestand (ten gevolge van de leeftijd, de zwangerschap, een ziekte, een lichamelijk of geestelijk gebrek, of een precaire administratieve toestand)	Opsluiting van 10 tot 15 jaar en geldboete van 500 tot 50 000 euro
	Indien de daden gepleegd zijn in het kader van een vereniging, ongeacht of de schuldige leidend persoon is	Opsluiting van 15 tot 20 jaar en geldboete van 1000 tot 100 000 euro
	Het aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden van een minderjarige met het doel op het plegen van ontucht of prostitutie, Het houden van een ontuchthuis met minderjarigen, Het ter beschikking stellen van kamers aan minderjarigen met het oog op ontucht of prostitutie en het realiseren van een abnormaal profijt, Het exploiteren van ontucht of prostitutie van een minderjarige, Het verkrijgen van ontucht of prostitutie van een minderjarige	Opsluiting van 10 tot 15 jaar en geldboete van 1000 tot 100 000 euro
	Indien de daden gepleegd zijn in het kader van een vereniging, ongeacht of de schuldige leidend persoon is	Opsluiting van 15 tot 20 jaar en geldboete van 1000 tot 100 000 euro
	Slachtoffer < 16 jaar	Opsluiting van 15 tot 20 jaar en geldboete van 1000 tot 100 000 euro
	Indien de daden gepleegd zijn in het kader van een vereniging, ongeacht of de schuldige leidend persoon is	Opsluiting van 17 tot 20 jaar en geldboete van 1000 tot 100 000 euro

	Het bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige	Gevangenisstraf van een maand tot 2 jaar en geldboete van 100 tot 2000 euro
Art. 380bis Sw.	Het in een openbare plaats door woorden, gebaren of tekens een persoon tot ontucht aanzetten Slachtoffer < 18 jaar	Gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en geldboete van 26 euro tot 500 euro Bovenstaande straf maal twee
Art. 380ter Sw.	Direct of indirect reclame maken of doen maken, verdelen of verspreiden voor een aanbod van seksuele diensten, de reclame gericht op minderjarigen of de diensten aangeboden door (klaarblijkelijk) minderjarigen Wanneer die reclame het vergemakkelijken van prostitutie of ontucht van een minderjarige tot doel of tot gevolg heeft	Gevangenisstraf van twee maanden tot 2 jaar en geldboete van 200 tot 2000 euro Gevangenisstraf van drie maanden tot 3 jaar en geldboete van 300 tot 3000 euro
	Direct of indirect reclame maken of doen maken, verdelen of verspreiden voor een aanbod van seksuele diensten, die worden aangeboden via een telecommunicatiemiddel	Gevangenisstraf van een maand tot 1 jaar en geldboete van 100 tot 1000 euro
	Het door een reclamemiddel kenbaar maken zich aan prostitutie over te geven, prostitutie van anderen te vergemakkelijken of wensen in aanraking te komen met iemand die zich aan prostitutie overgeeft; of het door een reclamemiddel aanzetten tot de seksuele exploitatie van personen of van dergelijke reclame gebruik maken	Gevangenisstraf van een maand tot 1 jaar en geldboete van 100 tot 1000 euro

Tabel 18: Bederf van de jeugd en prostitutie

Verder vermelden nog enkele artikelen van het Strafwetboek het volgende:

Artikel 382 van het Strafwetboek bepaalt dat in de gevallen van aanslag tegen de zeden en het exploiteren van prostitutie, zoals hierboven beschreven, de dader(s) veroordeeld worden tot ontzetting van de rechten. Wanneer het gaat over de exploitatie van prostitutie van meerderjarigen kan er bovendien een verbod worden uitgesproken van een jaar tot drie jaar om een drankgelegenheid, een bureau voor arbeidsbemiddeling, een hotel enzovoort uit te baten of er werkzaam te zijn (zie artikel 382 voor de volledige opsomming). Wanneer de dader reeds voor een tweede maal veroordeeld wordt voor een dergelijk misdrijf kan het verbod worden uitgesproken voor een termijn van een jaar tot twintig jaar. Indien de dader veroordeeld wordt voor aanslag tegen de zeden en exploitatie van prostitutie van minderjarigen kan dit verbod worden uitgesproken voor een tijdsperiode van een jaar tot twintig jaar.

De rechtbank kan ook de sluiting bevelen van de inrichting waar de misdrijven hebben plaatsgevonden en dit voor een termijn van een maand tot drie jaar. Indien de veroordeelde geen leidinggevend persoon is in deze inrichting, kan de sluiting enkel doorgaan indien de omstandigheden

dermate ernstig zijn dat de sluiting van de inrichting vereist is. De termijn van de sluiting is dan beperkt tot twee jaar na dagvaarding van de eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder van de inrichting (art. 382 Sw.).

Artikel 382bis Sw. vermeldt dat elke veroordeling jegens voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, bederf van de jeugd, prostitutie en openbare schennis van de goede zeden, gepleegd op of met medewerking van een minderjarige, ook leidt tot de ontzetting van het recht om deel te nemen aan onderwijs met minderjarigen, lid te zijn/deel uit te maken van een vereniging of rechtspersoon waarvan de hoofdactiviteit te maken heeft met minderjarigen, een activiteit als vrijwilliger of personeelslid/bestuurslid van een vereniging of rechtspersoon uit te oefenen waarbij de veroordeelde een vertrouwens- of gezagsrelatie heeft met minderjarigen, te wonen of zich op te houden in de zone bepaald door de rechter, en dit voor een termijn van een jaar tot twintig jaar. Deze maatregel moet steeds met bijzondere redenen verantwoord worden, rekening houdend met de ernst van de feiten en/of met de reclasseringsmogelijkheden in hoofde van de beklaagde.

In artikel 382ter Sw. wordt besproken dat de bijzondere verbeurdverklaring zelfs wordt toegepast op zaken die niet tot het eigendom van de veroordeelde behoren, zonder dat de verbeurdverklaring afbreuk doet aan de rechten die derden hebben op de verbeurdverklaarde goederen. De bijzondere verbeurdverklaring moet in dezelfde omstandigheden ook worden toegepast op het (deel van het) roerend goed, het onroerend goed, de kamer of een andere ruimte.

Artikel 382quater Sw. bepaalt tenslotte nog dat wanneer een persoon veroordeeld is voor feiten betreffende aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, bederf van de jeugd of prostitutie en die persoon door zijn beroep of hoedanigheid nog contact heeft met minderjarigen, de rechter de overzending van het strafrechtelijk gedeelte van het beschikkend gedeelte van de gerechtelijke uitspraak kan bevelen aan de werkgever van de veroordeelde. Deze maatregel moet steeds met bijzondere redenen omkleed worden, rekening houdend met de ernst van de feiten, de reclasseringsmogelijkheden in hoofde van de beklaagde en het risico op recidive.

6.3 Openbare schennis van de goede zeden

Het begrip 'goede zeden' dient te worden bepaald aan de hand van de beschermde waarden gesteld door de wet inzake openbare zedelijkheid, zoals zij door het collectief bewustzijn van het ogenblik worden aangevoeld. Onder openbare zedenschennis worden twee soorten gedragingen strafbaar gesteld. De eerste heeft betrekking op diverse vormen van het openbaar maken van met de goede zeden strijdige woorden, geschriften en beelden. Dit wordt geregeld in de artikelen 383 tot en met 384 en 387 van het Strafwetboek. De tweede slaat op het stellen van handelingen waardoor het eerbaarheidsgevoel wordt gekwetst en wordt geregeld in de artikelen 385 tot en met 386 van het Strafwetboek (De Busscher, Meese, Van Der Kelen, & Verbist, 2015).

Wetsartikel	Omstandigheden	Straf en duurtijd straf
Art. 383 Sw.	Het tentoonstellen, verkopen of verspreiden van liederen, vlugschriften of andere geschriften, afbeeldingen of prenten, die in strijd zijn met de goede zeden In de aanwezigheid van een slachtoffer < 18 jaar	Gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 26 tot 500 euro Bovenstaande straf maal twee of gevangenisstraf van zes maanden tot 2 jaar en geldboete van 1000 tot 5000 euro
	Het zingen, lezen en voordragen van schunnigheden in openbare plaatsen of ten opzichte van (verscheidene) personen In de aanwezigheid van een slachtoffer < 18 jaar	Gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 26 tot 500 euro Gevangenisstraf van zes maanden tot 2 jaar en geldboete van 1000 tot 5000 euro
	Met het oog op de verspreiding ervan, het vervaardigen, (doen) invoeren/vervoeren, overhandigen aan een distributieagent van liederen, vlugschriften of andere geschriften, afbeeldingen of prenten, die in strijd zijn met de goede zeden In de aanwezigheid van een slachtoffer < 18 jaar	Gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 26 tot 500 euro Gevangenisstraf van zes maanden tot 2 jaar en geldboete van 1000 tot 5000 euro
	Het tentoonstellen, verkopen of verspreiden, met het oog op de verspreiding ervan het vervaardigen, (doen) invoeren/vervoeren, overhandigen aan een distributieagent of door een publiciteitsmiddel bekendmaken van zinnebeelden of voorwerpen die in strijd zijn met de goede zeden In de aanwezigheid van een slachtoffer < 18 jaar	Gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 26 tot 500 euro Gevangenisstraf van zes maanden tot 2 jaar en geldboete van 1000 tot 5000 euro
	Door het tentoonstellen, verkopen of verspreiden van geschriften of door een ander publiciteitsmiddel, het gebruik van een middel voor vruchtafdrijving aanprijzen, aanwijzingen verschaffen omtrent de aanschaffing of gebruik In de aanwezigheid van een slachtoffer < 18 jaar	Gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 26 tot 500 euro Gevangenisstraf van zes maanden tot 2

		jaar en geldboete van 1000 tot 5000 euro
	Het tentoonstellen, verkopen, verspreiden, (doen) vervaardigen/invoeren/vervoeren, aan een distributieagent overhandigen of door een publiciteitsmiddel bekendmaken van tuigen bestemd om vruchtafdrijving te veroorzaken of als zodanig voorgesteld	Gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 26 tot 500 euro
	In de aanwezigheid van een slachtoffer < 18 jaar	Gevangenisstraf van zes maanden tot 2 jaar en geldboete van 1000 tot 5000 euro
Art. 383bis Sw.	Het tentoonstellen, aanbieden, verkopen, verhuren, uitzenden, leveren, verdelen, verspreiden, ter beschikking stellen, overhandigen, vervaardigen, (doen) invoeren van kinderpornografisch materiaal	Opsluiting van 5 tot 10 jaar en geldboete van 500 tot 10 000 euro
	Indien de daden gepleegd zijn in het kader van een vereniging, ongeacht of de schuldige leidend persoon is	Opsluiting van 10 tot 15 jaar en geldboete van 500 tot 50 000 euro
	Het in het bezit hebben/verwerven van kinderpornografisch materiaal	Gevangenisstraf van een maand tot 1 jaar en geldboete van 100 tot 1000 euro
Art. 384 Sw.	In de gevallen bedoeld in artikel 383; de vervaardiger van het geschrift, de afbeelding, de prent of het voorwerp	Gevangenisstraf van een maand tot 1 jaar en geldboete van 50 tot 1000 euro
Art. 385 Sw.	In het openbaar de zeden schenden door handelingen die de eerbaarheid kwetsen	Gevangenisstraf van acht dagen tot 1 jaar en geldboete van 26 tot 500 euro
	In aanwezigheid van een slachtoffer < 16 jaar	Gevangenisstraf van een maand tot 3 jaar en geldboete van 100 tot 1000 euro
Art. 387 Sw.	Het verkopen, uitdelen of aan de openbare weg tentoonstellen van oneerbare prenten/afbeeldingen/voorwerpen die de verbeelding kunnen prikkelen aan minderjarigen	Gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar en geldboete van 1000 tot 5000 euro

Tabel 19: Openbare schennis van de goede zeden

Verder zijn er nog een paar artikelen die de ontzetting van de rechten bespreken.

Artikel 388 Sw. bepaalt dat de daders veroordeeld voor feiten inzake openbare schennis van de goede zeden veroordeeld kunnen worden tot ontzetting van de rechten. Indien de misdrijven die besproken worden in artikel 383 van het Strafwetboek gepleegd zijn tegenover minderjarigen of wanneer oneerbare prenten worden getoond aan minderjarigen en indien het misdrijf tot stand is gekomen bij het uitbaten van een boekhandel, een antiquariaat, een handel in fotoartikelen of een andere soort onderneming van vertoningen, kan de rechter de sluiting van deze inrichting bevelen voor een termijn van een maand tot drie maanden. Wanneer de dader een tweede keer veroordeeld wordt voor dergelijke feiten, die gepleegd zijn binnen de drie jaar na de eerste veroordeling, kan de sluiting van de inrichting worden uitgesproken voor drie maanden tot zes maanden. Indien de dader een derde keer veroordeeld wordt voor diezelfde feiten, gepleegd binnen de vijf jaar na de tweede veroordeling, kan de rechter de definitieve sluiting bevelen. In dit geval kan de rechter ook het verbod uitspreken om nog zo'n dergelijke inrichting te exploiteren of er te werken. Indien de veroordeelde geen eigenaar, uitbater, huurder of zaakvoerder is van de voornoemde inrichting, kan de sluiting ervan enkel worden bevolen indien de omstandigheden voldoende ernstig zijn.

Artikel 389 Sw. bespreekt de duur van de ontzetting van de rechten die aangehaald werd in de desbetreffende artikelen van voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, bederf van de jeugd en prostitutie, en openbare schennis van de goede zeden. Deze begint op de dag van de veroordeling met uitstel, of op de laatste dag van de daartoe veroordeelde gevangenisstraf, of op de dag dat de straf verjaard is wanneer er geen uitstel is verleend, of op de dag van de vervroegde invrijheidstelling zolang deze niet herroepen wordt. Het verbod om een drankgelegenheid, een bureau voor arbeidsbemiddeling, een hotel enzovoort uit te baten of er werkzaam te zijn, zoals aangehaald in artikel 382 Sw., vindt echter zijn ingang op de dag waarop de veroordeling onherroepelijk is geworden. Inbreuken op de uitspraak tot ontzetting van de rechten worden gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot zes maanden en/of met geldboete van honderd euro tot duizend euro. Verder vermeldt dit artikel nog dat indien de sluiting van de inrichting wordt bevolen, dit zijn ingang vindt op de dag waarop de veroordeling onherroepelijk is geworden. Inbreuken op de uitspraak tot sluiting van de inrichting worden gestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot drie jaar en/of met een geldboete van duizend euro tot vijfduizend euro.

Bijlage 2: Interview

Inleiding:

In de Verenigde Staten is er reeds uitgebreid onderzoek verricht naar het effect van persoonlijke attributen op het beslissingsproces van rechters. Hieruit blijkt dat karakteristieken zoals het geslacht, de leeftijd, het aantal jaren ervaring en de burgerlijke staat van de rechter een invloed kunnen hebben op de veroordelingsbeslissing en de keuze van straf en strafmaat. In België was omtrent dit onderwerp nog maar weinig onderzoek gevoerd. In het kader van mijn masterproef heb ik dan ook zelf data inzake zedenzaken verzameld aan een Belgische correctionele rechtbank. Hier heb ik later regressieanalyses op uitgevoerd, om te kijken of er ook in België een effect op te merken is van dergelijke persoonlijke karakteristieken op de uitkomst van het proces. Zo heb ik gekeken naar het effect van de volgende karakteristieken van de rechter: geslacht, leeftijd, aantal jaren ervaring, ervaring als parketmagistraat, burgerlijke staat en eerder behaald diploma.

Vragen:

- 1) Eerst een algemene vraag: denkt u dat deze variabelen een impact hebben op:
 - a. (1) de veroordelingsbeslissing, de straf en de strafmaat?

Ja; als rechter heb je ook een gezin, kinderen ... Je hebt een familiale context waarin je leeft en als bepaalde misdrijven bij u aanhangig worden gemaakt, zal dat referentiekader van je gezinstoestand wel een rol spelen. Als rechter probeer je je te verplaatsen in zowel de dader als het slachtoffer. Stel nu dat je jonge kinderen hebt en iemand moet zich komen verantwoorden wegens de verkrachting van een jong kind. In dat geval leg je spontaan de link naar je persoonlijke toestand en dus spelen uw gevoelens daar een rol. Belangrijk is wel dat je moet proberen als rechter bewust te zijn van welke impact dat zou kunnen hebben en dat gevoel te neutraliseren. Niemand is 100 procent objectief maar je probeert dat wel na te streven als rechter. Ik hoop toch van mezelf voldoende in staat te zijn mijn persoonlijke gevoelens te compenseren naar de uitspraak toe. Verder kan ik me wel voorstellen dat oudere rechters bijvoorbeeld strenger bestraffen voor bepaalde misdrijven en niet voor andere; alles is niet zo rechtlijnig.

- 2) Zouden elk van deze factoren die ik hierna benoem een impact kunnen hebben op uw beslissingsproces? Waarom wel/niet?
 - a. Invloed van geslacht

Dit vind ik een moeilijke vraag. Ik persoonlijk zit altijd met twee andere rechters samen, ik zetel ook vaak met vrouwen en ik heb nooit opgemerkt dat vrouwen voor een bepaald soort misdrijf strenger of minder streng zijn dan mannen. Ik kan me echter wel voorstellen dat geslacht een rol zou kunnen spelen in bepaalde dossiers, vooral dan in zedenfeiten. Vrouwelijke rechters zouden zich misschien makkelijker kunnen associëren met een vrouwelijk slachtoffer en dat zou mogelijkerwijze in hun bestrafing tot uiting kunnen komen.

b. Invloed van leeftijd

Ikzelf werk samen met een beperkt aantal personen. Het is vrij moeilijk om daar patronen in te herkennen en vanuit die samenwerking een conclusie te distilleren. Het zou wel kunnen dat de leeftijd een invloed heeft, maar het is moeilijk om op basis van mijn persoonlijke ervaring daar uitspraken over te doen.

c. Invloed van aantal jaren ervaring

Naarmate je ouder wordt, krijg je meer levenservaring. Dan kan je ervoor kiezen om iets meer rekening te houden met de achtergrond van de mensen die voor u verschijnen. Op een bepaald moment kantelt dat vaak ook weer om: je maakt dan de keuze om dat juist niet te doen omdat je al zoveel gelijksoortige excuses hebt gehoord. Ik kan me wel moeilijk voorstellen dat die verschillen heel groot zouden zijn: dat een meer ervaren rechter bijvoorbeeld iemand tien jaar zou geven in plaats van zes jaar, vergeleken met iemand die minder ervaring heeft.

d. Invloed van ervaring als parketmagistraat

Die lijken inderdaad net iets strenger te zijn.

e. Invloed van burgerlijke staat

Kiezen voor het huwelijk betekent nog altijd dat je meer traditioneel in het leven staat, dat je meer belang hecht aan normen en waarden. Dit zou volgens mij ook in de bestraffing tot uitdrukking kunnen komen, in de zin dat gehuwde rechters hierin strenger zijn.

f. Invloed van eerder behaald diploma

i. Invloed van gerechtelijke stage

Als stagiair heb je nog maar beperkte juridische ervaring. Die mensen zouden milder kunnen zijn vanwege hun jongere leeftijd denk ik, maar ik heb het nog nooit op een duidelijke manier zelf vastgesteld.

ii. Invloed van examen inzake beroepsbekwaamheid

Dit is ook een toegangsmogelijkheid, net zoals het mondeling evaluatie examen. Deze twee zijn allebei bedoeld voor mensen die x-aantal jaren ervaring aan de balie achter de rug hebben. Het examen inzake beroepsbekwaamheid is iets minder streng qua toegang als het mondeling evaluatie examen (daar moet je een hele carrière als advocaat voor achter de rug hebben). Ik kan me wel voorstellen dat mensen die advocaat bij de balie zijn geweest milder zouden bestraffen dan mensen die voordien procureur zijn geweest. Parketmagistraten zijn al magistraat en die kunnen meteen postuleren als rechter; die komen meestal op een andere manier binnen bij de rechtbank. Als het klopt dat je strenger wordt naarmate je ouder wordt, moet dat ook spelen bij die drie categorieën; naargelang de toegangspoort is de gemiddelde leeftijd anders en dit zou zich dan moeten

vertalen. Om te concluderen verwacht ik dat als je een balie achtergrond vergelijkt met een achtergrond als parketmagistraat, dat die laatste repressiever is. De leeftijd zelf is dan nog een andere factor die relevant is.

iii. Invloed van mondeling evaluatie examens

Zie antwoord op vorig puntje.

3) Zoals ik reeds heb aangehaald, is er in de Verenigde Staten al veel onderzoek verricht naar het effect van de persoonlijke karakteristieken van de rechter op diens beslissingsproces. Gebaseerd op de resultaten van die onderzoeken, heb ik zelf enkele hypothesen geformuleerd; verbanden waarvan ik verwacht dat ze standhouden:

a. Vrouwelijke rechters zijn strenger: dit voornamelijk in seksuele discriminatie en intimidatie zaken. De reden die hiervoor gegeven wordt, is dat vrouwen zich meer kunnen identificeren met het slachtoffer, aangezien het meestal vrouwen zijn die het slachtoffer worden van dergelijke misdrijven. In welke mate bent u het hiermee eens?

Ik kan hier een stuk in volgen. Op de eerste plaats denk ik dat vrouwelijke rechters hier zich wel bewust van zijn en dit ook willen compenseren. Hiernaast denk ik dat de verschillen in oordelen tussen mannelijke en vrouwelijke rechters niet enorm groot zijn. Tenslotte denk ik dat er een onderscheid dient gemaakt te worden naargelang de materie; zo kan deze toestand heel anders zijn wanneer het bijvoorbeeld gaat om financieel strafrecht. Wanneer het specifiek over zedenzaken gaat, kan ik er wel inkomen dat vrouwen strenger zouden zijn.

b. Oudere rechters zijn strenger: dit onder andere omwille van het feit dat oudere rechters misschien meer conventioneel ingesteld zijn in vergelijking met jongere rechters en hierdoor misdrijven ook zwaarder bestraffen. Gaat u mee in deze redenering en indien ja, in hoeverre?

Als we het specifiek hebben over zedenzaken, dan ga ik hier in mee. Jongeren experimenteren veel op seksueel gebied, die toetsen grenzen af. Als je jonger bent als rechter, herinner je je beter hoe je vroeger zelf was. Dat zou een factor kunnen zijn die meespeelt. Als je geconfronteerd wordt met seksueel grensoverschrijdend gedrag zal dit frisser in je geheugen zitten wanneer je zelf over grenzen bent gegaan bij het experimenteren.

c. Rechters met meer ervaring zijn strenger: deze rechters zijn soms intoleranter geworden ten opzichte van de beklagde, dit door de ervaringen die ze in het verleden al hebben opgedaan in deze context. In welke mate bent u het hier mee eens?

Er zijn tegenwoordig geen babyrechters meer: bij de Hoge Raad is het beleid gesteld op een officieuze leeftijdslimiet van ongeveer 34 jaar, veel jongere rechters zijn er niet; die mogen dat niet worden. Als je daar abstractie van maakt, zie je doorheen de leeftijd een evolutie: vanaf uw pubertijd over jongvolwassenheid naar volwassenheid bouw je mensenkennis op en hou je meer rekening met

mensen hun achtergrond, kan je beter plaatsen wat er misloopt in een mensenleven en kan je meer begrip daarvoor hebben. Op een zekere leeftijd, en wanneer je al meer ervaring hebt als rechter, begint dat echter weer te kantelen en heb je al zoveel excuses gehoord dat je daar immuun voor wordt. Ik kan me voorstellen dat je dan weer repressiever wordt en denkt "dat heb ik nu al zo vaak gehoord, denk niet alleen aan uzelf". Ikzelf hou toch minder rekening met excuses die ik al zo vaak heb gehoord.

- d. Rechters met ervaring als parketmagistraat zijn strenger: in verschillende onderzoeken wordt dit effect vastgesteld. Wat is uw mening hierover?

Ik geloof dat rechters die reeds ervaring hebben als parketmagistraat inderdaad strenger zijn. Ik vertrouw er voor een stuk wel op dat rechters bij zichzelf herkennen dat ze bepaalde neigingen hebben om repressiever te zijn en dat ze dit ook compenseren. Dit omdat de rechtzoekende er recht op heeft dat het geen lotto wordt. Het is echter wel zo dat andere rechters andere karakters hebben. Sommigen zijn meer geneigd tot introspectie, stellen zichzelf meer in vraag dan anderen, maar ik hoop wel dat de meeste collega's dat doen. Ik ben er ook van overtuigd dat de meerderheid dit doet.

- e. Gehuwde rechters zijn strenger: dit omdat gehuwde rechters misschien eerder conservatieve waarden nastreven. In welke mate bent u het hiermee eens?

Reeds op geantwoord.

- f. Rechters die een examen inzake beroepsbekwaamheid of een mondeling evaluatie examen voltooid hebben, zijn strenger: aangezien het examen inzake beroepsbekwaamheid en het mondeling evaluatie examen bedoeld zijn voor juristen met verschillende jaren ervaring, had ik de hypothese geformuleerd dat deze meer ervaren juristen meer de zaken zouden relativeren, aangezien ze mogelijkwijze al ervaring hebben in het verdedigen of omgaan met beklagden. Wat denkt u hierover?

Reeds op geantwoord.

- 4) Denkt u dat uzelf en rechters in het algemeen, al dan niet bewust, soms rekening houden met factoren zoals:

- a. Het geslacht, de nationaliteit en de leeftijd van de beklagde?

Ik zal je eerst wat vertellen over mijn voorgeschiedenis. Ik was eerst correctioneel rechter in Antwerpen, dan jeugdrechter en dan weer correctioneel rechter. Verder heb ik ook gezeteld in de kamer van uithandengeving. Uit mijn ervaring weet ik dat er zeker rekening gehouden wordt met de **leeftijd** van de beklagde. Minderjarigen die zedenfeiten plegen worden niet gestraft, maar krijgen maatregelen opgelegd (die ze zelf wel beschouwen als straffen). De benadering is daar helemaal anders. Het is de bedoeling om in de context van een minderjarige beklagde een oplossing te zoeken als jeugdrechter. Het is de bedoeling om het gedrag van minderjarigen te corrigeren met de nodige begeleiding en hen alleen te straffen als het echt nodig is. Daar wordt erg rekening gehouden met de leeftijd, met het feit dat men nog volop aan het experimenteren is, dat de hersenen niet volgroeid zijn ... Vaak wordt beslist tot een uithandengeving: er wordt dan een deskundige aangesteld om de minderjarige psychologisch te onderzoeken en om te adviseren. Het is pas als er echt geen

alternatieven meer zijn dat die uit handen wordt gegeven om dan te worden gedagvaard door de bijzondere jeugdraad (noemt nu kamer uithandengeving) en te worden berecht als een volwassene. Indien de beklagde meerderjarig is, kan de leeftijd een rol spelen in de zin van dat men verwacht wordt meer te weten als men ouder is. Er zijn echter nog andere factoren die een belangrijke rol spelen, zoals bijvoorbeeld bij incest: een ouder persoon die incest pleegt op zijn eigen familie, daar kan ik me wel voorstellen dat veel collega's dat heel zware feiten vinden omdat je je in je eigen gezin veilig zou moeten voelen en je ouders je veiligheid zouden moeten garanderen in plaats van op de koop toe misbruik te maken. Aangezien je al een zekere leeftijd moet hebben om ouder te kunnen zijn, kan de leeftijd zeker meespelen wanneer nagedacht wordt over de veroordeling en de (zwaarte van de) straf.

Ik zou heel graag denken dat de **nationaliteit** van de beklagde geen rol speelt, maar ik heb weet van wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat allochtonen in bepaalde landen het risico lopen om zwaarder bestraft te worden. Hier dient men wel de vraag te stellen of de feiten dezelfde zijn; men dient te kijken of er geen andere factoren in het spel zijn. De culturele achtergrond en de manier waarop je omgaat met schuld en schaamte kan een impact hebben op de mate waarin je bereid bent je schuld te betuigen voor de rechtbank. Deze betuiging van schuld, of het gebrek eraan, kan zeker een impact hebben op de strafmaat. Er zijn volgens mij veel factoren die kunnen spelen. Ik hoop dan ook dat als er onderzoek wordt gevoerd rond dit onderwerp, dat men enkel datgene vergelijkt dat hetzelfde is.

Wat het **geslacht** betreft, kan ik zeggen dat ik effectief minder streng ben voor vrouwelijke beklagden. Om een voorbeeld te geven: vanuit de Verenigde Staten zijn er regelmatig berichten via internationale media over leerkrachten die een relatie hebben met minderjarige leerlingen. Hier wordt heel anders op gereageerd in de pers en ook door het publiek als het gaat over een mannelijke leerkracht die misbruik maakt van vrouwelijke leerlingen ten opzichte van een vrouwelijke leerkracht die 'misbruik' maakt van mannelijke leerlingen. Je ziet in dat laatste geval vaak commentaren verschijnen in de aard van: "wat een gelukzak die leerling".

Denkt u dat u en andere rechters, wanneer deze zaak die u net aanhaalde aan jullie zou worden voorgelegd, effectief bewust anders zouden oordelen wanneer het gaat om een vrouwelijke dan wel een mannelijke beklagde?

Ik denk wel dat dat bij de hele bevolking meespeelt; de idee dat een mannelijke leerkracht per definitie misbruik maakt van vrouwelijke leerlingen. De omgekeerde situatie wordt toch anders benaderd. Mannelijke leerlingen hebben er namelijk voor 'gekozen' om een relatie aan te knopen met een vrouwelijke leerkracht. Als nu die beide zaken zouden worden gedagvaard zou ik duidelijk de vrouwelijke leerkracht minder zwaar bestraffen dan de mannelijke.

b. Of de beklagde werkloos is?

Ja, hier wordt absoluut rekening mee gehouden! Dit is een klassieke voorwaarde die heel vaak wordt opgelegd; werk zoeken of houden. Het is ook een factor die vaak door advocaten wordt uitgespeeld: de advocaat hoopt dat zijn cliënt zijn job kan houden dus vraagt hij een werkstraf of een voorwaardelijke straf. Dat wordt heel vaak gepleit, het is een troefkaart die heel vaak wordt

getrokken om duidelijk te maken dat, in het geval van een strenge effectieve veroordeling, de cliënt riskeert van ook nog eens zijn job te verliezen. De kers op de taart is dat men soms dan zegt van "ja, als de job verdwijnt, kan het slachtoffer ook niet worden vergoed." Op die manier speelt de werkloosheid van de beklaagde ook zeker mee bij de rechter.

c. Of de beklaagde kinderen heeft?

Dit heeft zeker een invloed. Dit is ook een troefkaart die door advocaten wordt uitgespeeld, in de zin van dat de beklaagde een gezin heeft om voor in te staan. Wat zou er dan met zijn gezin gebeuren als de beklaagde een strenge straf krijgt? Je kan dan geneigd zijn als rechter om een mogelijkheid te zoeken om die effectieve bestraffing te vermijden, bijvoorbeeld een gevangenisstraf met probatie-uitstel.

Stel dat het nu specifiek gaat over een beklaagde die terechtstaat voor kinderporno; een misdrijf dat geassocieerd wordt met het misbruiken van kinderen. Wordt er dan nog steeds geprobeerd door de rechter om een effectieve bestraffing te vermijden wanneer de beklaagde kinderen heeft?

In principe is het zo dat, als iemand wordt aangetroffen in het bezit van kinderporno, je erop mag vertrouwen dat het jeugdparket in kennis wordt gesteld en dat, indien nodig, er een jeugdrechter mee toezicht houdt dat die zaak onder controle is. Ik denk dat het hebben van kinderen dan op zich niet zo'n belangrijke factor is bij het zwaarder of lichter bestraffen. De kinderen die misbruikt worden om het materiaal te krijgen zijn het slachtoffer en het is om die reden dat je dat verschijnsel moet beteugelen en niet omdat die beklaagde zelf kinderen heeft. Natuurlijk, als die man pedofiele neigingen heeft (wat wordt nagegaan via de jeugdrechter), dan is dat een andere zaak.

d. De burgerlijke staat van de beklaagde?

Daar let ik amper op, wat toch een indicatie is dat ik er weinig rekening mee houd. Ik kan me ook moeilijk voorstellen dat andere collega's dat wel een belangrijke factor zouden vinden. Misschien kan het zijn dat collega's bij de behandeling van dossiers daar onbewust aandacht voor hebben, maar ik kan het me moeilijk voorstellen.

e. Het geslacht, de nationaliteit en de leeftijd van het slachtoffer?

De leeftijd van de slachtoffers van zedenfeiten is zeker een factor waarmee rekening wordt gehouden, het gaat hier namelijk dan om verzwarende omstandigheden. Wat de nationaliteit betreft, hoop ik dat het geen factor van betekenis is, maar ik vrees dat die mogelijkheid wel bestaat. Ik hoop wel dat dit bij mij en mijn collega's geen rol speelt en dat die verschillen niet groot zijn. Verder vind ik het belangrijk dat er hierbij wordt stilgestaan en dat alles in het werk wordt gesteld om dergelijke situaties te voorkomen. Wat het geslacht van het slachtoffer betreft, vind ik het moeilijk om een degelijk antwoord te formuleren. Ik kan me echter wel voorstellen dat geslacht een rol zou kunnen spelen in bepaalde dossiers. Persoonlijk heb ik veel respect voor vrouwen; er is nooit een excuus om een vrouw te slaan. Ik kan me in die context wel voorstellen dat een vrouw die het slachtoffer is geworden van bijvoorbeeld ernstig geweld, dat dat voor mij veel zwaarder aankomt dan een man die daar slachtoffer van wordt. Dit omdat je ergens wel verwacht dat mannen meer van zich kunnen

afbijten. Het geslacht van het slachtoffer zou dus een rol kunnen spelen in het beslissingsproces van rechters, ook bij mezelf.

f. Of de beklaagde reeds in voorhechtenis zat bij het vonnis?

Ze hebben al mensen vrijgesproken die een lange voorhechtenis achter de rug hadden. Dit is iets heel delicaat, maar als er onvoldoende bewijs is moeten ze mensen vrijspreken. Dit is niet noodzakelijk een blaam voor andere magistraten die zijn tussengekomen; uw beoordeling in het vooronderzoek kan helemaal anders zijn dan uw beoordeling op het einde van de rit. Iemand vrijspreken die in voorhechtenis heeft gezeten, betekent niet noodzakelijk dat de parketmagistraat of onderzoeksrechter in de fout is gegaan. De voorhechtenis van de beklaagde zou echter zeker een rol kunnen spelen in bepaalde gevallen, hoewel het niet zou mogen.

U zegt dat het vrijspreken van een beklaagde die lange tijd in voorhechtenis heeft gezeten iets delicaat is, waarom niet?

Je spreekt de mening van de parketmagistraat tegen plus het is natuurlijk nooit leuk voor die collega's om achteraf te horen dat ze hebben meegewerkt aan de voorhechtenis van iemand die achteraf geacht wordt onschuldig te zijn aan de feiten. Verder hebben magistraten sterk het gevoel dat er enkel belangstelling is van de pers als het dossier spectaculair is of als er fouten worden gemaakt en dat er weinig belangstelling is voor zaken waar alles wel correct loopt. Hier speelt ook de schadevergoeding die kan worden geclaimd een belangrijke rol. Dat is namelijk nog een ogenblik waarop alles in de pers kan worden uitgesmeerd en er kan worden gesproken over een fout van justitie, terwijl er niet noodzakelijk een fout is. Het gaat gewoon puur om een beoordeling op verschillende momenten van verschillende elementen op basis van verschillende criteria, namelijk aanwijzingen ten opzichte van bewijzen van schuld.

5) Zijn er bij zedenzaken verschillen in de behandeling van de zaak (hiermee bedoel ik de veroordelingsbeslissing, straf en strafmaat) naargelang de rechters die de zaak behandelen (dus bijvoorbeeld 1 rechter die opmerkelijk strenger straft dan de andere) of spreken rechters bijvoorbeeld bepaalde richtlijnen af om zoveel mogelijk uniform te straffen?

Ik weet dat er in Nederland afspraken zijn tussen de rechters en dat er zogenaamde indicatieve tabellen bestaan. Ik weet verder ook dat eraan wordt gedacht om dat in de toekomst ook bij ons in te voeren. Zelf ben ik hier een voorstander van, maar tegelijkertijd vind ik ook dat er geen afbreuk mag worden gedaan aan de individuele vrijheid van rechters om met alle omstandigheden rekening te houden. De rechters moeten uiteindelijk in de spiegel kunnen blijven kijken en zich kunnen identificeren met de straf die wordt uitgesproken in ieder individueel geval. Het is wel zo dat rechters vaak bij elkaar gaan horen, zaken bespreken en eventueel vragen stellen zoals "wat zou jij opleggen van straf?". Ze hebben een gedeeld beroepsgeheim dus dat is geen probleem. Er wordt dus op die manier tussen rechters wel rekening gehouden met elkaars uitspraken.

- 6) Denkt u dat de behandeling van zaken door drie rechters zorgt voor een strengere beoordeling of juist niet? En waarom?

Het is moeilijk om die vergelijking te maken omdat het vooral de complexe dossiers zijn die op kamers met meerdere rechters terecht komen. Ook de zaken waar belangrijke straffen worden gevorderd, zoals voormalige assisenzaken, komen hier terecht. Dit zijn dus andere zaken dan degene die worden gedagvaard bij één rechter. Hierdoor is het moeilijk voor mij om de beoordeling te vergelijken. Zedenzaken komen sowieso op een kamer met drie terecht. Voordien kwamen zaken op 8C, dat is de drugskamer, nu is dat op 5C. Ik ben zelf soms ook op 8C gaan inspringen en naargelang de samenstelling was er wel een verschil in gemiddelde strafmaat, maar geen spectaculair verschil, bijvoorbeeld zes jaar in plaats van vijf jaar. Dat was ongeveer het maximum aan verschil in de mate waarin ik die vergelijking kan maken.

Indien u zetelde met twee andere rechters, merkte u dan een verschil op naargelang de persoon van de voorzitter?

De persoonlijkheid van de voorzitter speelt enorm mee. Je hebt voorzitters die dominanter zijn, die geneigd zijn om hun eigen mening naar voren te schuiven en te verwachten dat anderen daar zich bij aansluiten. Daarnaast heb je het andere extreme; voorzitters die een afwachtende houding aannemen, die eerst het woord geven aan de bijzitters en pas dan met hun eigen mening komen. Dit speelt een enorm belangrijke rol in de manier waarop bij een collegiale kamer die beslissing tot stand komt. Meestal is het wel zo dat je een meerderheid moet hebben van twee rechters die het eens zijn over de straf en over de schuldigverklaring. Je moet dus sowieso compromissen sluiten en een beetje naar elkaar toegroeien, maar dit neemt niet weg dat de persoonlijkheid van de voorzitter een zeer belangrijke rol speelt.

- 7) Uit mijn dataset met betrekking tot de karakteristieken van de rechters blijkt dat sommige rechters zowel een gerechtelijke stage als een examen inzake beroepsbekwaamheid voltooid hebben. Aangezien het normaliter voldoende is om één van deze twee te behalen, is deze constatering uitermate vreemd. Heeft u er weet van dat bepaalde rechters inderdaad zowel een gerechtelijke stage als een examen inzake beroepsbekwaamheid hebben voltooid? Zo ja, wat is hier de reden/verklaring voor?

Momenteel zijn de spelregels aangepast: per jaar mag je kiezen om ofwel een gerechtelijke stage te voltooien ofwel het examen af te leggen, maar je mag hetzelfde jaar niet die twee tegelijkertijd afleggen. Dit was vroeger echter wel mogelijk, waardoor bepaalde mensen beide behaald hebben. Iets wat ik zelf heel merkwaardig vond, was dat er bepaalde mensen niet geslaagd waren voor het examen, maar wel voor de stage en dit in hetzelfde jaar. Dit wijst er toch op dat die twee qua moeilijkheidsgraad dicht bij elkaar liggen. Verder ken ik ook mensen die geslaagd waren voor het examen, terwijl ze al met de stage begonnen waren, en dan hun stage hebben stopgezet omdat ze op een andere manier zijn binnen geraakt. Anderen waren dan weer in hetzelfde jaar geslaagd voor zowel de stage als het examen. De reden om in hetzelfde jaar aan allebei deel te nemen is om je kansen te verhogen. Dit is natuurlijk slim gezien, maar intussen is die mogelijkheid weer afgeschaft.

Bijlage 3: Tabellen regressieanalyses

4. Analyses inclusief controlevariabelen: rechters

4.1 Veroordelingsbeslissing

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke rechter	-0.0470	0.1114
Leeftijd rechter	-0.0088	0.0071
Aantal jaren ervaring rechter	0.0107	0.0086
Rechter ongehuwd	0.0973	0.1054
Rechter (feitelijk) gescheiden	-0.0918	0.1466
Ervaring als parketmagistraat	-0.2312	0.1510
Diploma: gerechtelijke stage	-0.1241	0.1259
Voorhechtenis bij vonnis	-0.0456	0.0442
Tolk	-0.0491	0.0776
Vrouwelijke beklaagde	-0.2251 *	0.1067
Leeftijd beklaagde	0.0005	0.0013
Buitenlands geboorteland beklaagde	0.0167	0.0546
Beklaagde illegaal	0.0491	0.0650
Beklaagde kinderen	0.0246	0.0368
Beklaagde werkloos	-0.0530	0.0377
Aantal veroordelingen beklaagde	-0.0044	0.0049
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	0.0085	0.0448
Vrouwelijk slachtoffer	0.0117	0.0489
Buitenlands geboorteland slachtoffer	0.1097 ***	0.0423
Aantal slachtoffers	0.0204	0.0127
Fysiek bewijs	0.4171 ***	0.0542
Beklaagde onder invloed	-0.0828	0.0615
Slachtoffer risicovol gedrag	0.1025 **	0.0454
Slachtoffer onder invloed	0.0711	0.0850
Slachtoffer verwondingen	-0.0454	0.0524
Slachtoffer weerstand	0.0338	0.0382
Aantal tenlasteleggingen	0.0215	0.0157
Verkrachting	-0.0643 *	0.0385
Zedenschennis	-0.0803	0.0724
Prostitutie	-0.1176 *	0.0667
Schunnige films en prenten	-0.2091 **	0.0951
Mensenhandel	-0.1238	0.1904
Kinderporno	0.0311	0.0503
Belaging	-0.0948	0.0654
Misdrijf gebruik wapen	0.0033	0.0915
Relatie: leerkracht	-0.2124 **	0.1061
Relatie: (ex)partners	0.0803	0.0648
Relatie: collega's	-0.0044	0.0833
Relatie: vreemden	0.0321	0.0529
Slachtoffer < 10 jaar	-0.0513	0.0496
Slachtoffer 10-14 jaar	-0.0303	0.0382

Slachtoffer 14-16 jaar	0.0102		0.0442
Slachtoffer 16-18 jaar	-0.1505	**	0.0650
Wettelijke herhaling	0.1009	*	0.0525
Bloedverwant en/of gezag	0.0278		0.0467
Aanranding met geweld of bedreiging	0.1275	***	0.0427
Lichamelijke foltering of opsluiting	-0.1129		0.0845
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	0.3371	**	0.1554
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	-0.2039		0.1521
Intercept	0.8043	**	0.3518
F-statistiek	4.59	***	
Determinatiecoëfficiënt (R ²)	0.4327		
N	364		
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau			

Tabel 5: Veroordelingsbeslissing (rechters)

4.2 Duur gevangenisstraf

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt		Robust SE
Vrouwelijke rechter	-5.7872		8.0143
Leeftijd rechter	-0.6454		0.5147
Aantal jaren ervaring rechter	0.6523		0.6775
Rechter ongehuwd	-1.9163		7.9327
Rechter (feitelijk) gescheiden	1.3576		8.8851
Ervaring als parketmagistraat	-5.4236		9.8204
Diploma: gerechtelijke stage	2.1126		7.7220
Voorhechtenis bij vonnis	7.9157	***	2.3285
Tolk	5.5576		3.5724
Vrouwelijke beklaagde	13.6244	**	5.8975
Leeftijd beklaagde	0.0791		0.0669
Buitenlands geboorteland beklaagde	-2.4220		2.6904
Beklaagde illegaal	-0.6563		3.4010
Beklaagde kinderen	-0.5724		1.9603
Beklaagde werkloos	-3.8447	*	2.0296
Aantal veroordelingen beklaagde	0.1111		0.2014
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	0.5767		1.7870
Vrouwelijk slachtoffer	1.2448		2.5483
Buitenlands geboorteland slachtoffer	-3.5368		2.4093

Aantal slachtoffers	1.5194		0.9759
Fysiek bewijs	5.7693	**	2.4232
Beklaagde onder invloed	0.0881		2.7209
Slachtoffer risicovol gedrag	2.0359		2.4358
Slachtoffer onder invloed	-7.1026	*	4.0376
Slachtoffer verwondingen	-0.6252		3.2476
Slachtoffer weerstand	4.1420	**	1.8870
Aantal tenlasteleggingen	1.0215		0.8944
Verkrachting	10.7770	***	2.1090
Zedenschennis	-1.5216	***	3.9235
Prostitutie	-3.8710		4.6238
Schunnige films en prenten	-2.2501		7.0168
Mensenhandel	-1.1578		6.8555
Kinderporno	-0.8526		3.2132
Belaging	-3.3542		4.3619
Misdrijf gebruik wapen	11.6684	**	5.8943
Relatie: leerkracht	11.2894		15.3196
Relatie: (ex)partners	-9.3194	***	3.3870
Relatie: collega's	5.9844		6.6836
Relatie: vreemden	-3.2202		2.6958
Slachtoffer < 10 jaar	10.1196	***	2.6978
Slachtoffer 10-14 jaar	4.7618	*	2.4497
Slachtoffer 14-16 jaar	2.8598		2.2322
Slachtoffer 16-18 jaar	9.1136	***	3.2447
Wettelijke herhaling	4.5062		2.9631
Bloedverwant en/of gezag	0.1803		2.7162
Aanranding met geweld of bedreiging	-6.4684	***	2.3502
Lichamelijke foltering of opsluiting	5.9464		4.1511
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	0.8529		7.3067
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	2.2013		5.7962
Intercept	36.7729		23.1868
<i>F</i> -statistiek	.		
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5748		
N	271		
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau			

Tabel 6: Duur gevangenisstraf (rechters)

4.3 Geldboete

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke rechter	0.1353 *	0.0797
Leeftijd rechter	0.0044	0.0118
Aantal jaren ervaring rechter	0.0003	0.0101
Rechter ongehuwd	0.1805 **	0.0802
Rechter (feitelijk) gescheiden	-0.1370	0.1843
Ervaring als parketmagistraat	-0.1696	0.1799
Diploma: gerechtelijke stage	-0.0843	0.1077
Voorhechtenis bij vonnis	-0.1072 **	0.0471
Tolk	0.0628	0.0745
Vrouwelijke beklaagde	0.0379	0.0894
Leeftijd beklaagde	-0.0015	0.0014
Buitenlands geboorteland beklaagde	0.0226	0.0665
Beklaagde illegaal	0.0009	0.0731
Beklaagde kinderen	-0.0419	0.0366
Beklaagde werkloos	0.0084	0.0443
Aantal veroordelingen beklaagde	-0.0026	0.0038
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	-0.0174	0.0345
Vrouwelijk slachtoffer	0.0306	0.0623
Buitenlands geboorteland slachtoffer	-0.0533	0.0440
Aantal slachtoffers	-0.0215	0.0208
Fysiek bewijs	-0.0981 **	0.0477
Beklaagde onder invloed	0.0880	0.0746
Slachtoffer risicovol gedrag	0.0062	0.0679
Slachtoffer onder invloed	-0.2367 ***	0.0811
Slachtoffer verwondingen	0.1070	0.0586
Slachtoffer weerstand	-0.0497	0.0430
Aantal tenlasteleggingen	0.0454 **	0.0198
Verkrachting	-0.1098 **	0.0477
Zedenschennis	0.3255 **	0.1563
Prostitutie	0.2396 *	0.1441
Schunnige films en prenten	0.6926 ***	0.1721
Mensenhandel	0.3046 **	0.1342
Kinderporno	-0.0027	0.0909
Belaging	-0.0974	0.1116
Misdrijf gebruik wapen	-0.1496 **	0.0700
Relatie: leerkracht	0.3866	0.3743
Relatie: (ex)partners	0.0844	0.0761
Relatie: collega's	-0.1347	0.1097
Relatie: vreemden	0.0818	0.0702
Slachtoffer < 10 jaar	-0.0995 **	0.0466
Slachtoffer 10-14 jaar	-0.0297	0.0465
Slachtoffer 14-16 jaar	-0.1059 **	0.0475
Slachtoffer 16-18 jaar	-0.0152	0.0578
Wettelijke herhaling	0.0610	0.0690
Bloedverwant en/of gezag	0.0249	0.0492

Aanranding met geweld of bedreiging	-0.0941	0.0589
Lichamelijke foltering of opsluiting	-0.1330 *	0.0727
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	0.1521	0.1867
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	0.0236	0.1515
Intercept	0.3157 **	0.1353
<i>F</i> -statistiek	.	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5728	
N	272	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 7: Geldboete (rechters)

5. Analyses inclusief controlevariabelen: parketmagistraten

5.1 Veroordelingsbeslissing

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	-0.0349	0.0578
Aantal jaren ervaring parketmagistraat	-0.0000	0.0048
Parketmagistraat ongehuwd	-0.0573	0.0436
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.0545	0.0987
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0374	0.0843
Diploma: gerechtelijke stage	0.0826	0.0652
Voorhechtenis bij vonnis	-0.0077	0.0390
Tolk	-0.0566	0.0556
Vrouwelijke beklaagde	-0.2095 *	0.0118
Leeftijd beklaagde	0.0009	0.0011
Buitenlands geboorteland beklaagde	0.0146	0.0419
Beklaagde illegaal	-0.0137	0.0718
Beklaagde kinderen	0.0345	0.0344
Beklaagde werkloos	0.0002	0.0329
Aantal veroordelingen beklaagde	-0.0048	0.0044
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	0.0124	0.0381
Vrouwelijk slachtoffer	0.0428	0.0460
Buitenlands geboorteland slachtoffer	0.0884 **	0.0394
Aantal slachtoffers	-0.0017	0.0123
Fysiek bewijs	0.4326 ***	0.0487
Beklaagde onder invloed	-0.0841 *	0.0475
Slachtoffer risicovol gedrag	0.0442	0.0414
Slachtoffer onder invloed	-0.0429	0.0644

Slachtoffer verwondingen	-0.0270	0.0468
Slachtoffer weerstand	0.0115	0.0330
Aantal tenlasteleggingen	0.0192	0.0133
Verkrachting	-0.0578	0.0361
Zedenschennis	-0.0306	0.0732
Prostitutie	-0.0614	0.0537
Schunnige films en prenten	-0.0162	0.0665
Mensenhandel	0.1311	0.1143
Kinderporno	0.0122	0.0388
Belaging	-0.1320 *	0.0715
Misdrijf gebruik wapen	0.0205	0.0590
Relatie: leerkracht	0.0124	0.0963
Relatie: (ex)partners	0.1018	0.0640
Relatie: collega's	0.1297	0.0801
Relatie: vreemden	0.0863 *	0.0503
Slachtoffer < 10 jaar	-0.0514	0.0448
Slachtoffer 10-14 jaar	-0.0143	0.0357
Slachtoffer 14-16 jaar	0.0284	0.0390
Slachtoffer 16-18 jaar	-0.0400	0.0459
Wettelijke herhaling	0.0453	0.0494
Bloedverwant en/of gezag	0.0824 *	0.0428
Aanranding met geweld of bedreiging	0.0278	0.0382
Lichamelijke foltering of opsluiting	0.0304	0.0888
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	0.1226	0.1112
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	-0.3153 **	0.1510
Intercept	0.3646 ***	0.1048
<i>F</i> -statistiek	4.11 ***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.3877	
N	453	
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau		

Tabel 8: Veroordelingsbeslissing (parketmagistraten)

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	0.0069	0.0562
Leeftijd parketmagistraat	0.0120	0.0357
Leeftijd parketmagistraat ²	-0.0001	0.0005
Parketmagistraat ongehuwd	-0.0408	0.0425
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.1357	0.1133
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0271	0.0812

Diploma: gerechtelijke stage	0.0504	0.0586
Voorhechtenis bij vonnis	-0.0069	0.0383
Tolk	-0.0412	0.0555
Vrouwelijke beklagde	-0.1942	0.1205
Leeftijd beklagde	0.0011	0.0011
Buitenlands geboorteland beklagde	0.0172	0.0408
Beklaagde illegaal	-0.0006	0.0665
Beklaagde kinderen	0.0315	0.0336
Beklaagde werkloos	0.0066	0.0330
Aantal veroordelingen beklagde	-0.0047	0.0043
Aantal zedenveroordelingen beklagde	0.0180	0.0388
Vrouwelijk slachtoffer	0.0408	0.0452
Buitenlands geboorteland slachtoffer	0.0879 **	0.0386
Aantal slachtoffers	0.0006	0.0127
Fysiek bewijs	0.4377 ***	0.0487
Beklaagde onder invloed	-0.0978 **	0.0479
Slachtoffer risicovol gedrag	0.0358	0.0402
Slachtoffer onder invloed	-0.0270	0.0635
Slachtoffer verwondingen	-0.0125	0.0457
Slachtoffer weerstand	0.0075	0.0332
Aantal tenlasteleggingen	0.0207 *	0.0125
Verkrachting	-0.0687 *	0.0353
Zedenschennis	-0.0458	0.0722
Prostitutie	-0.0508	0.0519
Schunnige films en prenten	-0.0040	0.0655
Mensenhandel	0.1089	0.1184
Kinderporno	0.0039	0.0373
Belaging	-0.1429 **	0.0687
Misdrijf gebruik wapen	0.0313	0.0581
Relatie: leerkracht	-0.0017	0.1185
Relatie: (ex)partners	0.1167 *	0.0264
Relatie: collega's	0.1235 *	0.0745
Relatie: vreemden	0.0769	0.0507
Slachtoffer < 10 jaar	-0.0607	0.0434
Slachtoffer 10-14 jaar	-0.0040	0.0359
Slachtoffer 14-16 jaar	0.0408	0.0385
Slachtoffer 16-18 jaar	-0.0646	0.0459
Wettelijke herhaling	0.0543	0.0488
Bloedverwant en/of gezag	0.0799 *	0.0429
Aanranding met geweld of bedreiging	0.0544	0.0383
Lichamelijke foltering of opsluiting	0.0217	0.0850
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	0.1031	0.1063
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	-0.2917 *	0.4502
Intercept	-0.0183	0.6850

<i>F</i> -statistiek	4.43 ***
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.3892
N	473
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau	

Tabel 9: Veroordelingsbeslissing (parketmagistraten)

5.2 Duur gevangenisstraf

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	4.9575 *	2.9369
Aantal jaren ervaring parketmagistraat	0.1439	0.2651
Parketmagistraat ongehuwd	-5.0364 *	2.6053
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-2.2648	4.6107
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-5.1847	3.6618
Diploma: gerechtelijke stage	3.3621	2.7842
Voorhechtenis bij vonnis	8.1888 ***	2.0530
Tolk	3.8297	2.9005
Vrouwelijke beklaagde	-6.0716	9.8416
Leeftijd beklaagde	0.1052	0.0655
Buitenlands geboorteland beklaagde	-0.9584	2.1663
Beklaagde illegaal	5.4333	3.3852
Beklaagde kinderen	1.5841	1.8083
Beklaagde werkloos	-0.2363	1.7653
Aantal veroordelingen beklaagde	0.0188	0.1842
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	2.6410	1.7179
Vrouwelijk slachtoffer	1.9470	2.3468
Buitenlands geboorteland slachtoffer	-3.5682	2.2018
Aantal slachtoffers	1.8531 **	0.8497
Fysiek bewijs	5.7718 ***	2.0879
Beklaagde onder invloed	5.1217 *	2.8291
Slachtoffer risicovol gedrag	-0.6461	2.1653
Slachtoffer onder invloed	-6.7376 *	3.7026
Slachtoffer verwondingen	-1.8425	3.0299
Slachtoffer weerstand	2.2243	1.7633
Aantal tenlasteleggingen	2.3844 ***	0.8699
Verkrachting	9.9038 ***	2.1900
Zedenschennis	-15.6204 ***	3.7892
Prostitutie	-4.1395	4.2531
Schunnige films en prenten	-1.2458	3.5512
Mensenhandel	-2.7329	4.8416
Kinderporno	-0.6711	3.2897
Belaging	-9.1778 **	4.6329
Misdrijf gebruik wapen	8.8179 **	3.8460
Relatie: leerkracht	11.9416	11.5527

Relatie: (ex)partners	-9.4257	***	3.3898
Relatie: collega's	-10.9143		8.6641
Relatie: vreemden	-1.1870		2.6187
Slachtoffer < 10 jaar	5.4424	**	2.4756
Slachtoffer 10-14 jaar	4.1675	*	2.1717
Slachtoffer 14-16 jaar	1.9117		2.1429
Slachtoffer 16-18 jaar	4.2054	*	2.2538
Wettelijke herhaling	2.3693		3.1675
Bloedverwant en/of gezag	1.7958		2.6479
Aanranding met geweld of bedreiging	-8.9202	***	2.2498
Lichamelijke foltering of opsluiting	7.1317	*	3.6873
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	-4.3247		5.5158
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	9.7264		8.1293
Intercept	0.8573		5.6488
F-statistiek	13.02	***	
Determinatiecoëfficiënt (R ²)	0.5562		
N	339		
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau			

Tabel 10: Duur gevangenisstraf (parketmagistraten)

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt		Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	5.6988	**	2.7789
Leeftijd parketmagistraat	2.5841		1.7719
Leeftijd parketmagistraat ²	-0.0345		0.0236
Parketmagistraat ongehuwd	-5.5141	**	2.5372
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-2.3344		4.4594
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-6.8846	**	3.2448
Diploma: gerechtelijke stage	-0.0339		2.7747
Voorhechtenis bij vonnis	8.8099	***	2.0302
Tolk	3.8001		2.9100
Vrouwelijke beklaagde	-6.6220		9.7151
Leeftijd beklaagde	0.1066		0.0650
Buitenlands geboorteland beklaagde	-0.7646		2.1471
Beklaagde illegaal	4.2196		3.1506
Beklaagde kinderen	1.0485		1.7457
Beklaagde werkloos	-0.7741		1.7133
Aantal veroordelingen beklaagde	-0.0249		0.1751
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	2.5764		1.6885

Vrouwelijk slachtoffer	2.4413		2.3836
Buitenlands geboorteland slachtoffer	-3.5411		2.1952
Aantal slachtoffers	1.9239	**	0.8548
Fysiek bewijs	5.5639	***	2.0694
Beklaagde onder invloed	4.8166	*	2.6718
Slachtoffer risicovol gedrag	-0.1547		2.1034
Slachtoffer onder invloed	-6.1898	*	3.5262
Slachtoffer verwondingen	-1.4881		2.9408
Slachtoffer weerstand	2.0937		1.7177
Aantal tenlasteleggingen	2.2657	***	0.8246
Verkrachting	10.7379	***	2.0995
Zedenschennis	-13.9929	***	3.6244
Prostitutie	-4.6627		4.2078
Schunnige films en prenten	-3.3911		3.4524
Mensenhandel	-2.2405		4.7740
Kinderporno	0.9980		3.2222
Belaging	-9.0324	**	4.4442
Misdrijf gebruik wapen	8.9779	**	3.8552
Relatie: leerkracht	13.0247		12.8025
Relatie: (ex)partners	-8.7513	***	3.2794
Relatie: collega's	-10.9404		8.7879
Relatie: vreemden	-1.5329		2.5656
Slachtoffer < 10 jaar	4.9435	**	2.3867
Slachtoffer 10-14 jaar	3.8838	*	2.1445
Slachtoffer 14-16 jaar	1.7883		2.0956
Slachtoffer 16-18 jaar	4.2140	*	2.2027
Wettelijke herhaling	3.1388		3.0696
Bloedverwant en/of gezag	1.7404		2.5699
Aanranding met geweld of bedreiging	-8.5505	***	2.2365
Lichamelijke foltering of opsluiting	6.7590	*	3.6681
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	-5.0529		5.5347
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	11.3902		8.0578
Intercept	-43.7640		33.1787
<i>F</i> -statistiek	13.35	***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5605		
N	352		
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau			

Tabel 11: Duur gevangenisstraf (parketmagistraten)

5.3 Geldboete

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt	Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	0.0302	0.0619
Aantal jaren ervaring parketmagistraat	0.0056	0.0056
Parketmagistraat ongehuwd	0.0582	0.0417
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.1228	0.1592
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0358	0.0487
Diploma: gerechtelijke stage	-0.1057	0.0675
Voorhechtenis bij vonnis	-0.0970 **	0.0383
Tolk	0.0384	0.0538
Vrouwelijke beklaagde	0.0994	0.0684
Leeftijd beklaagde	-0.0013	0.0014
Buitenlands geboorteland beklaagde	-0.0074	0.0472
Beklaagde illegaal	-0.0542	0.0701
Beklaagde kinderen	-0.0271	0.0361
Beklaagde werkloos	-0.0001	0.0372
Aantal veroordelingen beklaagde	-0.0090 ***	0.0033
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	-0.0230	0.0276
Vrouwelijke beklaagde	0.1459 ***	0.0468
Buitenlands geboorteland beklaagde	-0.0721 **	0.0341
Aantal slachtoffers	0.0098	0.0152
Fysiek bewijs	-0.0772 **	0.0391
Beklaagde onder invloed	-0.0332	0.0683
Slachtoffer risicovol gedrag	-0.0347	0.0452
Slachtoffer onder invloed	-0.0216	0.0783
Slachtoffer verwondingen	0.1239 **	0.0613
Slachtoffer weerstand	-0.0627 *	0.0380
Aantal tenlasteleggingen	0.0299	0.0199
Verkrachting	-0.1529 ***	0.0448
Zedenschennis	0.3893 ***	0.1172
Prostitutie	0.1148	0.1019
Schunnige films en prenten	0.1645	0.1297
Mensenhandel	0.1990	0.1617
Kinderporno	0.0793	0.0744
Belaging	-0.1271	0.0812
Misdrijf gebruik wapen	-0.0981	0.0680
Relatie: leerkracht	0.1132	0.2667
Relatie: (ex)partners	0.2394 ***	0.0880
Relatie: collega's	-0.1333	0.0953
Relatie: vreemden	0.0416	0.0547
Slachtoffer < 10 jaar	-0.0715	0.0467
Slachtoffer 10-14 jaar	-0.0446	0.0456
Slachtoffer 14-16 jaar	-0.1099 ***	0.0415
Slachtoffer 16-18 jaar	-0.0468	0.0438
Wettelijke herhaling	0.1016 *	0.0594
Bloedverwant en/of gezag	0.0019	0.0480
Aanranding met geweld of bedreiging	-0.0259	0.0438

Lichamelijke foltering of opsluiting	-0.0851		0.0666
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	0.3373	**	0.1324
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	0.0316		0.1645
Intercept	-0.2343	**	0.1076
F-statistiek	28.03	***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5322		
N	343		
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau			

Tabel 12: Geldboete (parketmagistraten)

Onafhankelijke- en controlevariabelen	Coëfficiënt		Robust SE
Vrouwelijke parketmagistraat	0.0260		0.0572
Leeftijd parketmagistraat	0.0067		0.0380
Leeftijd parketmagistraat ²	0.0000		0.0005
Parketmagistraat ongehuwd	0.0545		0.0403
Parketmagistraat (feitelijk) gescheiden	-0.1325		0.1452
Parketmagistraat feitelijke samenwoning	-0.0001		0.0447
Diploma: gerechtelijke stage	-0.0487		0.0544
Voorhechtenis bij vonnis	-0.0933	**	0.0366
Tolk	0.0463		0.0527
Vrouwelijke beklaagde	0.0964		0.0693
Leeftijd beklaagde	-0.0013		0.0014
Buitenlands geboorteland beklaagde	-0.0268		0.0451
Beklaagde illegaal	-0.0253		0.0684
Beklaagde kinderen	-0.0188		0.0341
Beklaagde werkloos	0.0081		0.0351
Aantal veroordelingen beklaagde	-0.0079	**	0.0031
Aantal zedenveroordelingen beklaagde	-0.0242		0.0274
Vrouwelijk slachtoffer	0.1397	***	0.0468
Buitenlands geboorteland slachtoffer	-0.0727	**	0.0338
Aantal slachtoffers	0.0068		0.0148
Fysiek bewijs	-0.0801	**	0.0397
Beklaagde onder invloed	-0.0346		0.0661
Slachtoffer risicovol gedrag	-0.0501		0.0483
Slachtoffer onder invloed	-0.0383		0.0781
Slachtoffer verwondingen	0.1173	**	0.0596
Slachtoffer weerstand	-0.0620	*	0.0372
Aantal tenlasteleggingen	0.0323	*	0.0185

Verkrachting	-0.1646	***	0.0427
Zedenschennis	0.3338	***	0.1176
Prostitutie	0.1374		0.1021
Schunnige films en prenten	0.1875		0.1472
Mensenhandel	0.1900		0.1602
Kinderporno	0.0414		0.0707
Belaging	-0.1220		0.0782
Misdrijf gebruik wapen	-0.1051		0.0680
Relatie: leerkracht	0.1279		0.2775
Relatie: (ex)partners	0.2127	**	0.0846
Relatie: collega's	-0.1443		0.0915
Relatie: vreemden	0.0558		0.0558
Slachtoffer < 10 jaar	-0.0700		0.0447
Slachtoffer 10-14 jaar	-0.0301		0.0449
Slachtoffer 14-16 jaar	-0.1076	***	0.0405
Slachtoffer 16-18 jaar	-0.0354		0.0428
Wettelijke herhaling	0.0945	*	0.0566
Bloedverwant en/of gezag	0.0004		0.0463
Aanranding met geweld of bedreiging	-0.0327		0.0427
Lichamelijke foltering of opsluiting	-0.0763		0.0669
Direct of indirect gebruik makend van listige kunstgrepen	0.3371	**	0.1316
Misbruik makend van de bijzonder kwetsbare toestand van het slachtoffer	0.0196		0.1575
Intercept	-0.0401		0.6957
<i>F</i> -statistiek	22.89	***	
Determinatiecoëfficiënt (R^2)	0.5233		
N	356		
* statistisch significant op 10% significantieniveau ** statistisch significant op 5% significantieniveau *** statistisch significant op 1% significantieniveau			

Tabel 13: Geldboete (parketmagistraten)

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:
Een gedragseconomische analyse van rechters in België

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-beleidsmanagement**
Jaar: **2017**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Gysens, Jo

Datum: **22/08/2017**